

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

Prolínání právních kultur jako součást procesu
globalizace

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
doc. JUDr. Pavel Hungr, CSc.

Vypracovala:
Bc. Kateřina Vyhnalová

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Prolínání právních kultur jako součást procesu globalizace“ zpracovala samostatně a použila jsem jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 6. 3. 2009

.....
Bc. Kateřina Vyhnalová

Poděkování

Děkuji panu doc. JUDr. Pavlu Hungrovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Bc. Kateřina Vyhnalová

OBSAH

ÚVOD	4
1 Globalizace jako mnohovýznamový pojem	7
1.1 Integroční tendence	7
1.2 Důsledky internacionalizace	9
1.3 Dílčí závěr	12
2 Prolínání právních kultur	15
2.1 Charakteristika právních kultur	15
2.1.1 Kontinentálně evropská právní kultura.....	21
2.1.2 Angloamerická právní kultura	25
2.1.3 Islámská právní kultura	28
2.1.4 Čínsko japonská právní kultura	32
2.1.5 Hinduistická právní kultura	35
2.1.6 Africká právní kultura.....	38
2.1.7 Buddhistická právní kultura	42
2.2 Imigrační proces a jeho důsledky	44
2.2.1 Politika multikulturalismu	49
2.2.2 Politika asimilace.....	50
2.3 Dílčí závěr	54
3 Vývojové perspektivy práva	56
3.1 Vývojové perspektivy práva v zemích Evropské unie	56
3.2 Vývojové perspektivy práva v České republice	63
3.3 Dílčí závěr	67
ZÁVĚR	68
RESUMÉ	70
ANOTACE	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
PŘÍLOHY	74

ÚVOD

Globalizace je zřejmě nejvíce používané – zneužívané – a nejméně definované, pravděpodobně také nejméně pochopené slovo, heslo a v politice předmět sporu posledních, ale hlavně následujících let. Dalo by se říci, že je to pojem mnohoznačný a mnohovýznamový. V každém případě, lze s jistotou tvrdit, že globalizace je proces integrace společnosti na vyšší geografické úrovni, než tomu bylo v předcházejících etapách vývoje společnosti. Globalizační proces je přirozený, nevyhnutelný a do jisté míry očekávatelný. K podobným posunům docházelo v minulosti, např. z lokální úrovně na regionální, z regionální úrovně na národní.

Hnacím motorem globalizačního procesu je globalizace ekonomických aktivit, která propojuje výroby a trhy různých zemí, především prostřednictvím obchodu se zbožím a službami, pohybu kapitálu a informací a dále vzájemně provázané sítě vlastnictví a řízení nadnárodních společností.

Z uvedeného vyplývá, že globalizační proces je především závislý na ekonomice a politice tzv. nadnárodních obchodních společností. Díky těmto nadnárodním obchodním společnostem, hypermarketům a supermarketům došlo k vytvoření nového mezinárodního finančního systému, jenž je založen na nepřetržitém 24 – hodinovém obchodování s měnami a akciemi. Vytváření a fungování tohoto typu globalizačního procesu, jenž se nazývá ekonomická globalizace, bylo umožněno významnými kontextuálními podmínkami.

Mezi nejdůležitější patří pokrok a rozvoj v oblasti informačních technologií, tzv. informační globalizace, která se téměř rovná technologické informační revoluci. V rozvoji informačních technologií hrají klíčovou roli telekomunikace, celosvětová počítačová síť a v nemalé míře také masmédiá. V souvislosti s informační technologickou revolucí můžeme hovořit o vytváření nové společnosti. Narůstá především úloha znalostí a umění tyto znalosti správně použít. Informace se stávají základní surovinou, základním stavebním kamenem, dalo by se říci, čehokoliv. Společnost, jejíž zdroje ekonomické produktivity, kultury a politická a vojenská moc závisí na schopnostech získávat, shromažďovat, ukládat, analyzovat a vytvářet informace a znalosti, můžeme nazvat společností informační.

Globalizace je podporována změnou politických priorit národních vlád, kterou lze charakterizovat jako přechod od sociálního státu, též „welfare state“, k liberálně

orientované politice, kterou můžeme nazvat politikou státu podporujícího rozvoj volného trhu, tzv. „post-welfare“. Postupně tak dochází ke změně vztahů mezi veřejným a soukromým sektorem, vkládá se více důvěry do fungování volného trhu, snižuje se vliv státu, což vede ke snižování státních intervencí do soukromého sektoru. Stát se vzdává některých rozhodovacích pravomocí, což je dosahováno třemi základními způsoby. Prvním je tzv. institucionální deregulace, což je omezování řídicích a rozhodovacích pravomocí orgánů veřejného sektoru, druhým způsobem je privatizace a třetím způsobem je dokončení plné liberalizace cen jako je např. deregulace nájemného v bytovém sektoru.

Proces globalizace má rozsáhlé společenské, sociální a kulturní důsledky, které, bohužel, neovlivňují společnost a každého jedince v ní pouze v kladném slova smyslu. Jedním z významných dopadů a zároveň průvodním jevem globalizace je rychle postupující časová a prostorová komprese. Role prostoru a času je v lidském životě základním stavebním kamenem a tato podstata lidského života se v posledních letech dramaticky mění. Svět se v našem vnímání rapidně zmenšuje. Pro většinu obyvatel této planety je životním mottem nám všem jistě známé heslo: „čas jsou peníze“, jelikož rychlé překonání bariér daných vzdáleností šetří čas i peníze.

Jak jsem již zmínila má globalizace významné sociální dopady. Jedním z negativních jevů je např. vytváření se ostrého kontrastu mezi těmi, kteří jsou součástí informačního a komunikačního systému a těmi, jenž k tomuto systému přístup nemají. Rostou tak nerovnoměrnosti mezi prvním a třetím světem, městem a venkovem, starší a mladší generací nebo mezi majetnými a chudými. Tato skutečnost tak vede k posilování již existujících a vytváření nových sociálních nerovností. Globalizace tak dále prohlubuje nerovnoměrný sociální a geografický vývoj.

Dalším průvodním jevem globalizace je nová mezinárodní dělba práce. Některé rozvojové země poskytují různé specifické výhody, jako např. nižší náklady na pracovní sílu, nižší organizovanost v odborech, volnější normy v oblasti bezpečnosti práce nebo životního prostředí a levnější pozemky. Takové výhody pak přinášejí nadnárodním společností možnost výrazného snížení nákladů. Ve vyspělých zemích dochází v důsledku přemísťování výroby do rozvojových zemí k růstu nezaměstnanosti. V zemích světové semiperiferie, jak lze nyní nazvat rozvojové země, roste chudoba jako důsledek vyčleňování těchto zemí z globální ekonomiky.

Nerovnoměrný ekonomicko-geografický rozvoj tak přináší prohlubování rozdílů mezi vyspělými zeměmi a zeměmi rozvojovými. K dalším důsledkům mezinárodní dělby práce, jako průvodního jevu globalizace, patří migrace obyvatelstva za prací a novými pracovními příležitostmi. Vznikají tak nepřehlédnutelné otázky, jež se týkají především toho jak překonat blokádu kulturní a rasové homogenity národů a vystávají problémy, které je nutné v souvislosti s těmito otázkami řešit. Stále častěji se tak setkáváme s diskusemi na téma rasismu, rasové nesnášenlivosti, diskriminace, útlaku a v neposlední řadě, s narůstajícím vlivem islámského náboženství a islámské víry, také terorismu.

S globalizačním procesem tak roste potřeba závazných mezinárodních norem a mezinárodních dohod v rámci nadnárodních a mezinárodních uspořádání, zvětšuje se pojem a rozsah mezinárodního práva, roste nutnost znát cizí právní kultury a ovládat umění orientovat se v právních normách a závazných předpisech cizích států, jejichž občany jsou lidé, kteří žijí v naší společnosti.

V této práci se budu věnovat především procesu globalizace, a to nejen proto, že všichni žijeme v globalizujícím se světě a nás všech se tento proces dotýká. Ráda bych zde zmínila, alespoň některé důsledky globalizačního procesu, zejména pak důsledky internacionalizace a integrační tendence globalizujícího se světa.

V další kapitole se budu věnovat jednomu z dalších důsledků globalizace a tím je prolínání právních kultur a jejich základní charakteristikou. Dále bych zde též zmínila proces zvaný migrační, vzhledem k tomu, že svými důsledky přispívá, a to nemalou měrou, k dalšímu vývoji práva a k prolínání právních kultur v naší společnosti.

V poslední kapitole své diplomové práce budu uvádět některé vývojové perspektivy práva v zemích Evropské unie, především pak vývojové perspektivy práva v České republice.

Práce se opírá o publikovanou literaturu k daným tématům, o údaje vycházející ze zpráv Ministerstva vnitra a Ministerstva práce a sociálních věcí, z internetových zdrojů a dostupných časopisů a periodik.

Obsahy kapitol nejsou ve většině případů vyčerpávajícím shrnutím k dané problematice, ale pouze nástinem problému odpovídajícímu rozsahu diplomové práce.

1 Globalizace jako mnohovýznamový pojem

1.1 Integrační tendence

Jak jsem se již v úvodu zmínila, je globalizace mnohovýznamový pojem, který zahrnuje procesy sociálních, politických a kulturních změn posledních desetiletí. V přírodovědecké literatuře se toto období označuje jako antropocén. Je to období, kdy se lidské aktivity stávají jednou z velkých globálních sil.

Z hlediska věd sociálních a ekonomických je toto období charakteristické vysokou mírou hospodářské a politické provázanosti světa, která nám přináší mnoho dobrého (jako je nesporný růst životní úrovně lidí), ale i mnoho problémů, se kterými se lidstvo zatím nesetkalo. Právě proto si nemůžeme nepovšimnout, že se vzájemně spolu s globalizačním myšlením rozvíjí též různé způsoby deglobalizačního nebo antiglobalizačního myšlení. V návaznosti bych tak ráda zmínila tři typy tohoto deglobalizačního myšlení, které ve své knize *Co je to globalizace? Omyly a odpovědi*, uvádí autor knihy, profesor sociologie na mnichovské univerzitě, Ulrich Beck. Jsou jimi tzv. černí protekcionisté, kteří oplakávají rozpad hodnot a ztrátu významu všeho národního, ale paradoxně stimulují destrukci národního státu, druhými jsou tzv. zelení protekcionisté, kteří považují národní stát za vyhynutím ohrožený biotyp politiky, který chrání standardy životního prostředí vůči tlakům světového trhu, a proto je hoděn ochrany jako ohrožená příroda a konečně třetí jsou tzv. rudí protekcionisté, jenž, dle tvrzení Ulricha Becka: „...oklepali prach z kostýmů třídního boje...“, pro ně je globalizace pouze jiné slovo pro „přece jsme měli pravdu“, oslavují tak svátek marxistického vzkříšení. Jde však, jak všichni doufáme, pouze o utopickou osleplou neústupnost. (Beck 2007:18)

Jak již ze zmíněného vyplývá, je proces globalizace procesem vnitřně rozporným. Na jedné straně si můžeme všimnout tendence sjednocování planety, která se projevuje jako celosvětové rozšíření technických, ekonomických a politických aspektů společenského života, na straně druhé můžeme vidět naopak svět lokálních válek, svět, jenž s pomocí ideologicky motivovaného násilí vrací skupiny lidí na kmenovou úroveň, je to svět, který je proti všemu, co obsahuje tendence sjednocování. (Hungar 2006:33)

V právní literatuře se pojem globalizace vyskytuje poměrně zřídka. Přesto je jasné, že i v oblasti práva jako jednoho z nejvýznamnějších sociálních normativních

systemů se jednotlivé formy globalizačních procesů odrážejí. Oblasti těchto globalizačních procesů se mohou projevat v měnící se podobě systému práva, v obsahu norem a institutů právních odvětví, v obsahu právních vztahů, ale i v postavení a činnosti orgánů aplikujících právo.

Jedním z největších integračních tendencí současnosti je vznik svébytného nadstátního práva s institucionálním zabezpečením tvorby práva i s jeho uskutečňováním a vynucováním. Toto právo má širokou věcnou působnost, i když je více či méně teritoriálně omezeno, např. komunitární právo Evropské unie. S nadstátním právem je spojen vznik nové kvality právních pramenů, struktury práva a metod uskutečňování tohoto práva. Z hlediska forem tohoto právního uskutečňování můžeme právní normy dělit do dvou skupin:

1. Právní normy, jež sledují unifikaci právních norem členských států.
2. Právní normy, jež sledují harmonizaci a koordinaci již existujících národních právních řádů.

Zejména na evropském kontinentě, jako jeden z dalších integračních rysů soudobého práva, vznikají tzv. spontánní kodifikace. Dalo by se říci, že jsou výsledkem soukromých iniciativ, které jsou relativně nezávislé na státech Evropského společenství. Je to vývoj a rozvoj soukromého práva klasickými metodami a to jak mezinárodními smlouvami, tak právními akty v rámci Evropského společenství vydaných jejich orgány. Spontánní kodifikace vytváří obecné základy jednotné mezinárodní úpravy a mají formu buď tzv. modelového zákona, jenž by měl být vzorem nadnárodní jednotné kodifikace, nebo mají formu určitých zásad, které obsahují shrnutí obecně přijatelného poznání v dané právní oblasti na mezinárodní úrovni. Příkladem těchto spontánních kodifikací tak mohou být, např. projekt evropského občanského zákoníku, zásady mezinárodních obchodních smluv, principy evropského smluvního práva, aj.

Jako další důsledek integračních tendencí bych zde ráda uvedla vytváření jednotných právních úprav formou mezinárodních smluv. Podněty k vytvoření takové mezinárodní smlouvy vycházejí většinou z mezinárodních konferencí, na kterých dochází k jednání mezinárodních organizací. Tyto mezinárodní organizace mohou mít podobu subjektu práva mezinárodního anebo mohou mít svůj základ v právu soukromém. Příkladem organizace, jenž je subjektem práva mezinárodního, je např. UNCITRAL, druhým příkladem, kdy má organizace základ v právu soukromém, je Haagská konference mezinárodního práva soukromého. (Hungr

2006:34) Vytváření těchto předpisů, jež jsou platné uvnitř všech členských států, je motivováno především požadavkem právní jistoty. Tato právní jistota by měla být zajištěna aplikací práva ve všech případech rovným anebo stejným způsobem. Bohužel, v některých případech se tento předpoklad stává nereálným, neboť mezinárodní smlouvy jsou aplikovány národními soudy, jejichž činnost není sjednocována.

V neposlední řadě bych zde ráda uvedla další z integračních tendencí, kterou je především deregulační činnost v oblasti zákonodárství, jež má odstranit retardační překážky obchodu a zajistit tak existenci a fungování společného trhu, zejména pak uskutečnění základních tržních svobod spočívajících ve volném pohybu zboží.

1.2 Důsledky internacionalizace

Jak zde již bylo řečeno, je globalizace charakterizována především jako období vysoké míry hospodářské a politické provázanosti světa. Nesporným důkazem tohoto tvrzení je velký rozvoj mezinárodního obchodu a s ním i vznik nových mezinárodních vztahů, které si vynucují nové způsoby a formy řešení sporů. Čím dál tím více se tak objevují a prosazují účinné právní změny, jež jsou typické omezováním regulační moci státu. Kromě stálých rozhodčích soudů, jako jeden z důsledků internacionalizace, se objevují i rozhodčí tribunály, jejich institucionálním nositelem jsou advokáti, advokátní kanceláře a jiné soukromé organizace. Rozhodnutí těchto rozhodčích tribunálů respektují i státní soudy, což je potvrzením specifického vztahu mezi státy a soukromými subjekty při uskutečňování a vynuovení práva v globální slova smyslu.

Další formou globalizace je velký rozmach a rozvoj technologií, které mají nadnárodní charakter, a proto dalším internacionalizačním důsledkem je právní regulace těchto činností. Ve své podstatě to znamená, že státy budou muset omezit svoji legislativu ve prospěch nadstátní regulace. Příkladem nám může být oblast telekomunikačních technologií, která do slova rozbila státní monopol. Jedním z příčin tohoto jevu je vznik nadnárodních koncernů, jež mají globální působnost. Nejen tyto nadnárodní koncerny musejí nebo by měly dodržovat pravidla mezinárodní hospodářské soutěže, která by měla zajistit adekvátní pravidla pro růst trhů. Zásadním problémem současnosti nejsou existující pravidla, ale chybějící

institucionální systém, který by tato pravidla nebo povinnosti z nich vyplývající dokázal zajistit.

Internet, též globální informační síť - velký fenomén globalizujícího se světa, další faktor působící na internacionalizaci práva. Důsledky tohoto fenoménu se objevují především v oblasti autorských práv. Počítačové sítě a jiné informační technologie umožňují využívat informací, zneužívat informací, měnit informace, kopírovat originály, atd. Tyto poznatky zásadně mění způsob, jakým byla doposud nastavena a normativně regulována autorská práva.

Jednou z nejdůležitějších důsledků internacionalizace je rozvoj lidských práva. Díky tomu, že existují mezinárodní smlouvy na ochranu lidských práv, se stává člověk právním subjektem mezinárodního práva veřejného (stejně jako mezinárodní organizace a státy samotné) a jeho práva, lidská práva, se stávají samostatnou a základní hodnotou práva. Dalším novým faktorem je i obnovení mezinárodních tribunálů s extraterritoriální působností, jež mají za úkol stíhat zločiny proti lidskosti, které byly spáchané brutálním porušením základních lidských práv. Základní lidská práva a svoboda by měly mít univerzální rozměr a měla by napomáhat překlenout zásadní rozdíly demokratického a individualistického západního světa a paternalistického východního světa ovlivněného náboženstvím, filosofickými směry nebo nedemokratickým autoritářstvím. Lidská práva jsou vyhlášována za univerzální hodnotu, a to především v Deklaraci práv člověka a občana z roku 1789 a Všeobecné deklaraci lidských práv z 10. prosince 1948. Vedle těchto univerzálních instrumentů, jež jsou inspirací, existují také regionální listiny práv, které jsou dílem zainteresovaných organizací jako je např. Rada Evropy, Organizace africké jednoty nebo Organizace amerických států.

Tak např., jak se zmiňuje Doc. JUDr. Pavel Hungr, Csc., podle preambule Statutu Rady Evropy, který byl schválený 5. května 1949 v Londýně, signatářské státy potvrzují: „svoji plnou oddanost duchovním a morálním hodnotám, které jsou společným dědictvím jejich národů a původním zdrojem zásad svobody jednotlivce, politické svobody a právního státu, na kterých je založena každá opravdová demokracie“. Článek 3 Statutu upřesňuje, že: „každý člen Rady Evropy uznává princip panství práva a princip, na jehož základě všechny osoby podléhající jeho jurisdikci musí požívat lidských práv a základních svobod“.

Africká charta práv člověka a národů, jež byla přijata 28. června 1981 v Nairobi, uděluje v preambuli, §5, přednost právům národů: „realita a dodržování práv národa

musejí nezbytně garantovat lidská práva“. Africká charta se výrazně opírá o obyčejové tradice. V preambuli zavádí dialektiku mezi právy a povinnostmi: „užívání práv a svobod současně znamená, že každý plní své povinnosti“. Charta upravuje povinnost „společenské solidarity“ (čl. 37, §1) ukotvenou v respektování základních hodnot africké kultury (čl. 29, §7, čl. 17, §3). Vyhlášení práva jednotlivce se příliš neliší od práv, která proklamují obdobné instrumenty. Jejich význam spočívá v tom, že jsou formálně zakotvena, což prokazuje změnu postoje afrických států k otázce lidských práv.

V americkém měřítku preambule Charty Organizace amerických národů, která byla přijata 30. dubna 1949 v Bogotě, stanoví že: „skutečný smysl americké solidarity a dobrého sousedství lze spatřovat pouze v upevňování režimu individuální svobody a sociální spravedlnosti na tomto kontinentě a v rámci demokratických institucí, režimu založeného na dodržování základních lidských práv“.

Podle Americké úmluvy o lidských právech, přijaté 22. listopadu 1969 a podepsané v San José, se v preambuli píše, že: „základní práva člověka nejsou odvozena z jeho příslušnosti k danému státu, nýbrž jsou založena na rysech lidské osobnosti“, a dále, že „režim individuální svobody a sociální spravedlnosti lze zavést pouze v rámci demokratických institucí“.

Naopak Islámské pojetí přímo popírá Všeobecnou deklaraci z roku 1948 jako západocentrismus a jako výraz západního individualismu. Pozice muslimů ve vztahu k moderním evropsko-americkým hodnotám je zatížena Koránem, který právě k těmto hodnotám má nejvíce výhrad. Podle Všeobecné islámské deklarace lidských práv, která byla vyhlášena 19. září 1981 v sídle UNESCO v Paříži, jsou lidská práva založena na boží vůli. V úvodu, v odst. 2 Deklarace se říká, že: „V islámu jsou lidská práva silně spojena s přesvědčením, že Alláh je tvůrcem zákona a zdrojem všech lidských práv“. Působnost Deklarace je vymezena příslušností k náboženství, obrací se k jednotlivcům, nikoli ke státům. Jejím základem je božský zákon, šaria, což je „soubor nařízení plynoucích z koránu a ze sunny a ostatní zákony vyvozené z těchto obou pramenů metodami, které islámská jurisprudencí považuje za platné“ (§1). Platnost šarii je povýšena nad závaznost norem mezinárodního práva. Islámské státy proto k řadě mezinárodních smluv odmítají přistoupit nebo k těmto textům připojují prohlášení či doložku, zmiňující vyšší právní moc šarije. (Hungr 2006:36-37)

Jak již bylo zmíněno, postoj asijských států je značně ovlivněn tradicemi orientální filosofie, zvláště pak konfucianstvím a náboženskými systémy jako jsou hinduismus, buddhismus, aj. Tento vliv se potom promítá do reakce na výzvu, týkající se základních lidských práv, přibližně takto: globální charakter lidských práv snad ano, ale tato práva musí být vymáhána naší vlastní jurisdikcí, globální trh ano, ale ne volný, suverenita státu má prioritu.

Internacionalizace a její důsledky se neprojevují pouze v oblasti normotvorné a v oblasti právních vztahů, ale i v oblasti poskytování soudnictví a právních služeb. Nelze si nepovšimnout nárůstu advokátních kanceláří, které mají svá zastoupení nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí. Vznikají tak velké advokátní kanceláře, které jsou nám známé především z USA a Velké Británie. Tento jev je především důsledkem amerikanizace mezinárodní praxe a to hlavně v některých sektorech jako je bankovníctví, finanční služby, ale i v relativně globalizací nedotčeném trhu nemovitostí. Stále častěji se tak prosazuje americký styl smlouvy, která je rozsáhlá, neboť vedle hlavního předmětu smlouvy upravuje i související právní vztahy. Některé instituty amerického práva se tak objevují i v kontextu cizích právních řádů.

Nelze si nevšimnout, že globalizace (a její důsledky) je proces natolik složitý, že se projevuje velmi různě a někdy až s opačnými výsledky v závislosti na podmínkách, ve kterých je aplikován. Nedá se přehlédnout snaha o udržení své vlastní výjimečnosti, která je pochopitelná, zejména tehdy, když si uvědomíme, že žijeme v prostředí, které nás nutí k unifikaci čehokoliv a tím i generalizaci našich projevů a probíhajících dějů. Veškeré lidské konání se nedá měřit jen striktními ukazateli efektivity a nákladovosti v obecném smyslu, což je v jevech souhrnně nazývaných „globalizace“ ne vždy zcela patrné. Na druhou stranu právě jedním z hlavních podpůrných procesů globalizace je pak paradoxně právě opačný proces, projevující se např. jako regionalizace, která umožňuje vytvořit strukturu cílových oblastí globalizací ovlivněných a připravit tak půdu pro jejich praktickou realizaci. (Jeníček ve Sborníku konference Fóra VŠ učitelů 2006:42)

1.3 Dílčí závěr

Globalizace je proces, který vytváří nadnárodní vazby a prostory, přehodnocuje lokální kultury a zároveň tak vytváří kultury zcela nové. Pro některé oslavovaný,

očekávaný, celosvětový a nevyhnutelný proces, pro druhé šok. Šok ze ztráty národní, ale i osobní identity.

Co však činí globalizaci nezvratnou? Existuje na danou otázku odpověď, a pokud ano, je tato odpověď, vzhledem k tak mnohovýznamovému pojmu jako je globalizace, odpovědí správnou? Pokusím se uvést, alespoň některé z důvodů, které, dle Ulricha Becka, vedly ke globalizačnímu procesu.

1. Geografická expanze a zvyšující se interakční hustota mezinárodního obchodu, propojení finančních trhů a růst moci nadnárodních koncernů.
2. Informačně- a komunikačně-technologická revoluce.
3. Univerzálně prosazované nároky na lidská práva, princip demokracie.
4. Obrazové toky globálního kulturního průmyslu.
5. Polycentrická mezinárodní politika, vedle vlád existují nadnárodní aktéři (OSN, nevládní organizace, aj.), jejichž moc a počet stále roste.
6. Otázky globální chudoby.
7. Globální ničení životního prostředí.
8. Transkulturní domácí konflikty. (Beck 2007:20)

Z výše uvedeného tak vyplývá mnoho dalších otázek, které si musíme jako lidstvo položit. Co znamená tolerance? Jaký by měl být obsah lidských práv, které by měly platit pro všechny? Hrozí ekologické katastrofy? Hrozí nám náboženské války nebo naopak bude panovat celosvětový mír?

Dalo by se říci, že světová společnost očekává jakýsi Nový svět, který se dá objevit v nadnárodní zemi nikoho, v meziprostoru mezi národními státy a národními společnostmi. Otevírá se tak nová mocenská diference, která ovlivňuje např. prosazování nadnárodního práva, boj s mezinárodní kriminalitou, prosazování nadnárodní kulturní politiky nebo nová možnost nadnárodních sociálních hnutí. Vznikají tak nové, nám neznámé situace, na které je nutné reagovat, a to nejen v právní oblasti. Objevují se nové konflikty, a to zejména s příchodem cizích státních příslušníků, tzv. migrantů a imigrantů, jež si s sebou přinášejí svoji kulturu, zvyky a v neposlední řadě také právo svých domovských států. Vzniká tak nové prostředí, prostředí, které nazýváme prostředí multikulturní.

Nelze samozřejmě naplánovat ani určit, co by mohlo být naším vlastním přínosem k řešení globálních problémů, jenž z procesu globalizace vyplývají. Nicméně by bylo dobré, kdybychom se už konečně začali vymykat soudu, který

o nás pronesl Emanuel Chalupný, jak jej ve své studii „Jací jsme“ cituje Ferdinand Peroutka: „Česká povaha je anticipační, stejně jako česká řeč, klade přízvuk na první slabiku, Češi jsou velmi čilí, často velmi důmyslně anticipovali budoucnost, dejte Čechovi popud a on rozžehne sirku v plamen, aby však plamen brzo neuhasl, ale nesl užitek, o to musí pečovat zase jiní. Čech nevytrvá. Uchvátí primát, ale pozbude ho brzo. Učiní skvělý vynález jako Ressler, ale nedovede jej zpeněžit.“ Tolik Chalupný. Nám nezbývá jen doufat, že alespoň v tom posledním se věci změnily. (Jako např. tržní úspěchy našeho detekčního systému Tamara nebo Semtexu.) Musíme věřit a doufat, že tomu tak je. Možná. (Dlouhá ve Sborníku konference Fóra VŠ učitelů 2006:12)

2 Prolínání právních kultur

2.1 Charakteristika právních kultur

V předchozích kapitolách bylo 21. století zmíněno jako století globalizujícího se světa. Globalizační proces ovlivňuje celý současný vývoj lidstva a jeho chápání.

Celosvětovou společností, ovlivněnou důsledky tohoto procesu, lze na počátku 21. století charakterizovat dvěma rysy:

1. globálním prolínáním a ovlivňováním
2. paralelní existencí a působením v rámci konkrétního teritoria či oblasti.

Uvedené tendence se výrazně projevují zejména v rámci evropského kontinentu. Týkají se nejen ekonomického, sociálního, politického směru každodenního života, ale ovlivňují i oblast právní, tu oblast, která se dotýká svým působením všech již zmíněných směrů.

Vedle domácího, evropského typu práva sledujeme stále výraznější vliv práva angloamerického. Dále zde můžeme sledovat, v důsledku migrace, na bázi personálního principu, v komunitách přistěhovalců z asijského či afrického kontinentu, více či méně uplatňování prvků spojených s jejich právními kulturami. Tímto způsobem jsou do evropského právního systému transformovány normy chování, s jejichž projevy se budeme, v důsledku vývojových tendencí, čím dál tím častěji setkávat.

V této situaci narůstá význam role poznání právních kultur, jejich porovnání, specifikace prvků práva a jeho institutů, jednak mezi právními kulturami, jednak v rámci jednotlivých států téže kultury a osvojení si zvláštností platné právní úpravy, což nám umožní globální poznávání nejen historie, ale i současnosti práva různých prolínajících se právních kultur. Právní komparatistika rozlišuje šest základních právních kultur. Tyto právní kultury se od sebe liší, jsou různé. Tato odlišnost práva se uskutečňuje na různých úrovních, a to především na mikroúrovni a na makroúrovni.

Na mikroúrovni jde především o různost:

- právních norem jako základních prvků právního řádu
- právních předpisů jako celků komunikujících svým adresátům zpravidla více právních norem
- právních institucí jakožto souboru právních norem

Na makroúrovni jde zejména o různost:

- právních odvětví či oborů různých zemí
- právních řádů (jako celku) různých zemí
- velkých světových právních systémů (Knapp 1996:15)

Každé právo, tj. každá právní norma, působí vždy v určitém prostoru, v určitém času a pro určité osoby, má tedy působnost prostorovou, časovou a osobní. Představa právní normy, která by nepůsobila nikdy, nikde a pro nikoho, je absurdní. Existují však ve společnosti mimoprávní pravidla chování, která platí a jsou uznávána jen příslušníky určité skupiny obyvatelstva, zejména pak určité náboženské pospolitosti (např. prvky, jež se objevují zejména v právu islámském). Stává se tak, že právo té určité právní kultury, určitého státu tato pravidla přijímá za svá, činí z nich pravidla právní, ovšem jen pro příslušníky dotyčné společenské skupiny. Pro občany tohoto státu pak platí právo dvojí, někdy i vícere. Jedno pro příslušníky dotyčné společenské nebo náboženské pospolitosti (např. muslimové) a druhé pro ostatní občany. Existují tak právní systémy, které ze své vlastní povahy, působí jen na definované osoby, specificky, zejména na osoby určitého náboženství. Nejvýraznějším z těchto působících právních systémů je právo islámské. Dále je sto systém práva hindského, které, spíše jako etnografická rarita, dožívá na indickém poloostrově, dále právo židovské a z části i katolické právo kanonické a z nemalé části i tradiční právo kmenové v Africe. Různost práva v systému práva je dána tím, že právo je uspořádaná množina právních norem, v níž se od sebe liší jednotlivé právní normy, jejich subsystemy jako jsou typická právní odvětví (ústavní právo, správní právo, trestní právo, atd.) Jsou jimi, ale i veřejné a soukromé právo, v anglickém právu Common Law a Equity, různé rity islámského práva, dále právo vnitrostátní, právo evropské a právo mezinárodní. (Knapp 1996:15-17)

Tak jako se vyvíjí v historickém kontextu celosvětová společnost tak se, společně s ní, vyvíjí a mění právo, mluvíme tak o proměnlivosti práva. (Neměnnost práva je z hlediska právně sociologického pouhou fikcí.) Tato proměnlivost práva souvisí s historickou proměnlivostí státu a státních zřízení. V roce 1869, kdy byly položeny základy srovnávací právní vědy, vypadala politická mapa světa docela jinak než dnes. Mimo Evropu existovalo pár států a i v Evropě jich bylo mnohem méně než dnes. Africký kontinent byl rozdělen mezi evropské koloniální mocnosti, australský kontinent byl britskou kolonií a asijský kontinent byl z velké části součástí Ruska a zbytek tvořila Čína, Japonsko a državy evropských koloniálních mocností.

V roce 1996 se počet nezávislých států blížil ke dvěma stům, mezi nimi Čína se svou miliardou obyvatel a na straně druhé Republika Nauru, jež měla v roce 1983 obyvatel osm tisíc. Od konce minulé světové války řada států, zejména v důsledku dekolonializace, vznikla a řada států, zejména v důsledku zániku bývalých socialistických států, zanikla a některé státy zcela nově vznikly a mezitím opět zanikly (např. Sjednocená arabská republika). Legislativa v jednotlivých státech funguje nepřetržitě. Právo jednotlivých států je neustále ve vývoji. Základní zákony a kodexy se mění pomaleji než ostatní a také pohyb práva je v konsolidovaných zemích pomalejší, než v zemích politicky nebo nábožensky méně konsolidovaných.

Pro rozlišení různých právních kultur a jejich porovnání je, podle Viktora Knappa, důležitým kritériem právní styl nebo právní kultura dotyčných zemí, popř. obojí. Přičemž pro definici právního stylu jako rozlišovacího kritéria jednotlivých právních systémů stanoví Viktor Knapp pět určujících faktorů:

1. historický původ a vývoj právního řádu
2. specifický způsob právního myšlení
3. právní instituty
4. druh pramenů práva a jejich interpretace
5. ideologické faktory

K těmto pěti základním faktorům je možné dále přiřadit např. formu vydávání právních předpisů, používání či nepoužívání preambulí, formu zveřejňování judikatury a mnohé další odlišující faktory.

Dalším rozlišovacím kritériem pro případné srovnávání práva je pojem právní kultura. Tímto pojmem rozumíme kulturu aplikace práva, kulturu formy práva (oblast psaného práva, slovesná kultura právních předpisů, aj.) a kulturu práva jako normativního systému.

Dle názoru Viktora Knappa: „... právní styl s právní kulturou souvisí, ale není prostě její součástí, a ani názor o vázanosti právního stylu právní kulturou jako součástí národní kultury není zcela výstižný. Podle tohoto názoru by totiž každý národ, který má vlastní národní kulturu, nutně měl i vlastní právní kulturu a právní styl. To však odporuje bezpečně historicky ověřenému poznatku, který svědčí o tom, že i národy, které si plně zachovaly svou národní kulturu, převzaly a do své národní kultury více či méně integrovaly právní kulturu cizí i cizí právní styl. Možno říci, že dějiny práva jsou dějinami přejímání práva, tzv. neustálou cirkulací právních modelů, a jeho rozsáhlé akulturace, počínaje recepcí římského práva až

k přejímání francouzského ústavního a občanského práva a k přejímání sovětského práva v bývalých socialistických zemích, včetně Československa.“ (Knapp 1996: 22)

V závěru první kapitoly jsem uvedla, že představa jediného světového práva je právní chiméra. Iluzí se zdá být i představa jednotného světového zákonodárství, které by tak přibližovalo právní řády jednotlivých států jedinému světovému právu. Není však pravdou, že právo jednotlivých států je od sebe odděleno nepřekročitelnou a nepropustnou bariérou. Učíme se, že právo je produktem státní moci a je omezeno hranicemi státu, který jej vytvořil, to ale platí spíše o zákonech, nikoliv o právu. Zákon je jazykový výraz práva, je tedy jasné, že zákony jsou vázány státním územím a jsou v různých státech různé. Pokusy o jejich unifikaci se zatím osvědčily ve velmi omezené míře a myšlenka „světového práva“ tak zůstává utopií. Přesto však, dluží-li kdekoli na světě někdo někomu peníze, je povinen je vrátit, nikde na světě se nesmí krást, nikde se nesmí vraždit, všude jsou chráněna lidská práva a jejich ochranou se pyšní i státy, které je samy ve skutečnosti porušují. Zjišťujeme tak, že pozitivní právní úprava základních společenských vztahů zpravidla je všude na světě různá, ale principy, na nichž spočívá, jsou stejné. Opět tak zjišťujeme, že vývoj práva je obecně podmíněn vývojem společnosti, právo samo se ovšem primárně nevyvíjí v hranicích určitého státu, nýbrž v základních věcech se vyvíjí globálně, vytváří univerzální stereotypy, kterým pak jednotlivé státy svým zákonodárstvím dodávají specifickou podobu.

Asimilace právních řádů

Jak již bylo dříve zmíněno myšlenka „světového práva“ zůstává i nadále utopií. Utopií však není vzájemná asimilace právních řádů různých států, kterou můžeme také vyjádřit jako sbližování různých právních řádů nebo také jako částečnou unifikaci. Asimilace práva má svoji příčinu především v ekonomické potřebnosti či výhodnosti. Extrémním případem tzv. asimilace práva je unifikace práva, přičemž unifikací rozumíme ztotožnění (částečné) právních řádů dvou či více států. Způsoby asimilace právních řádů mohou být:

- spontánní
- důsledkem cílevědomého politického působení, např. důsledkem rozdělení státu, zejména státu federálního

- výsledkem politického procesu směřujícího záměrně k unifikaci práva, tj. záměrná asimilace
- smíšené případy asimilace, jako nejčastější způsob asimilace právních řádů. (Knapp 1996:212)

Další formou asimilace práva, kterou jsem ve své práci prozatím nezmínila, je recepce práva. Recepce vlastně rozumíme nejen převzetí práva jednoho státu státem druhým, ale i utváření práva jednoho státu podle cizího vzoru, jak tomu bylo při recepci práva římského. Je to vlastně nejen dobrovolné převzetí nějakého vzoru, ale i případ, kdy je tento vzor recipientovi vnucen, jak tomu bylo v historii již několikrát, zejména však v případech kolonizace.

Jak již bylo zmíněno, měla recepce římského práva v evropském měřítku značný sjednocující vliv. Tento proces se uskutečnil mezi 12. a 16. stoletím n. l. a ovlivnil právo tehdejších států evropského kontinentu.

Další rozsáhlou recepcí v historii světa byla recepce práva, ke které docházelo v dobách kolonialismu, kdy kolonizátoři s sebou do svých kolonií přiváželi i své metropolitní právo, jež bylo v koloniích autoritativně zaváděno tzv. koloniální mocí. Výsledek tohoto procesu byl různý. Importované koloniální právo vytlačovalo právo původních domorodých zemí a stalo se tak jediným právem dotyčné kolonie a následně vzniklého území. Tak tomu bylo zejména v severní Americe (Kanada, USA), v latinské Americe, v Austrálii a na Novém Zélandu. Naopak v Africe a v Asii, kde došlo ke kolonizaci mnohem později, kolonizace zpravidla nevytlačila původní domorodé právo úplně, ale vytvořila zde tzv. koloniální dualismus práva, přičemž právo metropolitní bylo silnější a sloužilo zejména k tomu, že korigovalo právo domorodé. Vyskytují se však i případy atypické, jako např. evropoizace práva v Japonsku a v Číně a zejména pak tzv. poangličtění práva v Indii.

Nebylo by správné zde nezmínit další způsob asimilace práva a tím je akulturace práva. Tento právní pojem lze vysvětlit jako způsob asimilace práva, a to působením sociálního okolí, což je asimilace právního řádu působením jiného právního řádu, a to zpravidla geograficky sousedícího. K rozsáhlým akulturacím práva patří zejména připodobňování práva jednotlivých států USA a rozsáhlý proces sjednocování práva členských států Evropských společenství.

Efekt úsilí o záměrnou asimilaci práva různých zemí zatím není příliš velký. Spíše naopak se snahy o unifikaci obracely v svůj opak, píše Viktor Knapp, tj. k opětovnému rozlišení již sjednoceného práva.

K trvalejšímu sblížení práva však dochází v určitých odvětvích, zejména v oblasti práva obchodního a v jeho rámci zvláště pak v oblasti obchodních smluv a v oblasti práva směnečného a šekového. Zde podobnost nebo shodnost právní úpravy ve značné míře usnadňuje mezinárodní obchodní styk. Jako příklad takového sblížení bych zde ráda uvedla např. vypracování Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980, jež je akceptována v mnoha zemích. K výraznému sjednocování dochází v oblasti základních práv člověka a občana.

Evropské právo

Pokud zde zmiňuji různé druhy asimilace, prolínání právních kultur, recepci práva, unifikaci práva, aj. nesmím opomenout zmínit též tzv. evropské právo. Efektivní působení práva Evropského společenství je dáno zejména efektivní funkcí společenství samého, resp. Evropské unie a samozřejmě také tím, že tato mezinárodní integrace skutečně funguje a vydobyla si světové postavení ve světové ekonomice a světové politice. K integrující funkci Evropského společenství přispěl zejména fakt, že nejde pouze o integraci ekonomickou, ale zejména tím, že Evropská společenství mají, svými členskými státy uznávanou, nadstátní legislativní pravomoc. Dalo by se říci, že jde o moderní konfederaci států. Tato mezinárodní organizace má právo tvornou a výkonnou moc nejen ve vztahu k členským státům, ale i k občanům a právnickým osobám jednotlivých členských států a v podobném rozsahu má i moc soudní, jež je vykonávána společným Soudním dvorem Evropského společenství. Zákonodárnou činností orgánu Evropského společenství a z části a judikaturou Soudního dvora Evropského společenství, které působí precedenčně, se vytvořil právní řád Evropského společenství, který se nyní zpravidla nazývá evropské právo.

Rubem sblížení právních řádů je jejich oddalování. Tento fakt je dán zejména tím, že právo vyplývá ze suverenity jednotlivých států, jejichž zájmy bývají nejen shodné, ale velmi často i různé, což se velmi často projevuje v právu a také tím, že právo je ovlivňováno sociálními a zvláště pak ekonomickými faktory, jenž mohou být v různých zemích zcela odlišné.

Současná doba je, obzvláště pro Evropu, dobou integrační euforie. Z tohoto směru myšlení, který je specifickým pro současný globalizující se svět, pak vznikají optimistické tendence ve věci sblížení, resp. sjednocování práva, jenž má v současnosti již realističtější podobu než chiméra „světového práva“ pocházející

z 19. století. Stále častěji se však můžeme setkávat s růzností názorů na zmíněnou problematiku sbližování právních kultur. Na jedné straně se setkáváme s názorem, že společné ekonomické a popř. i politické zájmy jsou silným motivem sbližování právních kultur, která dozajista povede v budoucnu k unifikaci práva a na straně druhé si nelze nevyšimnout názoru, jenž se velmi podobá staré moudrosti českého lidu a která se dá doslova citovat asi tak to: „Bližší košile než kabát.“

Jak již bylo zmíněno, narůstá v současné době význam role poznání právních kultur a osvojení si zvláštností platné právní úpravy konkrétní právní kultury, což nám umožní globální poznávání nejen historie, ale i současnosti práva různých prolínajících se právních kultur. Stále více tak nabývá na rozměrech zásada „Neznalost zákona neomlouvá“. Proto neznalost právní kultury, způsoby právního myšlení a právního vědomí se mohou lehce vymstít ne jednomu občanovi, který se dnes a denně setkává s osobami, jež jsou nositeli cizí státní příslušnosti a tím i cizí právní kultury.

Každá lidská kultura představuje soubor hodnot a kategorií zasahujících do různých oblastí lidského života. Součástí těchto hodnot musí být i systém řadení společnosti, ve které důležitá role připadá právu. Jak jsem již zmínila právní kultura je součástí kultury určité konkrétní společnosti. Studium společných a jedinečných znaků práva v různých geografických oblastech, společnostech a společenstvích se zaobírá porovnávací právní věda, jež se nazývá právní komparatistika. Právní komparatistika tedy rozlišuje následující právní kultury:

1. Kontinentálně evropskou právní kulturu
2. Angloamerickou právní kulturu
3. Islámskou právní kulturu
4. Čínsko – japonskou právní kulturu
5. Hinduistickou právní kulturu
6. Africkou právní kulturu

2.1.1 Kontinentálně evropská právní kultura

Systémem kontinentálně evropským nazýváme systém soukromého práva, který se vyvinul na základě recepce práva římského. Kontinentálním se také nazývá proto, že vznikl v kontinentální Evropě, jak již sám název naznačuje, a odtud se pak rozšířil cestou kolonizace i mimo Evropu.

Základní charakteristikou této právní kultury je to, že jde o systém práva psaného (*lex scripta*), jenž ve své základní podobě vylučuje soudcovskou tvorbu práva. Soudce podle tohoto systému právo toliko nalézá, avšak nevytváří je. Je ovšem nutno podotknout, že i v zemích kontinentálního systému, včetně Francie, kde se tento systém práva zrodil, má rozhodování vyšších soudů velmi značný význam na vytváření práva. V některých zemích dokonce v takové míře, že soudcovské rozhodování je považováno za subsidiární pramen právní. (Knapp 1996: 112-113)

Různými cestami, např. přímého přejímání francouzského občanského zákoníku, zčásti i ostatních zákoníků, zčásti vlastní historií a vlastní legislativní činností vznikaly pak tzv. subsystémy kontinentálního právního systému, které lze dělit na:

- francouzský
- rakouský
- německý
- švýcarský
- skandinávský
- latinskoamerický
- nedávno zaniklý sovětský (též nazývaný socialistický)
- Evropské nadstátní právo, jež vzniká v souvislosti s ekonomickou integrací (Knapp 1996:113)

Prototypem kontinentálně evropského právního systému je okruh práva francouzského. Vliv tohoto práva byl a je zřejmý daleko za hranicemi Francie, což bylo dáno především rozsáhlou francouzskou kolonizací. Základním pramenem práva je občanský zákoník, *Code civil*, z roku 1804.

Dalším okruhem práva je právo rakouského, opírající se o obecný občanský zákoník z roku 1811. Vliv tohoto zákoníku nepřekročil nijak významně hranice rakouské části rakousko-uherské monarchie. Jistý vliv měl na kodifikaci práva v Srbsku, v Rumunsku, v Řecku, v Chile a Brazílii.

Německý občanský zákoník z roku 1896 vytvořil další okruh kontinentálně evropského práva a měl jistý vliv i za hranicemi Německa, např. v předrevoluční Číně a v Japonsku. Po opětovném sjednocení Německa v roce 1990 platily ve Spolkové republice Německo dva platné právní řády. Postupně však dochází k rozsáhlé a cílevědomé legislativní akulturaci práva v bývalé NDR právu SRN

a k návratu území bývalého NDR, jenž bylo ovlivněno právním směrem sovětského, též socialistického typu, do právní sféry historicky vyvinutějšího právního systému německého.

Hlavním pramenem práva švýcarského je občanský zákoník Zivilgesetzbuch, skládající se ze dvou zákonů. Charakteristické pro tento občanský zákoník je to, že občanské právo tu splývá s právem obchodním. Švýcarský občanský zákoník měl svůj vliv za hranicemi země, např. v Turecku a v některých zemích Blízkého východu.

Pojem Skandinávie se v právu neztotožňuje se Skandinávským poloostrovem ve smyslu geografickém. Ke skandinávskému právnímu okruhu patří především Švédsko, Norsko, Finsko a Dánsko. Zdrojem práva se zde stal jednak Švédský říšský zákoník z roku 1734 a jednak zákoník z roku 1683 zvaný Dánské právo krále Kristiána V. Oba zákoníky byly značně kazuistické, proto byly vedle těchto zákoníků vydávány četné zákony speciální. Občanské zákonodárství skandinávských zemí i dnes neusiluje o vyčerpávající úpravu látky, ale ponechává značný prostor pro aplikaci obyčejového práva a též pro soudcovskou tvorbu práva, jež je uznána za důležitý pramen práva.

Do systému kontinentálně evropského je možné dále zařadit okruh práva latinskoamerického, který je veskrze právem psaným a vznikl tzv. „z druhé ruky“, tj. vlivem občanského zákoníku Chile nebo pod vlivem zákoníku vzniklého v Brazílii, který byl značně ovlivněn vlivem německým.

Svým původem náležel do kontinentálně evropského systému i právní systém sovětský. Základem tohoto právního systému byl sovětský občanský zákoník, který vznikl na přímý pokyn Lenina v roce 1922 a byl vypracován podle vzoru francouzského a německého směru. Sovětský systém práva pak převzali po druhé světové válce, s menšími odchylkami, socialistické země.

Společně s evropskou hospodářskou integrací vzniká a vyvíjí se tzv. evropské právo. Toto právo je svou povahou právem nadstátním. V členských státech Evropské unie platí zčásti přímo zčásti je přejímáno do jejich právních řádů. Je to typ práva psaného, který nevznikl přirozeným vývojem, ale záměrnou integrační činností. Svým rozsahem zaujímá zatím jen nepatrnou část právního řádu jednotlivých států, ale jeho role bude do budoucna nepochybně vzrůstat. (Knapp 1996:114-118)

Prameny práva

Stěžejním pramenem soudobého práva v evropských státech je normativní právní akt jako výsledek právotvorné činnosti, obsahující obecně závazné normy, které jsou aplikovány soudy a dalšími státními orgány na konkrétní případy právních vztahů.

Dalším pramenem soudobého kontinentálně evropského práva je normativní smlouva, což je smluvní akt dvou nebo více stran, jehož ustanovení mají obecnou právní závaznost, tyto normativní smlouvy se pak vztahují na blíže neurčený počet případů stejného druhu.

Kontinentálně evropský systém je systémem psaného práva, jak již bylo řečeno, prvky práva nepsaného jako je právní obyčej, soudní nebo správní precedent rezonují v soudobých právních řádech evropských zemí pouze výjimečně a v modifikované podobě.

Institut manželství

K představitelům kontinentálně evropské právní kultury patří i právní systém v České republice. Pro porovnání právních řádů a jejich odlišností bych ráda použila ke srovnání jeden z právních institutů a tím je právní institut manželství.

V Českém právním řádu je institut manželství ošetřen v Zákoně o rodině, zde je charakterizován jako trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem, kdy hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Manželství se uzavírá svobodně a úplným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem a vdanou ženou, mezi předky a potomky a mezi sourozenci, totéž platí i o příbuzenství založeném na osvojení, pokud osvojení trvá. Manželství nemůže uzavřít nezletilý. Výjimečně může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu šestnácti let. Dále nemůže uzavřít manželství osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům. Muž a žena mají v manželství stejná práva a povinnosti. Manželství zaniká smrtí nebo prohlášením jednoho z manželů za mrtvého, dále může být manželství, na návrh některého z manželů, soudem rozvedeno, přitom nelze manželství rozvést, dokud nenabude právní moci

rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí po dobu po rozvodu. (Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.)

2.1.2 Angloamerická právní kultura

Angloamerický právní systém vznikl v Anglii a byl původně nazýván systémem common law. Anglické právo se uplatňuje ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska s výjimkou Skotska. Cestou kolonizace se tento právní systém rozšířil i do států, které patřily do britského koloniálního panství. Nejvýznamnější jsou Spojené státy, kde se ovšem právní systém od anglického právního systému značně odchýlil.

Angloamerický právní systém bývá označován jako systém soudcovského práva, což znamená, že soudce má zvláštní postavení spočívající v tom, že na rozdíl od pojetí práva kontinentálně evropského nejen právo nalézá, ale i právo tvoří. Tomuto postavení soudce odpovídá i právní myšlení v angloamerickém právním systému.

Tak jako kontinentálně evropský právní systém, lze i angloamerický právní systém rozdělit na určité právní podsystémy:

- anglický
- americký
- kanadský
- australský
- novozélandský
- indický
- irský
- právo ostatních zemí, které vznikly dekolonizací Britského impéria (Knapp 1996:164)

Z uvedeného výčtu právních podsystémů vyplývá, že i angloamerický systém práva je značně členitý. V této práci se však budu věnovat členění, jež je v právní praxi používáno nejčastěji a to rozdělení na podsystém práva anglického a podsystém práva amerického (USA).

Prameny práva

V systému práva anglického existují kromě práva soudcovského i jiné prameny, zejména právo psané, které v současnosti stále více nabývá na významu. Kromě

soudních precedentů, jenž nejsou výlučným pramenem práva jak již bylo zmíněno, existuje i obyčejové právo a v omezené míře se jako pramen práva používá i literatury. Pokud tedy ve stručnosti shrneme prameny práva anglického, dojdeme k tomuto výsledku:

- právo soudcovské (judge-made law, case-law)
- právo zákonné (legislation: Statute law, enacted law)
- právo obyčejové (custom)
- právní literatura (legal writings). (Knapp 1996:165)

Přičemž právo soudcovské je vytvářeno rozhodnutími soudu, jenž mají povahu závazných precedentů.

Právo zákonné, též nazývané právo psané, je svým charakterem nejbližší k pramenům práva kontinentálně evropského systému práva. Psaná právní norma je zde však chápána jinak. V angloamerické právní oblasti je psaná právní norma spíše určitým základem pro soudcovskou tvorbu a soudcovské rozhodování zde má větší váhu než psané právo samo.

Právní obyčej je dodnes uznáván, nicméně jako méně významný a pouze výjimečně uplatňovaný pramen práva, a to ve dvou podobách:

- obecné obyčeje říše (general Custom of the Realm)
- místní obyčeje (local Customs) (Hungar 2006:47)

V anglickém systému práva pak existuje ještě jeden z pramenů práva a tím je právní literatura, která dnes sehrává spíše podružný charakter.

V porovnání s Evropou je zde velký rozdíl např. v postavení a v roli advokátů, kteří jsou zde též nazýváni „krví anglického soudnictví“. Advokáti tvoří specializovanou skupinu. Vystupují v trestním řízení jako vysoce kvalifikovaní zástupci jedné ze stran, s níž ovšem přicházejí do osobního kontaktu až v soudní síni. Advokáti, bez ohledu na to, v jakém místě působí, musí být členem jednoho ze čtyř advokátních klubů, jež mají své sídlo v Londýně. Advokáti tak představují homogenní, profesní a odborné společenství, v němž se přísně sleduje a trestá veškeré porušení stavovské disciplíny a profesionální etiky. Solicitoři jsou naopak v přímém styku s klientem, aby mohli získávat potřebné údaje a důkazy k přípravě řízení, zabezpečují účast svědku a podobně. Zde je právnické vzdělání uplatňováno v souvislosti s řešením praktických problémů.

Jak jsem již zmínila pro stručné porovnání odlišností, které jsou charakteristické pro jednotlivé právní systémy, jsem vybrala jeden z právních institutů, a tím je institut manželství.

Institut manželství

Jednou z forem uzavírání manželství je v Anglii zpravidla uzavření manželství před duchovním anglikánské církve, další formou vzniku manželství je sňatek před civilním orgánem, případně duchovním jiné autorizované církve. Mezi manželi zde platí zásada oddělenosti majetku. Neexistuje ani majetkové společenství, ani bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Manželství zaniká smrtí jednoho z manželů nebo rozvodem ze zákonných důvodů. Rozvod probíhá před soudem, přičemž proces má dvě fáze. První je ukončena předběžným rozsudkem, který manželství ještě nechává v potenciální podobě, zánik manželství pak nastává až druhým rozsudkem. Pokud jde o děti, anglické právo rozeznává děti manželské a děti nemanželské. V současné době je již jejich, původně velmi nerovné postavení, vyrovnáno.

Druhým podsystémem práva angloamerické právní kultury je právo americké, nazývané též právem USA. Hlavním důvodem odlišnosti anglického a amerického práva je rozdílný přístup k uznávání autority precedentů. Zatímco v USA je patrná tendence k liberalizaci, v Anglii je tato zásada důsledně dodržována. Tento trend vyvrcholil ve dvacátých letech minulého století, kdy bylo dominantní mínění, že soudce musí jednat v souladu s tím, co se mu jeví jako spravedlivé, nikoliv podle toho, co se jevílo jako spravedlivé tomu kterému soudci v minulosti: „Precedenty neobsahují nutně poslední slovo moudrosti. Nemusí vždy platit, někdy je dokonce nutné je odmítnout, pokud je to v zájmu spravedlnosti“. (Hungr 2006:58). Obecně závaznou formu zde mají pouze rozhodnutí Nejvyšších soudů jednotlivých států a Nejvyššího soudu USA. Nepsané právo se v americkém právním podsystému uplatňuje především v právu občanském, a to při občanskoprávních sporech.

Dalším pramenem práva, kromě již zmíněného práva nepsaného, což jsou soudní precedenty, je právo psané. Psané právo vytvářejí normotvorné orgány, nazývá se Statute Law, a zahrnuje všechny druhy norem. Jak jsem se již zmínila, mají v americkém systému práva psané prameny větší význam než v anglickém systému práva. Dominantní postavené zde má Ústava se všemi dodatky, na niž navazují

zákony, které byly odhlasované zákonodárnými orgány jednotlivých států federace nebo Kongresem USA.

Posledním pramenem práva je tzv. právní nauka, která zahrnuje studie a komentáře publikované o právních problémech a o právní vědě. Jde o pramen práva, kterého se američtí soudci poměrně často dovolávají.

Americký právník, či advokát, v porovnání s Evropou a dokonce i s Anglií, ve své profesi kumuluje funkce advokáta, státního zástupce a notáře v jedné osobě, navíc neexistuje nic, co by omezovalo rozsah jeho činnosti v zájmu klienta. Podmínky pro výkon advokátní praxe jsou v každém členském státě jiné. Obecnou a základní podmínkou však je licence, mezi jejíž předpoklady mimo jiné náleží i americké občanství. Podle zaměření existují v USA tři skupiny advokátů:

- a) Trial Lawyers – zastupující procesní strany před soudem jak v občanskoprávních tak v trestněprávních kauzách
- b) Office Lawyers – zabývající se přípravnými právními pracemi pro kolegy, kteří zastupují procesní strany před soudem
- c) Legal Lawyers – specializující se na právní porady a zastupování obchodních, průmyslových a jiných firem (Hungr 2006:61)

2.1.3 Islámská právní kultura

Islámský právní systém je v porovnání se systémem kontinentálně evropským a angloamerickým systémem historicky nejmladším. Přesto však pro jeho úzké sepětí s islámským náboženstvím a prolínání právních pravidel islámu s pravidly náboženskými a etickými je systémem nejobtížněji adaptabilním modernímu vývoji společnosti. Na rozdíl od práva kontinentálního či angloamerického typu, které platí a je srovnáváno jako právo určitého státu, je islámské právo právem osob určitého náboženského společenství a upravuje jen poměrně malou část chování příslušníků daného náboženského společenství. Z těchto důvodů nelze islámské právo považovat za právo islámských zemí, jelikož není teritoriálně vázáno na určité země. Proto se platnost islámského práva nezakládá na principu teritoriality, ale na principu personality, odvíjející se od náboženského vyznání.

Islámský pojem práva je zcela odlišný od chápání pojmu práva v kontinentálně evropském systému nebo angloamerickém systému práva, stejně jako chápání pojmu stát. Stát v islámském chápání není oddělen od náboženství, nýbrž je

náboženstvím ovládan a tvoří součást náboženství. Z tohoto důvodu zde není stát tvůrcem práva ani zákonodárcem a proto je kontinentální představa práva a jeho systému státem daných a státní mocí vynutitelných norem lidského chování islámu zcela cizí.

Islámské právo neplatí ve všech zemích, ve kterých žijí muslimové. V současnosti je např. takovou zemí Indonésie, která neaplikuje islámské právo, přestože na jejím území žije 145 miliónů muslimů a patří tak k největší islámské zemi na světě. Stejně tak bychom mohli uvést Bulharsko, bývalou Jugoslávii a Albánsko. (Drgonec 1991:30) Naproti tomu se můžeme s uplatněním islámského práva setkat mezi muslimy např. v Egyptě, Súdánu, Turecku nebo na ostrově Fidži.

V souvislosti s islámským právem je třeba připomenout, že neexistuje obecné islámské právo. Tento pojem se uvnitř dost výrazně liší, a to podle toho, zda jde o islámské právo sunnitské nebo o islámské právo šiitské. Dokonce v samotném právu sunnitském se objevuje, v některých věcech, výrazný rozdíl mezi jednotlivými školami, jež se nazývají rity. (Knapp 1996:191)

Jediným zákonodárcem v islámském pojetí práva je bůh a jediným islámským božím právem je šaría. Toto ovšem není specifický právní systém, ale univerzální systéme závazných pravidel chování muslima.

Všechny právní normy islámského práva jsou obsaženy v koránu a v sunně a je možné je rozdělit podle jejich stupně konkrétnosti do dvou skupin. Do první skupiny patří jednoznačně formulovaná pravidla, které neumožňují různost výkladu. Do druhé skupiny patří nejasné ustanovení, která umožňují výklad a vyžadují další upřesnění. Jestliže se určené pravidlo na vyřešení dané konkrétní situace nenachází v koránu ani v sunně, znamená to, podle názoru muslimů, že Alláh dal lidem možnost, aby se sami rozhodli jak upravit tento konkrétní vztah.

Vzhledem k tomu, že takových situací bylo více než dost, bylo nutné, v zájmu vyřešení těchto případů, utvořit vědu umožňující pochopit co je neznámé, pomocí toho, co je známé. V zájmu vyřešení mnohých situací se tak v islámském právu vytvořil „fikh“, což je metoda výkladu práva, která umožňuje aplikaci všeobecných principů a zároveň soustava závazných pravidel lidského chování vypracovaná islámskou jurisprudencí, tj. islámskými učenci a interprety islámu. Dalo by se říci, že šaría je dílo boží a fikh je dílo lidské. K základním principům aplikace fikhu patří princip: „Všechno je zákonné, a teda i platné, pokud se nedokáže opak“ nebo

princip: „Nikdo není dlužníkem jiného, pokud se nedokáže opak“ a princip: „Všechno, co není zakázané, je dovolené.“ (Drgonec 1991:37)

V důsledku globalizujícího se světa se v současné době objevují dva směry, které ovlivňují vývoj islámského práva a pohled na něj. Jedním z nich je tzv. fundamentalismus, což je směr usilující o potvrzení tradičních způsobů chování a myšlení v podstatně změněném společenském prostředí. Fundamentalismus tak uznává změny společenských vztahů a pokouší se na ně reagovat. Neodmítá žádné změny, ale trvá na tom, aby se tyto změny uskutečňovaly v duchu tradičních hodnot a tradičních myšlenkových postupů. Fundamentalismu trvá na doslovné pravdivosti koránu a na tom, že právní normy koránů jsou závazné i pro současného člověka. Za správný považuje především zákaz požívání alkoholických nápojů nebo půjčování finančních prostředků.

Druhý směr tzv. modernismus se také nevzdává žádných tradičních hodnot. Na rozdíl od fundamentalismu je však nechce pouze potvrzovat, ale pokouší se tyto hodnoty přehodnocovat tak, aby vyhovovaly dění současného světa. Modernismus tak klade velký důraz na základní principy islámského práva, především pak na princip veřejného blaha (maslaha). Modernisté zastávají názor, že žádné normy šaría nejsou posvátné a nedotknutelné. (Drgonec 1991:75-77)

Institut manželství

Pro srovnání islámského práva s ostatními právními kulturami, bych i zde ráda uvedla jeden z právních institutů a tím je, pro porovnání, opět institut manželství. V islámském právu je právní úprava manželských vztahů ve všech předpisech budována na principech vytvořených pro manželské vztahy šáriou. Zde se povolení uzavřít polygamní manželství vázal na splnění požadavku, aby se s více manželkami ženíl pouze muž, který se o své manželky dokáže postarat. Tento požadavek se do moderního islámského zákonodárství promítnul pomocí různých opatření. Jedním z nich je soudní povolení uzavřít polygamní manželství, kdy soud před udělením tohoto povolení přezkoumává materiální zabezpečení muže a jeho vlastnosti osobnosti. Moderní islámské rodinné právo tak uznává nejen omezení polygamie, ale uznává tzv. obvěnění manželky, což je subjektivní právo žena – manželky, a to většinou bez stanovení horní a dolní hranice. Manželce navíc patří i to, co získala před uzavřením manželství. Úprava společného vlastnictví manželů víceméně neexistuje. Uzavření muslimského manželství je vlastně podepsání smlouvy mezi

manžely s úmyslem, že jde o trvalý vztah. Manželství lze uzavřít po splnění zákonných podmínek jako je např. přítomnost plnoletých a právně způsobilých svědků a nesmí existovat zákonné překážky vzniku manželství. K těmto zákonným překážkám patří nezletilost, příliš velký věkový rozdíl mezi manželi, zakázaný stupeň příbuzenství a uzavření manželství s osobou, která nevyznává islámské náboženství. Zrušení manželství v islámské právní kultuře se může dít třemi způsoby: jednostranným projevem vůle muže, tj. vyhnání ženy (talak), dvoustranným právním úkonem manželů, tj. dohoda o zrušení manželství a rozvodem manželství, což je aplikace práva státním orgánem. (Drgonec 1991:89-90)

Oživování tradičního v islámské právní kultuře a široké uplatnění islámského práva ve společenských vztazích vyvolává potřebu obeznámit se s touto, v současné době, nejrozšířenější právní kulturou na světě. Z uvedeného příkladu (právního institutu manželství) by se mohlo zdát, že současný islámský svět, společně se svým islámským právem, zrovna nesměruje cestou modernismu. Jenže „bezprávní“ žena má ve skutečnosti v islámském právu určitá pravidla, které muži nepřísluší. Například manželské povinnosti jí nevznikají uzavřením manželství, ale až v momentě, když manžel splní svoji povinnost a zaplatí ji obvěnění. Pokud bychom chtěli právní postavení žen analyzovat na základě hodnotových kritérií islámské kultury, mohli bychom tak dojít k závěru, že zatím co muslimce muž při uzavření manželství poskytne obvěnění, naše žena nemusí od manžela dostat nic. Z dalších skutečností jako je např. rovnoprávnost českých žen a mužů a účast žen ve všech sférách národního hospodářství, by se mohlo islámské ženě zdát, že česká žena není zabezpečená a že se oni manžel nedokáže postarat. Bohužel je tento úsměvný příklad jedním z mála, jež by se daly uvést. Většinou se setkáváme s fanatismem stoupců islámu, jenž se obrací proti muslimským ženám, a kteří navrhují, aby ženy například byly zbaveny volebního práva nebo práva řídit automobil.

Ze života islámské kultury

V dubnu roku 1981, kdy nabyl účinnosti Trestní zákon Iránu, obsahující 199 paragrafů, který mimochodem cizoložství, požívání alkoholických nápojů a další trestné činy stíhá tresty šaría, např. ublížení na zdraví podle zásady oko za oko, zub za zub. V Palestině se obnovily tradiční tresty v sérii zákonů z roku 1979, zde se útok proti majetku trestá amputací pravé ruky od zápěstí, opakovaná krádež

amputací levé nohy od kolena, trest za cizoložství je zde ukamenování, za pokus o cizoložství sto úderů bičem, za únos letadla, což je poměrně nový zákon, lze únosce letadla bičovat nebo utnout mu ruku. Tyto brutální, spíše v naší kultuře historické tresty, mají sloužit především k zastrašení obyvatelstva, a tak se v Iránu a Pákistánu fakticky ukládají. Podle statistických údajů se do dubna roku 1982 podrobilo v Pákistánu bičování třicet tisíc lidí. (Drgonec 1991:81)

V září letošního roku zažil pakistánský parlament, a sním i celý svět, pozdvižení. Některé ze zákonodárců překvapil poslanec z provincie Balúčistán v Pákistánu, který obhajoval rozhodnutí představených kmene ze severozápadu regionu pohřbit za živa ženy, mezi nimi i třináctileté dívky, jež si samy chtěly vybrat manžele. Israr Ullah Zehri tvrdil, že postřelení a následné zakopání žen do země bylo spravedlivé. „Je to tradice platná po staletí a já ji nepřestanu obhajovat. Litovat by měli jen ti, kteří se oddávají nemorálností,“ řekl. Ženy a dívky ještě dýchaly, když je zahazovali hlínou a kamením, uvedla organizace Human Rights Watch. Provinily se tím, že si nechtěly dát diktovat, za koho se provdají. Na výkon trestu dohlížel místní kmenový šéf, který je bratrem provinčního mistra z vládní Pakistánské lidové strany. Dvě příbuzné, které se snažily popravě zabránit, byly též střeleny a zaživa zahrabány. (www.novinky.cz, ze dne 3.9.2008)

V jihoafghánském Kandaháru přepadli neznámí útočníci šest dívek, které mířily do školy, a postříkali je kyselinou. Středoškolačky byly zřejmě napadeny kvůli svému rozhodnutí navštěvovat vzdělávací zařízení. V letech 1996 až 2001, za vlády fundamentalistického hnutí Tálibán, nebylo v Afghánistánu ženám vzdělávání umožněno, ženy tehdy vůbec nesměly opouštět domov bez doprovodu mužů. Situace se změnila po pádu Tálibánu, konzervativní síly proti zrovnoprávnění žen i nadále opakovaně vystupují. (www.novinky.cz, ze dne 12.11.2008)

Demografická prognóza OSN předpovídá, že do roku 2100 bude na naší planetě 11 miliard lidí, z toho 4,4 miliardy přívrženců islámu. (časopis Výběr 7/1989:8). Zvýšení absolutního počtu muslimů i nárůst jejich podílu na počtu všech obyvatel planety sotva povede k oslabení vztahu k islámu či k poklesu významu islámu v letech, jež přijdou, spíše naopak.

2.1.4 Čínsko japonská právní kultura

Čínsko japonská právní kultura se zrodila na Dálném východě a přesto není nijak vázána na náboženství a právě tímto faktem je originální. Je to právní kultura,

kteřá je v současnosti právní kulturou nejpočetnější části lidstva, přičemž do ní můžeme zařadit nejen obyvatelstvo Číny a Japonska, ale také země jako je Tchajwan, Singapur či Hongkong. Čínsko japonská právní kultura z velké části ovlivnila představy o právu v Laosu, Vietnamu, v Koreji, Kambodži a v Thajsku.

Od samého počátku čínských dějin lze pozorovat snahu o řízení státu na teoretickém základě, z něhož pak byla dovozována praktická politika. Nejvýznamnější bylo z tohoto hlediska učení čínského filosofa Konfucia (551-479 př. n. l.). Podle konfuciánské filosofie je vesmír dokonalý sám o sobě, bez potřeby lidského zásahu. Posláním člověka je udržovat svoje myšlenky, city a činy v souladu s vesmírnou harmonií. K úpravě takového chování není třeba množství zákonů – ty by naopak mohly narušit smysl pro spravedlnost, který je lidem vrozený. Mezilidské vztahy jsou proto upraveny především normami mravními. Norma právní nastupuje teprve tehdy, když dojde k neshodě mezi lidmi, kteří nejsou schopni či ochotni respektovat přirozené zákony a je schopna člověka potrestat, nikoliv však zlepšit či napravit. (Hungr 2006:74) Důraz na Konfuciovy základní mravní normy nachází velkou odezvu také v hierarchicky budované japonské monarchii.

Filosofická škola právníků či legistů vycházela z předpokladu, že člověk je svou přirozeností náchylný ke špatnostem a proto je třeba ho „držet zkrátka“. Z tohoto předpokladu byl odvozen požadavek naprosté podřízenosti osobních zájmů celku. Vládce pak používal, k dodržení a zdůraznění principu kolektivní odpovědnosti, formy odměn a trestů. Tresty v této právní kultuře tak hrály svoji velkou úlohu. Byly uplatňovány v hojné míře, bez ohledu na postavení jedince a byly tak základní prevencí před porušováním zákona a společenského pořádku. Právo tak mělo funkci regulativní a zastrahující a vystupovalo do popředí při řešení porušování řádu ve vztazích mezi jednotlivcem a státem. Při řešení neshod rodinných nebo komunitních nebylo uplatňováno vůbec nebo zcela ojediněle.

Prameny práva

Právo čínsko japonské je ve své podstatě právem zvykovým, jenž vychází z idejí konfuciánství. Důležitým pramenem práva zde byly precedenty, přičemž musely být dodržovány především etické principy. Dalším pramenem práva jsou kodexy regulující individuální chování a určující práva a povinnosti, jednotlivé nařízení a edikty. Tato psaná forma práva se objevuje s nástupem dynastie Chan, respektive s nástupem dynastie Tchang. (Hungr 2006:76)

Zvláštností čínsko japonské právní kultury je ten fakt, že nerozlišuje žádná odvětví práva, což v důsledku znamená, že normy, které bychom jako zástupci práva kontinentálně evropského zařadili do práva občanského, jsou postihovány normami práva trestního.

Jedním z typických znaků této právní kultury je podrobné rozlišení trestných činů, ale ne podle způsobeného následku, zavinění a ostatních okolností, ale podle toho na kom byl trestný čin spáchán a podle toho kdo byl pachatelem. Druh i výše trestu tak závisela od toho, zda otec ublížil synovi, starší bratr mladšímu, feudál poddanému, manžel manželce a naopak. Častým trestem zde byl trest smrti, nucené práce, bičování a další výrazně represivní typy trestů. (Drgonec 1991:160)

Po druhé světové válce se značně prohloubily rozdíly mezi právním systémem Číny a právním systémem Japonska. Japonské právo zůstalo právem kapitalistického typu a našlo si vzor v právu USA. Čína se vydala cestou budování socialismu a její právo tak vykazuje znaky socialistického právního systému.

V současné právní řádě ČRL i právní řádě Japonska bychom mohli najít mnoho původních znaků, jež se zachovali z dřívějšího právního řádu. Jako příklad bychom si mohli uvést japonský Trestní zákon, který i v současnosti obsahuje skutkové podstaty trestného činu vraždy (§199) a trestného činu vraždy rodiče (§200), přičemž skutková podstata vraždy rodiče vychází z principu požadavku poslušnosti a podřízenosti dětí vůči rodičům. Porušení tohoto principu se trestá vyššími tresty. (Drgonec 1991:181) René David o současném stavu japonské právní kultury píše: „Důležité pro Japonce jsou normy giri určené pro každý druh mezilidských vztahů spočívající na pocitu závaznosti. Pokud zanedbáváme vztahy mezi velkými podniky, nikdo se neobrátil na soud, aby si vynutil právo předvídané kodexem. Japonské soudy jsou poměrně aktivní, ale těžiště jejich činnosti tkví ve smířování stran, a ne v rozhodování sporů.“ (David, R. v díle Drgonec 1991:182)

Institut manželství

Dalším důležitým principem japonské a čínské právní kultury je princip dohody stran, který je základem konstrukce platného práva obou zemí. Dohoda je základem zrušení manželství za života obou manželů. Pokud se oba manželé dohodnou, že se rozvedou, jejich dohoda právně závazná a odráží se ve formě konání rozvodu. V tomto případě se rozvod neuskutečňuje na soudě, ale je chápán jako administrativní úkon a vyřizuje se na matrice, která vydá doklad o zrušení

manželství (čl. 34 Zákona ČLR o manželství z roku 1980 a čl. 739, 764 japonského Občanského zákona). Princip dohody se uplatňuje nejen v právní úpravě o zrušení manželství, ale i v právním institutu faktického manželství. Faktickým manželství je spolužití muže a ženy, kteří neuzavřeli manželství, ale společnost tomuto jejich vztahu přiznává statut manželství. Základním předpokladem pro vznik faktického manželství je neexistence okolností představujících právní překážky pro uzavření manželství. Faktické manželství nemůže být uzavřeno mezi blízkými příbuznými, nemůže jím být vytvořena polygamní domácnost, aj. Faktičtí manželé mají společné náklady na domácnost, společné závazky, jež vyplývají z běžných úkonů manželského života a mohou nabývat věci do společného vlastnictví manželů. Děti vzniklé z takového manželství jsou manželské, mají příjmení po matce a ta má jako jediná rodičovská práva. (Drgonec 1991:183-185)

2.1.5 Hinduistická právní kultura

Hinduistické právo, podobně jako právo islámské, platí pro příslušníky hinduistického náboženství. Toto společenství je poměrně početné. K hinduistickému náboženství se v současné době hlásí přibližně půl miliardy lidí, ze které asi 370 milionů žije na území Indie. Přesto, že hinduistické právo vzniklo na území Indie, nelze právo indické ztotožňovat s právem hinduistickým, a to především proto, že větší část obyvatelstva Indie se hlásí k islámskému náboženství a z tohoto důvodu se chová podle právních norem islámského práva. Naopak, hinduistické právo svým rozsahem zasahuje i do života hinduistů žijících v Nepálu, Bangladéši, Pákistánu, Barmě a v některých státech východní Afriky, např. v Tanzanii, v Keni a v Ugandě. (Drgonec 1991:108)

Na rozdíl od práva islámského má hinduistické právo podrobně rozpracované otázky osobního statutu a pečlivě vypracovanou soustavu norem upravující vztahy, které se v českém systému práva zařazují do státního, správního a finančního práva. Nejvýznamnějším vztahem, pro hinduistické právo, který je ošetřen právem je vztah mezi dlužníkem a věřitelem. Tento právní vztah je v hinduistické právní kultuře chráněn právem, ale i náboženskou sankcí.

Prameny práva

Základním pramenem hinduistického práva je množství literárních děl. Nejvíce závazné jsou Vědy (šruti), které jsou základem hinduistického náboženství. Dalším pramenem práva jsou dharmasústry, které dále rozvíjely učení hinduismu a na jejichž základech pak vznikala třetí pramen hinduistického práva a tím jsou dharmasástry (smṛiti). V těchto dharmasástrách jsou zahrnuté zkušenosti vzdělaných lidí (sistačára) a zkušenosti dobrých lidí (sadačára). Ve své podstatě jde o shrnutí obyčejů, které byly takto sesbírány a doplněny. Vzhledem k tomu, že dharmasástry obsahují nejvíce právních norem, představují nejzákladnější pramen hinduistického práva. (Drgonec 1991:109-111)

Území, na kterém se vyvíjela hinduistická právní kultura, představuje rozsáhlou část zemského povrchu. Způsob života, ani tempo sociálně-ekonomického vývoje není a nebylo na tomto území shodné. Tento fakt se odrazil ve vzniku různých názorových směrů, jež vyjadřovaly materiální potřeby a zájmy obyvatel v různých geografických oblastech. Z tohoto důvodu vznikaly v hinduistické právní kultuře různé právní školy. Přes poměrně značné vnitřní členění, jenž bylo dané početností pramenů práva, právních norem a existencí odlišných právních škol má hinduistická právní kultura společné základní hodnoty, které právo chrání a používá jednotné právní instituty, jež vycházejí z jednotné konstrukce.

Jeden ze společných znaků je zároveň základem hinduistického náboženství. Podle hinduismu se duše člověka po jeho smrti převtěluje do druhého, znovu se rodícího těla. Člověk se, podle tohoto náboženství, převtěluje do člověka s nižším postavením nebo dokonce do zvířete anebo hmyzu, pokud se nechoval tak jak by měl. Z tohoto důvodu je dělení lidské společnosti na kasty nevyhnutelné. Právo, aby zohlednilo zásluhy či nedostatky duše v jejím předcházejícím bytí, spojuje s příslušnou kastou mnohé právní účinky, a to zejména v rodinném a trestním právu. (Drgonec 1991:115)

Velký vliv na hinduistické právo měla zákonodárná iniciativa, se kterou začali kolonizující Angličané v Indii, a to v druhé polovině 19. století. Tyto zásahy do právního systému v Indii měly za následek nemalé změny. Tyto změny se projeví především v osobním statutu, zejména indických žen. Například v roce 1938 přijala Indie Zákon o vlastnickém právu hinduistických žen, který těmto ženám přiznával dědické právo k majetku zesnulého manžela se stejným podílem, který by náležel synovi.

V roce 1947 získala Indie státní nezávislost a v roce 1950 vešla v platnost indická ústava, která sice nechala v platnosti právo předcházejícího období, ale zároveň odstranila přežitky, jež byly chráněny hinduistickým právem. Takové zrušení postihlo zejména vztahy související s náboženskými obyčeji, např. bylo zakázané darovat děvče, které mělo pracovat jako chrámová prostitutka anebo byly zakázány kultovní oběti zvířat.

Institut manželství

K dalším velkým změnám, které se úzce dotýkaly osobního statutu, patřily změny, jenž upravoval Zákon č. XXV/1955 o hinduistickém manželství. Tento zákon povoloval uzavření manželství mezi příslušníky rozdílných kast, zavedl rozvody a zakázal polygamií. (Drgonec 1991:127).

I přes veškerou snahu o poevropštění hinduistické právní kultury se stále setkáváme s dodržováním právních norem náboženského původu, které jsou často primární ve vztahu k normám platného indického práva, a to zejména ve venkovských oblastech, kde se jimi řídí většinového komunity hinduistů. Vliv náboženství je tím rigidnější, čím je to, které místo vzdálenější od státně-mocenského centra v dané oblasti. A tak se i dnes můžeme setkat s chápáním nevěry ve třech formách chování, kdy první formou byla klasická nevěra, při které došlo ke styku, druhou formou bylo střetnutí se s cizí manželkou na osamělém místě a poslední formou bylo zaslání daru různého druhu cizí manželce. V souvislosti s nevěrou se ještě stále můžeme setkat s velmi přísnými tresty jako je například roztrhání nevěrné ženy divokými psy na veřejném prostranství a s mírnějším trestem, kdy nevěrné ženě ostříhaly vlasy a zbavili ji některých manželských výhod. (Drgonec 1991:119)

Ze života hinduistické kultury

Na tomto místě bych ráda uvedla jeden z mnoha příkladů, jež jsou důkazem toho, že globalizující se svět má za následek nejenom integraci světového hospodářství, ale především prolínání dvou i více právních kultur a jejich vzájemných odlišností.

„Indie je svět paradoxů a protikladů a kdo chce proniknout pod povrch soukromého a pracovního života, musí se ponořit do spleťtého klubka indických tradic, náboženství a rituálů“, napsali reportéři Jana Keprtová a Thibault Pesque ve

svém článku v magazínu Exportér. „Při jednání s Indy je nutné udržovat příslušný odstup, dotýkání se kromě poddání ruky je ve většině případů považováno za nepřipustné. Indové nedávají příliš najevo emoce, spíše naslouchají, běžnou komunikací je mlčení. Podniková kultura je postavena na hierarchii. Hierarchie je striktně dodržována a tradičně uctívána. Nadřízeným se projevuje veškerá možná úcta, bez ohledu na denní či noční dobu. Ind nevykonává nic, co může realizovat někdo z jeho podřízených. Důležitý je individualismus, týmová práce je méně využívána. Indický obchodní partner je sebevědomý, individualistický, ale i asertivní. Problémy řeší spíše osobní schůzkou než dlouhou korespondencí. Loalajita zaměstnanců je ve firmě postavena na finančním ohodnocení, které nesouvisí jen s pracovním nasazením, ale i s jeho vztahy s nadřízeným.“ (Keprtová, Pesque, magazín Hospodářských novin 2/2006:26-27)

2.1.6 Africká právní kultura

Vývoj africké právní kultury je velmi složitý. Složitost vývoje této právní kultury vyplývá především z rozdílných geografických a těžkých klimatických podmínek. Za těchto nelehkých podmínek se tak v těsném sousedství vytvářeli, po celém území Afriky, izolovaná lidská společenství, která měla zcela odlišný způsob života, jež můžeme ve stručnosti rozdělit na životní styl rolníků a životní styl kočovníků. Podle způsobu jejich života si potom tato společenství vybírala svoje hodnoty, které chránila, v evropské terminologii právem, africké právní kultuře bližšími kmenovými obyčeji. Izolace od bližších či vzdálenějších sousedů vedla k vývinu afrických právních institutů v jednotlivých společenstvích po samostatné linii. Přesto všechno lze nalézt rysy, jež jsou shodné, a které jsou zároveň obsaženy v právu všech afrických kmenů.

Africké právo je především charakterizováno jako právo ústní (oral law) a skupinové (group law). To znamená, že se jedná o právo nepsané, které se zachovává ústní tradicí. Nepatrnou výjimku zde představuje etiopský kodex Fetha Negast z 13 stol. n. l. (Drgonec 1991:202)

Skupinovým právem jej nazýváme proto, že se nejedná o právo toho či onoho státu, i když bývá státem v jisté míře uznáno, ale jedná se o právo malých etnických skupin, společenství, zejména pak kmenů. (Knapp 1996:202-203). Tento rys se projevoval téměř ve všech právních odvětvích, např. manželská smlouva zakládala

právní vztah mezi dvěma společenstvími, ze kterých manželé pocházeli a až potom mezi mužem ženou. I zodpovědnost za škodu a za ublížení na zdraví vznášela celá rodina či kmen, ze kterého pocházel poškozený. Naopak pokud nebyl ohrožen zájem celého kmene nebo společenství, jednotlivec nemusel mít žádná práva ani tehdy, když byl sám v ohrožení, např. přestupek proti bohům se trestal, protože hrozila ztráta přízně bohů, ale týrání dětí se netrestalo, protože se tímto činem neohrožovalo blaho společenství. (Drgonec 1991:201)

Další charakteristikou afrického práva je jeho cíl, cíl zachování etnika a zároveň zachování míru. Tento rys afrického práva se projevuje zejména v tzv. domorodém procesu, kde nejde v první řadě o rozhodnutí sporné věci, ale o usmíření.

Africké právo je označováno za právo rolnické. Je to právo lidí, kteří se žijí především obděláváním půdy a tím, co z ní vytěžily. K půdě však patřily nejen pozemky, ale i všechno ostatní, co se nachází na povrchu země, např. jezera, řeky, zátoky. K půdě pak dále patřilo i právo na rybolov, lov a podobně. Z tohoto důvodu se velká část afrického práva věnuje vlastnictví, většinou skupinovému nebo kmenovému. S tím souvisí i velká pozornost, jež je věnována dědění. Dědění ovšem v africkém právu neznamena pouze dědění majetku, ale i dědění práv a povinností, např. k dětem, k vdově, ale i dědění funkcí.

V africké právní kultuře, v souladu s náboženstvím, jsou za subjekty práva považováni nejen lidé, ale i bozi, duchové předků a jiné nadpřirozené subjekty.

Druhá polovina 20. století přinesla africkému kontinentu rozmach národního osvobozovacího hnutí. Zanikly kolonie a na jejich územích tak vznikly samostatné státy. Současná africká právní kultura se přizpůsobuje industrializačnímu trendu současnosti a snaží se přijímat nové evropské koncepce na organizaci jak hospodářského tak politického života. Tyto nové evropské trendy se pak soustřeďují do ústav, obchodních kodexů a zákonů, jež se tak stávají novou psanou formou právního systému této země. Významným mezníkem právního vývoje byl zejména rok 1960, který OSN vyhlásila za Rok Afriky. Při této příležitosti se projeví výrazné snahy o kodifikaci obyčejového práva. Prvním publikovaným kodexem se tak stala Deklarace obyčejového práva Tanganiky v roce 1963. Po ní následovaly dva svazky sepsání obyčejového práva v Keni, sbírka obyčejového práva Malawi a Kodex obyčejového práva etnické skupiny Bali, jenž byl v roce 1969 přijat v Kamerunu. (Hungr 2006:93) Dalo by se říci, že novodobá africká právní kultura tak upouští od ústní formy obyčejového práva, ale neupouští od obyčejového

práva samotného. Protože i dnes se můžeme setkat se zakotvením jednotlivých obyčejových tradic v samotném zákoně, té či oné země novodobé Afriky. Jako příklad bych zde ráda uvedla rwandskou ústavu z roku 1962, která na jedné straně ruší manželství jako svazek dvou rodin a zakazuje polygamií, ale na straně druhé i nadále nepřiznává dědické právo ženám. Dalším příkladem je institut obvěnění v Zambii, jenž je v této zemi uzákoněn, a který zde dozajista není pouhým historickým přežitkem, ale samy ženy jej berou jako formu ocenění jejich osobnosti. (Drgonec 1991:216, 224) Tradiční obsah si uchovává i trestní právo. Například trestní zákon v Ghaně zakotvuje trestný čin prokletí jiné osoby, trestní zákon v Ugandě zase vytváří skutkovou podstatu, jejímž základem je jednání muže, který uteče se ženou, na niž měl přednostní právo jiný muž. Toto přednostní právo vzniká v rámci dohody s ženinými rodiči. (Hungar 2006:93)

V afrických státech tak dnes platí, povětšinou, právo dvojí nebo popř. právo trojí. Především je to moderní právo, což je právo převzaté nebo právo bývalých metropolí. Ve většině případu se jedná o právo koloniální anglické nebo o právo kontinentální evropské. Vlastní právo africké platí, v některých oblastech afrického kontinentu, jako právo lokální a je ve vztahu k právu státnímu slabší. Třetím právem je v některých afrických státech právo islámské, jenž aplikaci a existenci lokálního práva afrického zcela vylučuje. Za klasickou oblast africké právní kultury lze, v současné době, považovat především území tzv. rovníkové Afriky a Somálska. (Knapp 1996:203-204)

Institut manželství

Pro srovnání bych si dovolila ve stručnosti definovat základní rysy právního institutu manželství, tak jak je chápán v africké právní kultuře a tak jak se s ním, s nepatrnými odlišnostmi, můžeme v některých afrických státech nebo domorodých kmenech i v současné době setkat.

Základním předpokladem pro uzavření manželství je tzv. zasvěcení, což je rituál, kterým přechází hoch nebo děvče z dětství do dospělosti. Jedná se o násilnou formu sociální izolace, kdy je přerušen veškerý kontakt s vnějšími společenskými podněty. Po absolvování tohoto rituálu následuje obřízka, na které závisí plodnost nastávajících manželských dvojic, přičemž důraz na plodnost je v těchto obtížných klimatických, ale i hygienických podmínkách chápána jako nutnost. Polygynie tuto plodnost zajišťuje. Z tohoto faktu vychází i základní práva a povinnosti mužů a žen

a smysl samotného manželství. Mezi základní povinnosti muže tak patří soulož za účelem plození a mezi povinnosti ženy patří zejména povinnost rodit děti.

Platnost afrického manželství zaručuje zaplacení obvěnění rodině nevěsty. Tímto obvěněním se nerozumí pouze finanční částka, ale i věcné dary, dobytek, půda nebo práce, kterou ženich pro rodinu nevěsty bude po určitou dobu vykonávat.

Jako důvod rozvodu manželství, kdy iniciátorem může být muž i žena, je uznávána neplodnost ženy či impotence muže, špatná povaha jednoho z manželů, neschopnost shodnout se s tchýní nebo neschopnost ženy vařit dobré jídlo. Nevěra nebývá důvodem k rozvodu, většinou je řešena pokutou. Při řešení takových manželských sporů, převládá tendence manžele usmířit. Selžou-li pak usmiřovací pokusy, vrací se žena do rodičovského klanu a děti připadají manželovi.

Na závěr je nutné dodat, že řada vlivů způsobila, že vznikají hybridní úpravy institutu manželství, např. u kmene Kimbundů v Angole se manželství pokatoličtějších příslušníků uzavírá v kostele a zůstává monogamní, zatímco u ostatních tradičních obyvatel se manželství uzavírá obyčejovou formou a může být polygamní. (Hungar 2006:92)

Ze života africké kultury

Pro dokreslení současné situace na africkém kontinentu, bych zde uvedla jeden z mnoha příkladů, který byl ovlivněn africkou právní kulturou.

Ondřej Horváth se věnuje humanitárním misím. Strávil rok a půl na africkém kontinentu, přesněji v provincii Dárfúr, ve vesnici Habila, poblíž hranic Čadu. Zde se kromě velké chudoby setkal i s podvýživou, malárií, jídlem poskytovaným OSN a s válečnými konflikty rebelských černošských rolníků a arabských pastevců, podporovaných vládou, kteří bojují o půdu a vodu. „Je tady obrovské množství kmenů“, píše Ondřej Horváth, „jimž se čas od času nevyhnuly spory. Ale měly také tradiční způsoby jak je vyřešit. Představte si, že vám třeba kráva patřící někomu z jiného kmene ušlapala kozu. Vy i její majitel, a hlavně náčelníci obou kmenů jste si sedli na tři dny někde v pustině do stanu a tam, jste své řekl vy, pak majitel krávy. Potom se náčelníci dohodli na rozsudku, který vynesli. Mezi vámi dvěma se tak vytvořilo jakési nepsané pouto. Byl to takový zvyk: když jste od sebe něco potřebovali, vyšli jste si vstříc. Takže konflikty paradoxně vytvářeli lepší vztahy. Ale tohle jde pouze u luků a šípů, koz a krav, s kalašnikovými, ten systém už nefunguje“. (Horváth, deník DNES 2007:10)

Při svém studiu odborné literatury jsem se setkala s knihou Jána Drgonce, ve které se autor zmiňuje o možnosti začlenit do rozdělení právních kultur také buddhistickou právní kulturu. Tato možnost mě oslovila a proto se nyní ve stručnosti právě o této, podle Jána Drgonce zapomenuté právní kultuře, zmíním.

2.1.7 *Buddhistická právní kultura*

Buddhistické právo se vyvinulo, spolu s hinduismem, na území Indie. Toto právo není aplikované na základě principu teritoriality, nýbrž na základě principu personality. Buddhismus neodmítal náboženské ideje hinduismu, ale jeho základy byly postaveny na zcela rozdílné kultuře a na zcela rozdílných základních hodnotách a proto bylo nemyslitelné, aby buddhismus převzal normy hinduistického práva.

Prameny práva

Základním pramenem buddhistického práva jsou dhammasaty, které obsahují obyčeje, nejstarší pocházejí z 11. století n. l. V roce 1752 vyšel v Manu Kiaj souhrn všech vydaných dhammasatů, který má encyklopedická charakter.

Dalším pramenem práva buddhistické právní kultury jsou sbírky soudních rozhodnutí piat-htons. Soudy nebyly těmito rozhodnutími vázané, ale tato rozhodnutí měla být pouze návodem při řešení soudních sporů. Dalo by se proto říci, že se buddhistická právní kultura vyznačovala velkým významem soudcovské právní tvorby.

Rozdíl mezi hinduistickým a buddhistickým právem se projevuje především v otázkách, které souvisely s postavením žen, v oblasti dědického práva a institutu manželství, a to především v tom, že muž se sice v buddhistickém právu pokládal za hlavu rodiny, ale žena měla stejná práva a povinnosti jako on.

Na rozdíl od islámského práva nepřináší současná hektická doba oživení buddhistické právní kultury, ale naopak ani s sebou nepřináší její zánik. Dalo by se říci, že dnes buddhistické právo našlo své uplatnění v právních předpisech, které jsou orientovány a ošetřují společenské vztahy, především se ty, které souvisejí s osobním statutem, jako je tomu například v Barmě. Zde je základem barmských buddhistů zákon č. XXXII/1954 o manželství a dědění buddhistických žen, který mimo jiné upravuje i majetkové vztahy manželů. (Drgonec 1991:146). Dále se můžeme setkat s uplatněním buddhistického práva i ve Vietnamu, kde souvisí

především s právním postavením žen a našel uplatnění prostřednictvím Zákona o rodině z roku 1959. (Drgonec 1991:147)

Institut manželství

Jak již bylo zmíněno, pokládal se muž v buddhistické právní kultuře za hlavu rodiny, ale žena měla stejná práva a povinnosti jako on. Buddhistické manželství nemělo posvátnou formu a uzavíralo se neformálně a také neformálně se mohlo zrušit. Manželství mohlo být polygamní, ale dhammasaty přiznaly ženě právo na rozvod, pokud se manžel oženil s další ženou bez jejího souhlasu. Buddhistické právo rozlišovalo mezi společným majetkem manželů a mezi výlučným majetkem jednoho z manželů. Do výlučného majetku jednoho z manželů patřil majetek, který si z předcházejícího manželství přinesl jeden z manželů. Jeho manželský partner nemohl tímto majetkem disponovat. Jak již bylo zmíněno, mohlo být buddhistické manželství rozvedeno neformálně a to z více důvodů, které mohly být uvedeny jak mužem tak ženou. Na návrh manželky se mohlo manželství zrušit například tehdy, když ji manžel zanedbával a přerušil s ní osobní styk na pět měsíců nebo na jeden rok, pokud měli děti. Manželka mohla dát podnět k rozvodu manželství i tehdy, pokud se její manžel choval nezdvořile k jejím rodičům. (Drgonec 1991:141)

Současný svět je hektický, technické prostředky současnosti nám umožnily internacionalizaci hospodářského, ale i společenského života. Globalizační procesy jsou všude viditelné a v mnohých případech i hmatatelné. Telekomunikační sítě dnes plní úlohu posla, jenž nás spojuje se vzdálenými kontinenty, kam můžeme bez problémů dopravit v průběhu několika málo vteřin. Avšak tato rychlost stále ještě neodpovídá a dovolím si tvrdit, že nikdy odpovídat nebude, rychlosti změn hodnotové orientace samotného člověka. Od počítače tak nevstane a z letadla tak nevystoupí člověk, jenž je sžitý s kulturou a zvyky té či oné krajiny, ale lidský jedinec, který v sobě nosí klady, ale i zápory své domovské kultury. Slabá nebo vůbec žádná informovanost o kultuře a zvycích příslušníku cizích států, jenž k nám přicházení, např. za prací, se nám může vymstít a zkomplikovat nám tak naši orientální dovolenou na dálném Východě. A právě proto a nejen proto má velký význam studium a znalost jednotlivých právních kultur, které se v současném, globalizací ovlivněném světě, neustále prolínají.

2.2 Imigrační proces a jeho důsledky

V rámci globalizačních společenských procesů či závažných událostí dochází mezi jednotlivými civilizačními a kulturními oblastmi k většímu či menšímu pohybu obyvatelstva. Tento jev je označován jako migrace.

Téma „migrace“ prožívá v Evropě období v negativním smyslu. Toto období souvisí s celosvětovými migračními problémy a evropskými obavami z migračního tlaku. Současný zájem, stále častěji, vyvolávají i otázky, které se týkají nejen migrací v Evropě, ale i mimo Evropu a do Evropy.

„Homo migrans“ existuje stejně dlouho jako „Homo sapiens“, neboť pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako narození, nemoc a smrt. Migrace jako sociální proces je, pokud si odmyslíme útky a nucené migrace, odpověď na ekonomické, ekologické, sociální a kulturní podmínky existence člověka. (Bade 2005:7)

Z hlediska prostoru tak můžeme rozdělit migraci na vystěhovalectví, přistěhovalectví a vnitřní migraci. K dalšímu rozdělení můžeme dojít, pokud si položíme otázku po příčinách a motivech, jež vedou k migraci obyvatelstva. Můžeme pak vymezit například ekonomicky, profesně nebo sociálně motivované migrace. Tyto můžeme dále rozčlenit na migrace za obživou jako existenční nutnost (subsistence migration) nebo za příležitostí ke zlepšení životních podmínek (betterment migration) od migrací s cílem kvalifikace, též profesní přípravy nebo migrace mezi pobočkami jedné velké firmy (career migration). (Bade 2005:8) Ztrátou ekonomické jistoty, které jsou důsledkem vzniklých hospodářských podmínek, jsou charakterizovány migrace pro tzv. „holé přežití“ a na konci 20. století migrace nebo také tzv. „útky“ před ekologickými katastrofami. I dnes se setkáváme s nucenou migrací a s útky, jež jsou vyvolány náboženskými, politickými, etnicko nacionalistickými nebo rasistickými názory. Ve 20. století do této kategorie nucených migrací patřilo zejména vyhnání a nucené přesídlení. Všechny tyto typy migrace však mohou být dočasné nebo definitivní.

Směry a cíle migračních proudů se historicky neustále mění. Období počátku 19. století do nástupu první světové války byly dějiny migrace ve znamení „proletářské masové migrace“ a byly, jako nikdy jindy, charakterizovány velkou mírou volného pohybu přes hranice. Následující 20. století by se dalo charakterizovat jako „století uprchlíků“. V tomto století byly migrační pohyby

vyvolány politickým vývoje a podmínkami v jednotlivých státech. Počet politických uprchlíků v 19. století byl celkově nepatrný ve srovnání s novým typem uprchlíka, který se objevuje s nástupem národních států, které vytvořily menšiny a tím tak daly podnět i výchozí situaci pro uprchlíky a nucenou migraci. Pronásledování národních, liberálních a demokratických hnutí tak vlastně vytvořilo nový typ migrujícího člověka a tím je uprchlík nebo utečenec, který je většinou pronásledován za něco, co neučinil.

Z uvedeného vyplývá, že migrační pohyby zcela jednoznačně reflektovaly na historickou proměnu politických a státoprávních podmínek. Zjednodušeně tak můžeme říci, že pokud z Evropy odcházely po staletí desítky milionů kolonizátorů, obchodníků, osadníků a misionářů do celého světa, a zejména po první světové válce do USA, po druhé světové válce se situace obrátila, a lze konstatovat, že dnes je Evropa cílem mnoha migrujících obyvatel.

Evropa jako cíl migračních toků

Integrační a globalizační tendence jsou nejvíce zřetelné v Evropě, z tohoto důvodu, bych zde ráda zmínila, některé statistické údaje týkající se evropského modelu migrační proudů a toků, jak jej ve své knize uvádí Klaus J. Bade.

„Definitivně se Evropa stává imigračním kontinentem v sedmdesátých letech. Od roku 1970 zaznamenáváme na celoevropské úrovni vesměs výrazné migrační přírůstky: v letech 1970-1979 to bylo 1,9 milionu osob, 1980-1989 to bylo 1,6 milionu osob a v období 1990-1995 již 2,1 milionu osob. Migrační přírůstky a úbytky se ovšem více než v evropské bilanci projevují v národních migračních bilancích, neboť objem mezinárodní migrace uvnitř Evropy výrazně převyšoval rozsah migrace do Evropy, především v dobách velkého pohybu pracovních sil. Avšak nejmohutnější pohyby obyvatelstva v dějinách světa, ke kterým došlo ve druhé polovině 20. století, probíhaly po mimoevropských trasách, především ve „třetím světě“ a Evropy se dotkly jen z 5%. Největší počet cizinců, vyjádřeno v absolutních číslech, měla počátkem padesátých let Francie (1,8 milionu), za ní následovala s velkým odstupem Spolková republika Německo (asi 570 000), Belgie (asi 370 000) a Rakousko (asi 320 000). Později se tento obraz změnil. V roce 1982 stála v čele Spolková republika Německo před Francií, Velkou Británií, Švýcarskem, Belgií a Nizozemskem“. (Bade 2005:282-283)

V České republice byl v roce 2006 počet osob migrujících ze zahraničí na úrovni 34 700, což byl druhý nejvyšší počet migrujících osob od vzniku samostatné České republiky. Přírůstek obyvatel zahraničním stěhováním byl z převážné části dán imigrací občanů Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Celkově se v současné době na našem území zvyšuje počet osob s ukrajinským státním občanstvím, např. od roku 2003 jich každoročně přibývalo přes deset tisíc. Výrazně přibýlo i občanů s Vietnamem, i když tato migrace je výrazně nižší než migrace ukrajinských osob, např. v roce 2006 byla nižší 3,2krát. Menší nárůst migrujících občanů je z Ruské federace, Německa, Polska, Moldavska, Mongolska dokonce i ze Spojených států. Skoro všechny osoby, z výše zmíněných států, jež do naší republiky migrují, lze považovat za tzv. „pracovní migranty“. Tyto migrující osoby lze definovat jako osoby, které vstupují do země jako cizí pracovní síla na pozvání vlády nebo budoucího zaměstnavatele. Dále to může být osoba, jež vstoupila do země samostatně za účelem nalezení práce v zahraničí. Pracovní migraci tak lze rozdělit na různé typy, a to zejména dle délky trvání pracovního poměru na dlouhodobé úvazky, sezónní práce, příhraniční pracovní aktivity, atd. Do tohoto rozdělení lze zařadit i tzv. „brain drain“ (odliv mozků), který je pro střední a východní Evropu typický. (Štyglerová 2007:166)

Problematickou oblastí zůstává, i po vstupu České republiky do Evropské unie, nelegální migrace. Zapojením České republiky do Schengenského systému, v jehož rámci se zadržení nelegální migranti vrací do první „bezpečné“ země, do které vkročili, se Česká republika dostala do tzv. bezpečnostní zóny. (O Schengenském prostoru bych se ráda zmínila podrobněji v závěrečné kapitole.) Pouze pro představu bych zde uvedla, že počet ilegálních imigrantů, v případě nezákonně zaměstnávaných cizinců, v zemích Evropské unie v roce 1991 podle odhadu ILO (Mezinárodní organizace práce) asi 2,6 milionů, tj. 14% veškeré cizinecké populace. V současné době se předpokládá výrazné zvýšení uvedeného počtu, např. v 2003 se odhady pohybovaly až kolem 4-5 milionů ilegálních imigrantů. (Bade 2005:311)

Jak již bylo zmíněno, patří k migraci i migrace lokální, tzv. migrace vnitřní, která by se dala vyjádřit jako pohyb obyvatelstva státu v rámci tohoto státu. Většinou se jedná o migraci, která má své příčiny profesní, což je tzv. stěhování se za prací nebo sociální, což je povětšinou „přiřazení se“ nebo v opačném případě „přivdání“ se do jiného regionu.

V roce 2006 bylo v České republice registrováno 225 200 změn bydliště. Mezi obcemi v rámci stejného okresu se odehrálo 44,5% pohybů, 19,4% mezi okresy v rámci stejného kraje a 36,1% stěhování bylo mezi kraji. Nejvíce lokálních migrací probíhá z menších obcí či měst do velkých měst jako je např. Praha, kam se v roce 2006 přistěhovalo 18 500 osob, z nichž třetina byli cizinci. Co se cizinců s povolením k pobytu na území České republiky týká, nejvyšší lokální migrační mobilitou se v roce 2006 vyznačovali občané Mongolska a Moldavska, kdy z každého tisíce jich změnilo bydliště 180-190 a teprve pak občané Ukrajiny, kterých změnilo bydliště 126 z tisíce osob. (Štyglerová 2007:166-167)

Tabulka 1 Součet migrace podle státního občanství (10 nejvyšších v daném roce)

1995		2005		2006	
Státní obč.	Součet	Státní obč.	Součet	Státní obč.	Součet
ČR	4180	Ukrajina	12483	Ukrajina	12993
Slovensko	2513	Slovensko	8161	Slovensko	6152
Ukrajina	650	Vietnam	3489	Vietnam	4083
Vietnam	359	Rusko	1994	Rusko	2214
Německo	281	Německo	1332	Moldavsko	1143
Rusko	274	Polsko	1119	Mongolsko	1075
USA	196	Moldavsko	891	Polsko	853
Rumunsko	118	Mongolsko	654	Čína	777
Svaz.rep.Jug.	97	USA	628	Německo	734
Bulharsko	85	Bělorusko	426	USA	542
Ostatní	1246	Ostatní	5052	Ostatní	4154
Celkem	9999	Celkem	36229	Celkem	34720

(Zdroj: Demografie, Praha: 2007, roč. 49, č. 3, s. 167)

Brno – cíl migrujícího obyvatelstva

Pro dokreslení současné situace nyní uvedu několik zajímavosti, které se dotýkají Brna (města, ve kterém jsem se narodila a do dnes v něm žiji) a tématu, jenž byl obsahem této kapitoly.

V Brně žijí již po desetiletí příslušníci různých národnostních menšin, kteří zde založili a zakládají své vlastní organizace zaměřené na udržování mateřského jazyka a kulturních hodnot. V současné době zde působí 16 organizací deseti národnostních menšin: bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, ruské, rusínské, řecké a slovenské. Dle ústavy České republiky si každý občan může zvolit

svoji národnost dle svého uvážení, kdy pojem národnost a národnostní menšina je blíže specifikován v zákoně č. 273/2001 Sb., v platném znění, o právech příslušníků národnostních menšin.

V souvislosti s migračním pohybem obyvatelstva v Evropě narůstá počet cizinců, kteří v Brně trvale nebo dlouhodobě žijí, včetně osob s přiznaným statutem uprchlíka. Dle údajů k 30. září 2006 mělo na území města Brna, dlouhodobý pobyt 8 325 cizinců a trvalý pobyt 5 575 cizinců.

Města Brna se problematika imigrace a procesu integrace dotýká více především proto, že jsou v jeho relativní blízkosti lokalizována dvě pobytová střediska Ministerstva vnitra České republiky, Zastávka u Brna a Zbýšov, v nichž jsou ubytování žadatelé o azyl. V Zastávce u Brna pak ještě funguje integrační azylové středisko pro úspěšné žadatele (azylanty), kteří zde čekají na přidělení integračního bytu. Také z těchto důvodů se na území Brna nachází poměrně značný počet cizinců na rozdíl od srovnatelných lokalit v rámci České republiky. V rámci programu integrace uprchlíků a azylantů Ministerstva vnitra České republiky přiděluje město Brno tzv. integrační byty osobám se statutem uprchlíka či azylanta, na tyto jsou poskytovány finanční příspěvky ze státního rozpočtu. Od roku 1994 již poskytlo město Brno 20 bytů.

Právní postavení cizinců určují zákony a z nich vyplývají značné rozdíly v postavení občanů České republiky na jedné straně a na straně druhé u osob s legálním pobytem, avšak bez občanství. Cizinci pobývající na území České republiky na základě víza nad 90 dnů nemohou např. kupovat nemovitosti, žádat o přidělení obecního bytu, cizinci bez trvalého pobytu nemají nárok na dávky sociální péče a také nemohou využívat sociálních služeb. Mohou zde však podnikat a pracovat v zaměstnaneckém poměru, svobodně rozvíjet svou kulturu a tradice, vyznávat své náboženství a získávat vzdělání za srovnatelných podmínek jako občané České republiky. (Magistrát města Brna 2007:4-7)

Migrace a její důsledky

S přesunem lidí z jedné kulturní oblasti do druhé ovšem narůstá i jev, který lze označit jako prolínání rozdílných kultur. Ne vždy se jedná o kultury divergentní, nicméně velké sociální problémy, včetně vnímání práva a prolínání právních kultur (jak bylo zmíněno v předchozí kapitole), vznikají vždy, když velké migrační proudy směřují do oblastí civilizačně odlišných. V této souvislosti jsou zaznamenány menší

i větší konflikty, ale zároveň i snaha je řešit, a to zejména politickou cestou. V současnosti uvádějí politické a sociální vědy dva hlavní modely, kterými se státy snaží konflikty vzniklé imigračním procesem řešit. Prvním je politika multikulturalismu (též „jednotě v různosti“) a druhým politika asimilace. (Hungr 2006:39). S dalším, méně používaným, politickým modelem, kterým se dají vzniklé problémy spojené s imigrační politikou řešit, jsem se setkala v díle K. J. Bada. Zde tento autor uvádí, kromě dvou již zmíněných modelů, tzv. „exkluzivní model“, který platí pro země, jež imigranty a jejich děti přijímají jen výjimečně, protože jejich zákony se řídí principem společného původu, resp. dědičnosti a mají etnicko-nacionální aspekty. Klasickým příkladem takové země je Japonsko. (Bade 2005:313) V této práci se však budu blíže zmiňovat o politice multikulturalismu a politice asimilace.

2.2.1 Politika multikulturalismu

Multikulturní model váže přijetí státní příslušnosti na akceptování politické kultury a sní spojených základních demokratických struktur přijímající země a jejího hodnotového systému, otevírá však současně široký společenský prostor a politicko-spoločenské perspektivy rozvoji polyetnických, resp. multikulturních struktur.

Politika multikulturalismu má svůj původ v Austrálii, kde se roku 1973 stal, z občanské ideologie, národní doktrínou. Multikulturalismus sama Austrálie definuje jako prostředek maximalizace kulturních a hospodářských výhod z koexistence různých kulturních skupin. Současně však uvádí i meze, které multikulturalismu stanovuje loajalita k australskému národu a respekt k základním strukturám a principům demokratické společnosti, jako jsou ústava, parlamentní demokracie, svoboda slova, náboženství, angličtina jako národní jazyk, panství zákona a rovnost. (Hungr 2006:39)

Dalším státem, který přijal multikulturalismus za svoji národní ideologii je Kanada, která tuto politiku přijala v roce 1988. Kanadčané sami tvrdí, že jejich národ vznikl spojením kultury původních obyvatel, dvou osadnických evropských kultur, a mnoha dalších kultur, jež vzešly z přistěhovaleckých vln. Tato kulturní, jazyková i etnická různost je zde považována za cenné národní dědictví, které tak dává základ

kolektivní identitě Kanady. Různě jazyky a kultury mají v Kanadě přispívat ke zlepšení obchodu a usnadňovat zahraniční vztahy a obchodní styky.

V Evropě se k multikulturní politice přihlásily tři země: Nizozemsko, Švédsko a Velká Británie, ale i v této zemi, dochází ke změně imigrační strategie a v roce 2002, kdy se nadále uplatňuje koncepce multikulturalismu, současně však je zdůrazňována nutnost občanské loajality přistěhovalců k britskému národu (prolínání politiky asimilace do politiky multikulturalismu). Tato nutnost občanské loajality je podtržena zejména slavnostní přísahou věrnosti státu pro občany, jež jsou naturalizováni.

V multikulturalismu je zcela evidentně kladen důraz na různost. V současném globalizujícím světě je nyní položen důraz na jednotu a proto státy čím dál více uvažují o asimilaci, a to nejen z hlediska občanského, politického a právního, ale i z hlediska ekonomického a sociálního. Důsledkem je pomalé opouštění dosavadních přístupů a přiklání se k novým politickým modelům, jako je již zmíněna politika asimilace (zejména v Evropě) a politika občanské integrace, vznikající koncem 90let v západní Evropě.

2.2.2 Politika asimilace

Asimilační model charakterizuje země, které nabytí občanství chápou jako pohnutku k identifikaci s kulturou a hodnotovým systémem přijímající země a vědomě nebo dokonce programově přitom vylučují možnosti multikulturního nebo polyetnického vývoje. Tento přístup platí v Evropě, s mnoha variantami, např. v případě Francie, kdy nabytí státní příslušnosti kombinuje princip dědičnosti a principi územní. Francie tímto, podobně jako Anglie, ztěžuje přístup ke státnímu občanství a tak omezuje i imigraci. (Bade 2005:313).

Tak jako zmíněné státy i Německo, v rámci politiky asimilace, plánuje povinnou přísahu, tak jak k ní v roce 2002 přistoupila i Velká Británie, na hodnoty republiky při udělování občanství a tvrdí, že tato přísaha nebude pouhým formálním aktem. Důvodem takového rozhodnutí je selhání integrace v rámci politiky asimilace, které je důsledkem tzv. „střetu kultur“, nedostatečného vzdělání, neúspěchu při hledání práce a v té souvislosti i vzniklé společenské izolace přistěhovalců.

Střet kultur

Ota Filip, spisovatel, žijící v Německu, o integrační euforii napsal: „Aby nás nikdo nemohl obvinít z rasismu nebo intolerance k lidem jiného než křesťanského vyznání, aby nás cizinci, hlavně Turci žijící s námi, milovali, aby se v rámci v Německu vypuknuvší, všeobecné integrační euforie, vžili do naší společnosti, stylizovali jsme se do rolí mesiášů zvěstujících zbytku světa radostnou novinu, že v rámci globalizace se v Německu rodí multikulturní společnost. Četní ke svým církvím kritičtí němečtí občané přestupovali demonstrativně k islámu, německý překlad koránu šel na dračku a četné emancipované německé ženy se počaly demonstrativně integrovat do islámské společnosti, zahalovaly své hlavy šátky a navštěvovaly kurzy břišního tance. Asi před rokem museli němečtí vyznavači multikulturní společnosti akceptovat pro ně krutý fakt, že většina, odhaduje se na 85%, Turků žijících v SRN o integraci do německé společnosti nemá zájem. Všechno ovlivňuje fakt, že Německo, na rozdíl od Austrálie nebo Kanady, pozvalo koncem padesátých let v době konjunktury Turky jako „Gastarbeiter“ (hostující dělníky) a nezajímalo se o jejich povolání, kvalifikaci a vzdělání. Do Německa tak přišli především nekvalifikovaní muži, kteří doma, v zaostalých zemědělských tureckých krajinách, nedokončili školy nebo se nevyučili žádné řemeslo a ženy, které s těmito muži v Německu založily rodiny“ (Filip, O., časopis Newsletter, 9/2008:4) Ota Filip, v závěru svého článku, zveřejňuje svůj názor, jak řešit problém multi-kulti-integrace Turků do německé společnosti: „Turci chtějí mermomocí do Evropy, hlavně však do Německa, a Němci coby turisté obsazují a mají vlastně už pevně v rukou téměř celé turecké pobřeží Středoziemního moře. Navrhují tedy – a ve svém návrhu nevidím žádnou nepřekonatelnou překážku – aby se Turci v několika etapách přestěhovali - přesídlili do Německa a aby se Němci přesunuli do Turecka. Problém Turků v Německu by tím pádem byl jednou provždy vyřešen...“ (Filip, časopis Newsletter, 9/2008:5)

Nyní bych ráda uvedla i některé další příklady ze společenské praxe západoevropských států, které nás nutí k úvahám nejen legislativním a právně-aplikačním, ale i k obavám, že problém přistěhovalectví osob s hodnotovým systémem, jenž pramení v odlišné náboženské nebo právní kultuře, se nedotýká pouze hostitelských zemí a jejich občanů, ale především jde o jeden ze zásadních problémů globalizujícího se světa.

V polovině sedmdesátých let se v proudu migrantů do západní Evropy objevuje velmi silný prvek a tím je islám. Evropské země se dne pro řadu muslimů stávají místem, na které žijí a na kterém uplatňují svoje islámské náboženství a svoji víru. Stejně jako všichni přistěhovalci i muslimové tak stojí před otázkou, zda se do nové společnosti integrovat nebo společně se svými druhy usilovat o uznání svých kolektivních práv. V roce 2005 se odehrály dvě události, jež pohnuly celým světem, a ukázali nám možné důsledky nabízených řešení.

První aféra se odehrála ve Francii a mohli bychom ji nazvat „Aférou muslimských šátků“. V jedné třídě státní střední školy vznesly tři dívky z muslimských rodin požadavek na právo nosit ve škole šátek, který jim má krýt vlasy a nařizuje jim ho nosit jejich islámská víra. Nesouhlas ředitele školy, vycházející z principu, že víra spadá do soukromí občana a nemá se vnášet do veřejného života a tudíž ani do státní školy, kde je mimochodem předepsané nosit školní uniformu, vyvolal bouřlivou diskusi. Ke slovu se důrazně přihlásily i některé skupiny ochránců lidských práv a proklamovaly právo na odlišnost. V pochybnost zde byl uveden zákon o odluce církví a státu z roku 1905. (Kubů, Hungr, Osina 2007:321)

Druhým případem, který otřásl celým světem, byl případ „vraždy kvůli cti“. V únoru roku 2005 byla na autobusové zastávce v Berlíně zastřelena třiačtyřicetiletá Hatun z rodiny sunnitských Kurdů. Motivem činu byla záchrana rodinné cti, kterou Hatun, jež byla provdána proti své vůli v 16-ti letech za svého bratrance v Turecku, pošpinila tím, že od svého manžela utekla do Berlína. Zde se rozvedla, odložila pokrývku hlavy, vyučila se a začala pracovat, aby uživila svého syna. Touto vzpourou tak porušila zásadní tradiční islámská pravidla. Z pověření její rodiny ji přijel potrestat její nejmladší bratr. Z pohledu německého práva byl tento čin klasifikován jako vražda a z pohledu práva islámského byl klasifikován jako důkaz hrdinství. Jeho čin byl rodinou oslavován i po dobu výkonu trestu, ten mu německý soud vyměřil v dubnu roku 2006 na devět let a tři měsíce. (Kubů, Hungr, Osina 2007:322)

„Problémy s přistěhovalci a následné diskuse (např. o otázce legálnosti ženské obřízky) donutily k úpravám přistěhovalecké politiky i tradičně velmi tolerantní Nizozemí. V roce 1998 byl přijat nový zákon o integraci přistěhovalců. Ten přenesl důraz z práv menšin na právo většiny požadovat přizpůsobení se imigrantů – především co se týče zvládnutí holandštiny a sociální integrace. O to větší reakci

veřejnosti vyvolala nábožensky motivovaná vražda holandského filmaře Thea van Gogha pachatelem muslimského vyznání v listopadu 2004. Nizozemský parlament poté přijal opatření, které pro desetitisíce nelegálních imigrantů znamenalo verdikt vystěhování do roku 2008“. (Kubů, Hungr, Osina 2007:321)

Jako důkaz toho, že problémy vznikající v souvislosti s imigranty nejsou pouze na území evropském kontinentu, bych zde citovala, něco málo, ze článku Karla Černého redaktora deníku Respekt: „... obrovská sročení v ulicích amerických měst se nekonají z ničeho nic. Postavení nelegálních přistěhovalců, kterých je v zemi odhadem 12 milionů a drtivá většina z nich pochází z Latinské Ameriky, se totiž může, co nevidět, stát neudržitelným. V prosinci přijala Sněmovna reprezentantů zákon, podle kterého se nelegální pobyt stává z přestupku zločinem. Stejně tak je napříště trestné ilegálním přistěhovalcům jakkoli pomáhat, zaměstnávat je, dokonce se jim nesmí ani poskytovat zdravotní péče. Proti tomu se pak pokusil Senát schválit „truc zákon“, který sice posiluje ochranu hranic, ale zároveň černým pracovním silám, které jsou v zemi delší dobu, dává naději na legalizaci. Zákon, ale nakonec rozpolceným Senátem neprošel. Američané jsou v otázce nelegálního přistěhovalectví rozpolčení, stejně jako politici v Kongresu. Na jedné straně sympatizující demonstranti se svými poukazy na přistěhovaleckou tradici země, na druhé straně manuálně pracující, kteří se bojí o práci, a třeba i ostří zbraní, kterými ozbrojení dobrovolníci střeží na vlastní pěst jižní hranici USA. Mezi tím vším politici, kterým se blíží volby do Kongresu“. (Černý, deník Respekt 13/2006:22)

„Na empirické rovině se otázka společného kulturního rámce projevuje především v diskusích o významu evropského náboženského dědictví,“ říká Karel B. Müller. „Tyto diskuse – především v souvislosti s ústavní smlouvou EU, ale také například v souvislosti se zvykem muslimských žen zahalovat si tvář, či v souvislosti s integrací Turecka – ukazují, že na vymezení kulturně náboženských předpokladů se členské státy nedovedou dohodnout. Odvolávky na křesťanské náboženské tradice se do původního návrhu ústavy nedostaly, ačkoliv za ně lobbovaly mnohé státy a organizace. Evropské politické instituce se nicméně snaží posilovat vědomí společného kulturního dědictví, pokouší se iniciovat vytváření společných evropských symbolů, stejně jako podporují sociální mobilitu v rámci EU, jež by měla podle očekávání vést k posilování multikulturní gramotnosti a dialogu napříč členskými státy. V praxi se však také ukazuje, že kulturní diversita

evropského dědictví je značná a některé rozdíly obtížně překlenutelné.“ (Müller 2008:195-196)

2.3 Dílčí závěr

Lidé žijí ve světě, který si sami vytvářejí. Svým chováním a svoji prací tomuto světu vtiskují určitou svoji pečeť a tak vytváří, v té či oné kultuře, svůj vlastní svět hodnot. A právě tyto hodnoty a jejich problematika se nejvíce odrážejí a jsou nejvíce zřetelné jak v národní kultuře, tak i v právních kulturách různých zemí.

Individuální a skupinové hodnoty jsou modifikovaných výrazem hierarchicky uspořádaného společenského systému hodnot. Tento systém je zejména tvořen hodnotami, jež vyplývají ze samotné podstaty existence člověka, hodnotami podmíněnými kulturními a ekonomickými prvky společnosti, tak jak se uplatňují v jednotlivých geografických oblastech a historických obdobích. Tento hodnotový systém tvoří základ pro vznik a vývoj pravidel chování, pro vývoj systému norem, jenž jsou začleněny v právu jednotlivých oblastí a zemí. To, že se tyto normy v různých právních kulturách značně liší, a že se v současném globalizujícím světě, v důsledku integračního procesu, i částečně prolínají, si nemůžeme nepovšimnout.

Jak již bylo řečeno, dochází v rámci globalizačních společenských, sociálních, ale i politických procesů mezi jednotlivými civilizačními a kulturními oblastmi k většímu či menšímu pohybu obyvatelstva. Tento pohyb obyvatelstva je označován migrací a jeho důsledkem je již zmíněné prolínání právních kultur.

Hlavním důvodem tohoto jevu, migrace, jsou propastné rozdíly v tempu vývoje různých geografických oblastí, jenž se, zejména v současné době, prohloubily v rámci procesu globalizace. Tento proces tak přímo i nepřímo ovlivňuje samotné migrační děje a proudy, především od osmdesátých let 20. století. Celosvětové „zanikání“ hranic, jak společenských tak i obchodních a zhuštění globální dopravní sítě poskytuje v rostoucí míře možnosti jak tyto migrační podněty realizovat.

Z předešlé kapitoly tak můžeme dojít k závěru, že legální rozměr migrace zahrnuje migraci elit, migraci za vzděláním a profesní přípravou a z velké části migrace za prací. Zde ovšem nesmíme opomenout též zmínit i o slučování rodin v návaznosti na starší imigraci a přijímání azylantů a uprchlíků, jako důsledek

politické migrace. Mimo tyto legální typy migrace obyvatelstva, uvádí K. J. Bade, tzv. neregulární migrace, nelegální imigrace a pobyty osob. (Bade 2005:428)

3 Vývojové perspektivy práva

3.1 Vývojové perspektivy práva v zemích Evropské unie

„V demokratických zemích je dovednost sdružovat se dovedností základní: na jejím rozvoji závisí rozvoj všech ostatních.“ (Alexis de Tocqueville)

„Nepřítel, však nemusí být nenáviděn, je možno s ním spolupracovat, uzavírat výhodné smlouvy, lze si ho dokonce i vážit, je však přesto „jiný“. (Bělohradský 1992:38)

Globalizace je mnohovýznamový pojem, jak již bylo zmíněno, a tato víceznačnost globalizace zahrnuje to, že vznikají nadnárodní a subnárodní regionalismy. Dobrý příklad tohoto jevu je Evropská unie, společenství, které se společně snaží zlepšit život svých občanů a vybudovat lepší svět.

Evropská unie za pouhé více než půlstoletí přinesla Evropě mír a prosperitu, jednotnou evropskou měnu (euro) a „jednotný trh“ bez hranic, na které se volně pohybují zboží, lidé, služby a kapitál. Stala se tak významnou obchodní velmocí a vedoucím činitelem v takových oblastech lidského života, jako je ochrana životního prostředí a rozvojová pomoc. Není divu, že se rozšířila ze šesti na dvacet sedm členů a další země se k ní chtějí připojit.

Evropská unie vznikla jako odpověď na světovou konkurenci USA a Japonska a buduje institucionální strukturu Evropy jako něco víc než vnitřní trh. Se zaváděním eura se tak neotvírá pouze společný měnový prostor a trh, nýbrž se vytváří také politicko-administrativní tlak na řešení koordinačních problémů. A tak jsou navzájem spojovány kulturou oddělené národy, jako je např. Francie, Německo a Španělsko. Z těchto spojení je pak mnohdy viditelnější to, co bylo skryto, a my si nemůžeme nevšimnout, že tak vlastně neexistuje jedna Evropa, ale mnoho Evrop: Evropa národů, regionů, civilizací, křesťanských konfesí. (Beck 2005:83)

R. W. Cox o evropském sjednocovacím procesu píše: „Dialektika evropského sjednocovacího procesu znamená, že severoirští občané se mohou před Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku odvolávat proti rozhodnutím britských soudů, Katalánsko může obejít Madrid, Velká Británie může vymanévrovat Paříž, když se obrátí na Brusel...“ (Cox v díle Beck 2005:83)

Dalo by se tak konstatovat, že novou světovou ideou už není tvrzení, že David porazil Goliáše, nýbrž to, že David a Goliáš se spojily, globálně, např. proti světovému koncernu nebo proti vládě a její politice. Toto spojení Davida a Goliáše, mezi národními vládami světa nebo samotnými občany, se, bohužel, ne vždy děje s dobrým úmyslem a pro tzv. „dobrou věc“.

Země, které tvoří Evropskou unii (její členské státy) zůstávají nezávislými suverénními národy, svoji suverenitu však společně sdílejí, aby získaly sílu a světový vliv, jaký by nikdo z těchto států samostatně nedosáhl. Evropská unie proto není federací jako Spojené státy americké, mnohem více než organizací pro spolupráci mezi vládami jako Organizace spojených národů.

Sdílení suverenity znamená, že členské státy svěřují některé ze svých rozhodovacích pravomocí společným institucím, které si vytvořily, aby se o určitých záležitostech společného zájmu mohlo demokraticky rozhodovat na evropské úrovni.

Třemi hlavními institucemi, které přijímají rozhodnutí, jsou:

- Evropský parlament, který zastupuje občany EU a je jimi přímo volen,
- Rada Evropské unie, která zastupuje jednotlivé členské státy,
- Evropská komise, která zastupuje zájmy Evropské unie jako celku.

Tyto instituce vytváří politiky a zákony, jež platí po celé Evropské unii. V zásadě platí, že Komise navrhuje nové zákony a Parlament a Rada je schvalují. Komise a členské státy je potom provádějí a Komise je vymáhá. Soudní dvůr je konečným arbitrem ve sporech o evropském právu. (Jak funguje Evropská unie 2007:3)

Novou legislativu převážně navrhuje Evropská komise, ale přijímá ji Rada a Parlament. Hlavní typy právních předpisů Evropské unie jsou směrnice a nařízení. Směrnice stanoví společný cíl pro všechny členské státy, ale o formě a způsobu, jak tohoto cíle dosáhnout, rozhodují národní orgány samy. Směrnice by členské státy měly provést do jednoho roku či do dvou let. Nařízení se uplatňují přímo v celé Evropské unii hned po vstupu v platnost, nevyžadují další kroky ze strany států. (Jak funguje Evropská unie 2007:7)

Rozhodnutí v Radě se přijímají hlasováním. Čím vyšší je počet obyvatel dané země, tím více má hlasů, ale čísla jsou vážena ve prospěch méně lidnatých zemí.

Přehled členských států a počet jejich hlasů:

Členské státy

Francie, Německo, Itálie a Spojení království

Polsko a Španělsko

Rumunsko

Nizozemsko

Belgie, Česká republika, Řecko, Maďarsko a Portugalsko

Rakousko, Bulharsko a Švédsko

Dánsko, Finsko, Irsko, Litva a Slovensko

Kypr, Estonsko, Lotyšsko, Lucembursko a Slovinsko

Malta

(Jak funguje Evropská unie 2007:19)

Počet hlasů

29

27

14

13

12

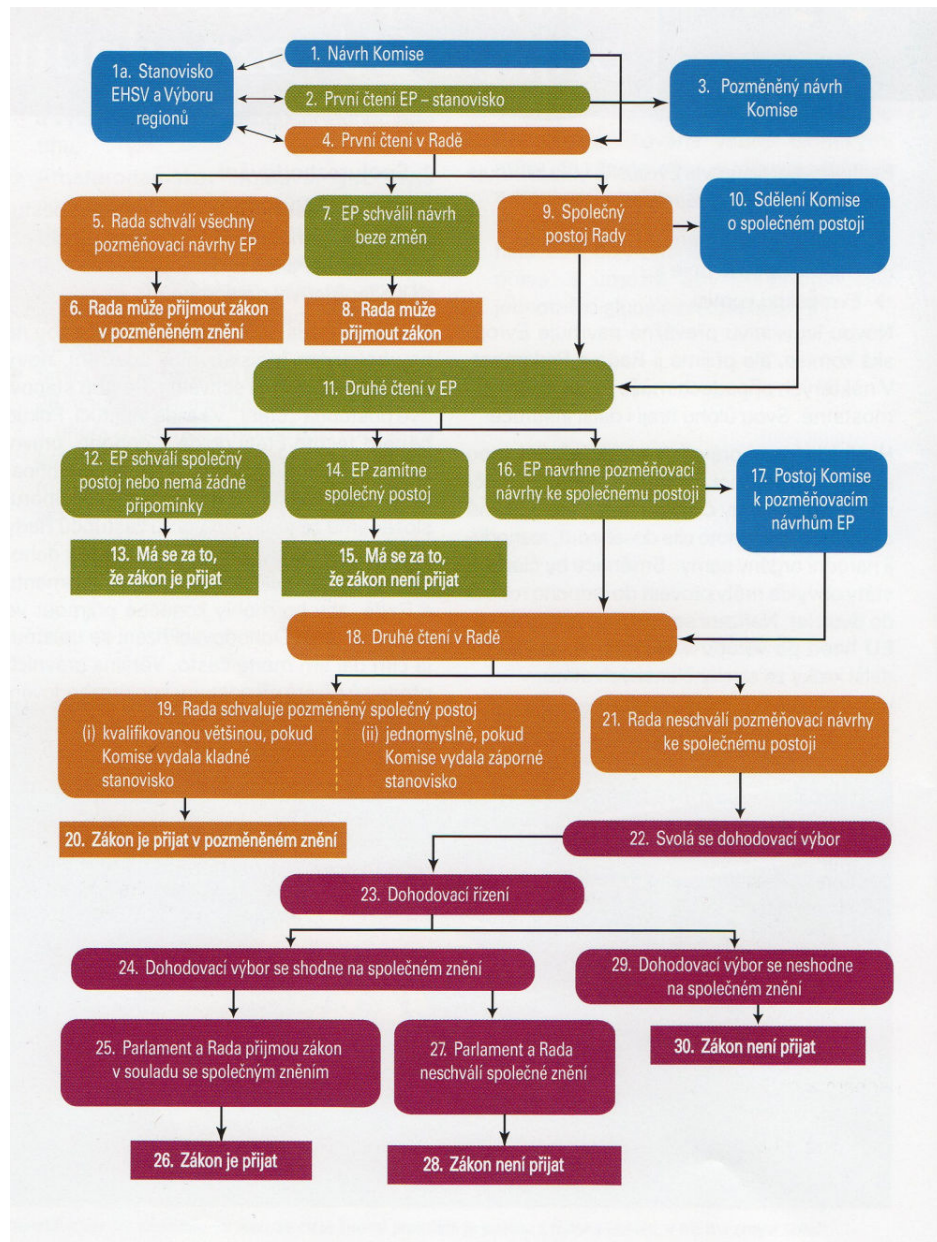
10

7

4

3

Obrázek 1 Postup spolurozhodování EU

(Zdroj: Jak funguje Evropská unie 2007:8)

Mezi lety 1996-2006 se podpora členství v EU, dle šetření Eurobarometeru, pohybovala v rozmezí mezi 48-56% a fluktovala pouze minimálně. V roce 2006 se 53% občanů EU domnívalo, že jejich členství v Unii je dobrá věc, v roce předchozím to bylo 55%, v roce 1996 48%. Na jedné straně to není velké číslo, na straně druhé však toto číslo dlouhodobě neklesá. (Müller 2008:171)

Evropská unie je kosmopolitní společností, která se může pochlubit kosmopolitním demokratickým zřízením, jehož základem jsou nadnárodně platná základní lidská práva. Pokud tato práva platí globálně, je tato společnost chráněna před barbarstvím a útlakem.

V současné době se postoje států k základním právům a vztahy mezi státními a nestátními aktéry, kteří jsou nositeli těchto práv, dají popsat pomocí tří modelů:

- Reálpolitického – model státu, který zdůrazňuje jako prioritu suverenitu států a práva individuí jsou proto záležitostí národně státní judikatury.
- Internacionalistického – model státu, kdy stát přijímá i nadále ústřední roli a udržuje si odpovědnost za individuální práva. Přesto je jeho jednání ovlivněno rozvíjejícím se nadnárodním konsensem o lidsko-právních normách, a ty jsou do určité míry měněna.
- Kosmopolitického – u tohoto modelu státu je v centru analýza individua a je postulován přímý vztah mezi individuí, mezistátními organizacemi a nevládními organizacemi. Přívrženci tohoto modelu zdůrazňují rozvoj institucí OSN pro lidská práva. (Beck 2005:110)

V Evropské unii tak existuje veřejný ochránce práv, který odhaluje případy „nesprávného úředního postupu“ a působí jako prostředník mezi občany a orgány Evropské unie. Jeho povinností je vyšetřovat stížnosti ze strany občanů Evropské unie, podniků a organizací trvale sídlících nebo registrovaných na území Evropské unie. „Nesprávným úředním postupem“ se rozumí nedostatečná ne špatná správa. Je to stav kdy nějaká instituce nejedná podle zákona nebo nedodržuje zásady dobré správy nebo porušuje lidská práva. Patří sem například:

- nespravedlnost
- diskriminace
- zneužití pravomoci
- poskytnutí nedostatečných informací nebo neposkytnutí informací
- zbytečné prodlení
- nesprávný postup. (Jak funguje Evropská unie 2007:39)

Jak již bylo v předchozích kapitolách zmíněno, je globalizace především integrací světového obchodu. Z tohoto důvodu je nutné vytvoření spolupráce mezi státy, aby se tak omezily veškeré podvody a protizákonné „čachry“, které jsou nadnárodní podniky schopny zinscenovat, aby např. unikly daňovým odvodům. A tak je jasné, že s globalizací stoupá potřeba závazných mezinárodních norem, mezinárodních konvencí a institucí pro hranice překračující transakce nadnárodních podniků a zejména pak mezinárodní dohody v rámci nadnárodních a mezinárodních uspořádání, která již existují. K těmto nadnárodním a mezinárodním uspořádání patří, zejména, Evropská unie, G 7, OECD, mezinárodní měnový fond a obchodní organizace WTO. Veškeré mezinárodní a obchodní toky, jež dnes tvoří jádro globalizace, se dějí především uvnitř této tzv. Triády: evropské státy a mimoevropské průmyslové státy G 7, což jsou Kanada a Japonsko. (Beck 2005:152)

Se zmíněnou problematikou integrujícího se světového obchodu souvisí i další oblast, která by měla být řešena, a tou je změna pracovního práva. Evropská unie by měla modernizovat pracovní zákony tak, aby odpovídaly požadavkům na flexibilnější pracovní sílu, které s sebou přináší globalizace, a současně chránily jistoty zaměstnanců. Vyplývá to ze zprávy Evropské komise, která sama zahájila konzultace o modernizaci evropského pracovního práva. Rychlý technologický pokrok a globalizační tendence zásadně mění trh práce v Evropě. Rozšiřuje se práce na dobu určitou, práce na částečný úvazek nebo najímání sezónních pracovníků, přes různé agentury, na přechodné úvazky. Zpráva Evropské komise dále poukazuje na rostoucí sociální rozdíly mezi lidmi, kteří pracují jako stálí zaměstnanci a mezi těmi, kteří pracují v „nestálých“ úvazcích. Dále se v této zprávě zdůrazňuje koncept zvaný „lexicurity“, což je kombinace flexibility a bezpečnosti zaměstnání. Zejména flexibilita je v dnešním globalizujícím se světě pro adaptaci osob velmi důležitá. Zavedení jasných a srozumitelných pravidel, zejména v této oblasti, velmi důležitá. V budoucnu by se tak měly normy pracovního práva soustředit na podmínky přechodu z jednoho zaměstnání do druhého, na pracovní dobu, na mobilitu zaměstnanců a na tzv. „černou práci“. (www.ihned.cz, ze dne 22.11.2007) Prioritou je také zvýšení zaměstnanosti v Evropě. Je zdůrazňována podpora účasti žen a mládeže, podpora starších pracovníků a zdravotně postižených osob a podpora legálních přistěhovalců a menšin.

S podporou zaměstnanosti legálních přistěhovalců a menšin úzce souvisí tzv. „zespolečnění“ azylového a imigračního práva. Společným zájmem všech členů Evropské unie je především: azylová politika, předpisy o překračování hranic, imigrační politika, politika vůči třetím státům včetně potírání ilegální imigrace a pobytů.

Vytváření rovných příležitostí pro ženy a muže je problém společenský a sama Evropská unie se zabývá touto otázkou již třicet let. Bohužel, musím konstatovat, že ani dnes není tento stav uspokojivý. Rovnost zaručená zákonem není faktickou, skutečnou rovnou příležitostí, protože samotné právní předpisy nemohou řešit hluboce zakořeněné předsudky v obecném povědomí, té či oné společnosti. Nejen z tohoto důvodu byl rok 2007 navržen Evropskou unií jako „Evropský rok rovných příležitostí pro všechny“, jehož cílem bylo a je budovat povědomí o diskriminaci a eliminaci, a to nejen mezi muži a ženami. Konkrétní cíle Evropské unie tak jsou: zvyšování povědomí široké veřejnosti ohledně evropské legislativy, podpora společenské debaty ke zvýšení participace znevýhodněných skupin, uznání pozitivního přínosu každého jedince bez ohledu na pohlaví, rasový nebo etnický původ, podpora respektu a tolerance. (MVČR 2005:2) V souvislosti s rovnými příležitostmi vydala Evropská komise plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů na období 2006-2010 a stanovuje tím tuto oblast pro toto období prioritní. (www.europa.eu, ze dne 22.11.2007) Žádná legislativa však nemůže zajistit prosazení principu rovnosti v praxi. Právně zakotvenými zákazy diskriminace lze regulovat chování jednotlivců navenek, ne však už jejich názory a postoje. Proto i Česká republika považuje podporu rovných příležitostí a nediskriminace za důležitou oblast svých aktivit.

Evropská unie disponuje fondy, které zahrnují širokou škálu nástrojů finanční a technické pomoci. Slouží především k podpoře hospodářského růstu členských států, zlepšování vzdělanosti jejich obyvatel a snižování sociálních nerovností. Podle existence a zaměření různých fondů Evropské unie lze současně odvodit další vývojové perspektivy práva Evropské unie. Pro dokreslení uvedu nejvýznamnější fondy Evropské unie, jež uveřejnilo Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky v roce 2007:

- Strukturální fondy: Evropský fond regionálního rozvoje a Evropský sociální fond
- Fond soudržnosti

- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
- Evropský rybářský fond
- Komunitární programy
- Fondy před vstupní pomoci
- Fond solidarity
- Finanční nástroje regionální politiky

Další vývojové tendence lze usoudit například z tzv. operačních programů, které mají vždy určité konkrétní zaměření. Jsou to zejména:

- Operační program podnikání a inovace (OP PI)
- Operační program doprava (OP D)
- Operační program životní prostředí (OP ŽP)
- Operační program lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)
- Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK)
- Operační program výzkum a vývoj pro inovace (OP VVI)
- Regionální operační program (ROP)
- Operační program mezi regionální spolupráce (OP MS)
- Operační program nadnárodní spolupráce, oblast Střední Evropa (OP NSSE)
- Operační program přes hraniční spolupráce (OP PS)
- Integrovaný operační program (IOP) (Abeceda fondů EU 2007-2013 2007:14-28)

Petr Pithart řekl: „... Obávám se totiž, že my v České republice právě takto na Unii hledíme: že se bude konstituovat „tak nějak“, jak to my ve Střední Evropě z vlastní zkušenosti známe, jak se konstituovaly národy v etnickém, kulturním smyslu. Jak jsme se my jak národ konstitovali. Jak se nad námi třikrát tyčily mohutné říše, dvě z toho totalitní. Jak se nic z toho neobešlo bez nepřítele, nebo alespoň bez jeho obrazu. Je-li tomu s naší představivostí opravdu takto, pak ovšem mnozí z nás vidí v Unii cosi jako zvětšené Německo (Bavorsko!) a navíc čekají, kdo z těch velkých nás zase podrazí – přece jako tenkrát v Mnichově. A dokonce s tím někteří jdou do voleb: mobilizují, vidí a na letáky kreslí nebezpečí všude za našimi hranicemi! A co povážlivějšího, skoro s tím ty volby vyhrají...“ (Pithart v díle Müller 2008:11)

Obrázek 2 Mapa Evropské unie

(Zdroj: Jak funguje Evropská unie 2007)

3.2 Vývojové perspektivy práva v České republice

V roce 1991 byl odstartován proces aproximace práva České republiky s právem ES, který je procesem sblížení právního řádu České republiky s právem Evropské unie a probíhá do dnes.

Vzhledem k tomu, že od založení ES bylo vydáno značné množství předpisů všech druhů, vyvstala nutnost řešit, vedle problémů institucionální a metodické povahy, jako prioritní informační problém. Pro realizaci aproximačního procesu je přijat takový model, kdy z centra jsou stanovovány základní a postupové cíle, metodika a nástroje usměrňování, včetně informační podpory, ale odpovědnost za vlastní aproximační aktivity spočívá na příslušných resortech v rámci jejich

kompetencí. Sbližování práva se tak stává denní součástí normo tvorby a mělo by přispívat k harmonizaci předpisů a celého legislativního procesu s Evropskou unií.

K realizaci celého procesu tak v současnosti slouží zejména specializovaný systém typu ISAP, což je databázový systém, jehož základem je textová databáze a základní jednotkou je tak dokument. Tento systém přispívá k dalšímu vývoji práva České republiky a k jeho aproximaci s právem Evropské unie. Cílem tohoto systému je zejména:

- poskytování aktuálních informací o předpisech ES
- monitorování průběhu a výsledků aproximačního procesu
- centrální evidence pracovních a revidovaných znění českých překladů legislativy ES
- poskytování ostatních podpůrných a doplňkových informací (Palivec 2007:1-5)

V současné době probíhá tzv. monitoring, jak je uvedeno v doporučení Komise ES, což je analýza legislativních dopadů návrhů předpisů Evropské unie na právní řád České republiky. Cílem monitoringu je vytvoření statistik a celkového přehledu legislativních dopadů návrhů, který by měl sloužit jako významná informační podpora a měl by přispívat k větší provázanosti legislativního procesu na úrovni Evropské unie s legislativním procesem České republiky. Evropská unie ve svém právu zakotvuje princip komunitární loajality, jenž zavazuje členské státy Evropské unie při legislativním provádění práva Evropské unie. Monitoring se dále soustřeďuje na řádnou aplikaci požadavků vyplývajících z práva Evropské unie. Je nutné, aby právní úprava vyvolala právem Evropské unie zamýšlené účinky, především je nezbytné dostatečné zajištění institucionální. (Doporučení Komise 2005/309/ES 2004:5,10)

Prioritou České republiky je v první řadě příprava na předsednictví Evropské unie, kterého se Česká republika ujme 1. ledna 2009. Předsednictví je jedním z nejdůležitějších a nejnáročnějších úkolů vyplývajících z členství v Evropské unii. Role předsedající země je nejen rolí organizační, ale také zprostředkovatelkou, politickou a reprezentační. Česká republika převezme tuto funkci od Francie a bude ji k 1. červenci předávat Švédsku a právě proto bude probíhat velmi intenzivní komunikace právě s představiteli Francie a Švédska. Výkon takové funkce jako je předsednictví Evropské unie klade mimořádné nároky na celou státní správu předsedající země. Důležitým faktem je správné stanovení si priorit a zvládnutí

celého období a to zejména po stránce organizační a logistické. (www.vlada.cz, ze dne 21.11.2008)

Hlavní prioritou České republiky v nastávajícím období je odstraňování překážek evropského integračního procesu, které nedovolují plně využívat potenciálu jednotlivých členských států. Česká republika si tím uvědomuje, že Evropská unie bývá, nejen širokou veřejností, chápána jako uzavřené společenství a tak hlavním mottem pro předsednictví České republiky je: „Evropa bez bariér“.

Odstraňování překážek evropského integračního problému není jediný problém Evropské unie a České republiky. Dalšími jsou zejména:

- volný pohyb pracovníků,
- překážky volného pohybu zboží, služeb a osob,
- problematické fungování trhu s energiemi,
- nadměrné financování tradičních politik,
- vzájemná spolupráce členských států Unie v oblasti justice a vnitra,
- vytváření společné migrační a azylové politiky EU.

Česká republika si pro své předsednictví v radě Evropské unie stanovila pět prioritních oblastí:

1. Evropa konkurence schopná a otevřená
2. Energetika udržitelná a bezpečná
3. Rozpočet pro budoucnost Evropy
4. Evropa jako globální partner
5. Evropa bezpečná a svobodná (Útvar místopředsedy vlády pro evropské záležitosti 2007:2-3)

Budování bezpečnosti a práva je v současné době jednou z nejdynamičtějších oblastí spolupráce všech členských států Evropské unie, tedy i České republiky. K této spolupráci patří především odstraňování bariér v pohybu osob mezi členskými státy, zlepšování spolupráce policejních a justičních složek a orgánů, jenž působí v oblasti azylu a migrace. Již v současné době projednává Česká republika jako budoucí předseda EU schvalování dalšího plánu pro oblast justice a vnitřních věcí a to pro období 2010-2014. V oblasti migrační politiky Česká republika spolupracuje na dokončení Společného azylového systému, na Plánu legální ekonomické migrace a na Plánu boje proti nelegální migraci. Ve všech zmíněných plánech je nosným tématem všech členských zemí Evropské unie globální přístup k migraci.

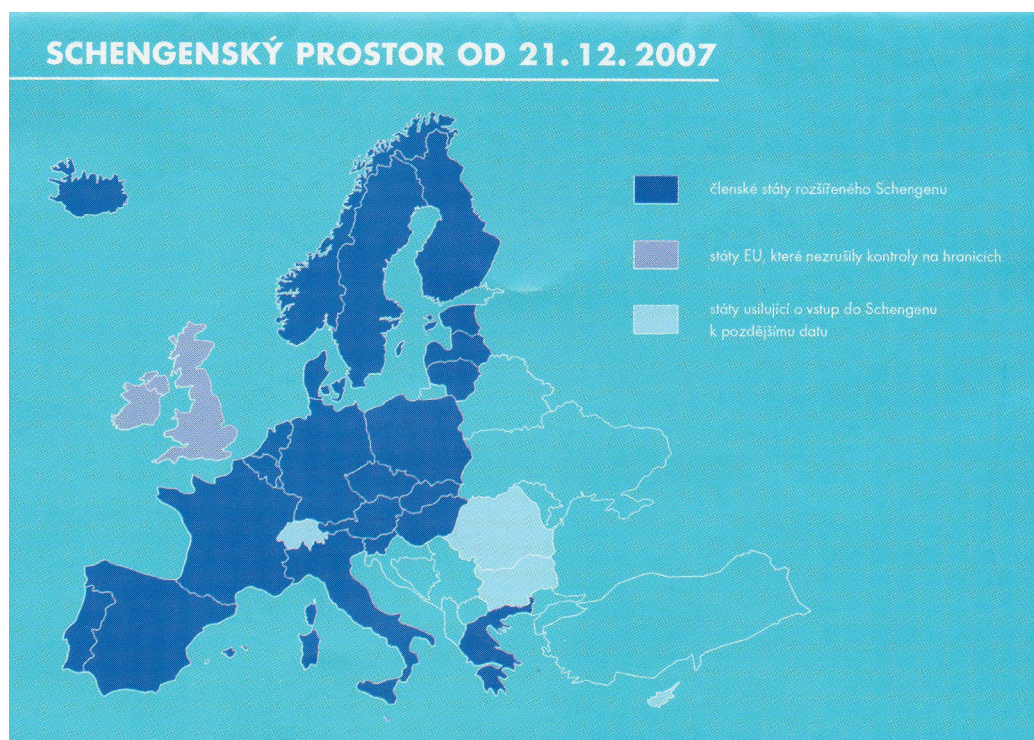
Česká republika se bude věnovat vytváření elektronické sítě národních rejstříků, bude posilovat kooperaci v boji proti terorismu a organizovanému zločinu, dále bude pracovat na potírání kybernetických hrozeb. V oblasti civilní justiční se bude věnovat zejména oblasti dědictví a závětí a oblasti vyživovací povinnosti – nařízení o výživném.

Schengenský prostor

Jednou z dalších priorit je zajištění technické stránky Vízového informačního systému a s tím spojená schengenská spolupráce. Česká republika se stala součástí tzv. schengenského prostoru dne 21. prosince 2007, téhož dne se tak otevřela zóna volného pohybu osob, která sahá od jižního cípu Španělska až k norskému pobřeží Barentsova moře. Zrušením hraničních kontrol tak bylo ulehčeno cestování po Evropě. Hranice je možné překračovat na jakémkoliv místě a v kteroukoliv denní či noční hodinu. Ochrana hranic se soustředí na tzv. vnější schengenské hranice (pozemní hranice, mezinárodní letiště a mořské přístavy) a je doprovázena úzkou spoluprací členských států v policejních, justičních, vízových a dalších záležitostech včetně přísných pravidel ochrany osobních údajů. Aby zavedení volného pohybu osob nevedlo k vzestupu kriminality, přílivu nelegálních migrantů a celkové snížení úrovně bezpečnosti, bylo a stále je třeba zavést řadu opatření kompenzujících zrušení kontrol na společných hranicích. Mezi nezbytná opatření zejména patří jednotná pravidla týkající se udělování azylu a nabývání, držení a předávání střelných zbraní a střeliva. Vydávání dlouhodobých víz, povolení k pobytu nebo stanovení podmínek pro získání občanství však již harmonizovány nebyly a jsou předmětem legislativní úpravy každého jednotlivého státu. Platné povolení k pobytu v jednom schengenském státu nicméně svému držiteli umožňuje bez víza vstoupit a pobývat na území jiných schengenských států (a také Švýcarska a Lichtenštejnska) po dobu až 3 měsíců. Vstup České republiky do Schengenu s sebou tak přinesl tyto hlavní změny:

- překračování pozemních hranic bez hraničních kontrol a bez zastavení
- volné cestování po 24 státech Schengenu
- ukončení přítomnosti policistů na hraničních přechodech podél celé hranice se sousedními státy
- zachování přítomnosti policie v příhraničí
- bezvízové cestování po Schengenu pro cizince a povoleným pobytem na území české republiky (MV ČR 2007:10-12)

Obrázek 3 Mapa schengenského prostoru

(Zdroj: MVČR, Česká republika vstupuje do Schengenu, Praha, 2007)

3.3 Dílčí závěr

Český právní řád prodělal v uplynulém desetiletí nesporné integrační a internacionalizační změny. Hlavním zdrojem těchto změn je zejména komunitární právo. Změny se nejčastěji provádějí překladem a opsáním právních norem tohoto práva anebo, což je méně častý a časově náročný způsob, jejich přejímáním tvůrčím způsobem, kdy jsou dodržovány zásady vědecké tvorby práva. Obsahem takové tvorby práva jsou především srovnávací studie a nezávislé analýzy. V současné době spíše převažuje mechanický způsob tvorby práva, bohužel, důsledky takové tvorby práva nejsou mnohdy správně předvídaný a jejich působení bývá často rozporuplné, což vede k častým novelizacím, k chybné interpretaci a ke špatné orientaci v právním řádu.

Český právní řád je globalizačními tendencemi ovlivněn zejména v oblasti psaného práva, méně potom v oblasti soudní a právní praxe. K pozitivním změnám dochází především v oblasti azylové, migrační politiky a cizinecké politiky obecně. V neposlední řadě dochází ke změnám v oblasti samotné organizace, která vede k efektivitě vymáhání práva.

ZÁVĚR

Jedna z teorií, ke kterým patří i Huntingova teorie, týkající se globalizujícího se světa, předpokládá, že v 21. století budou převažovat etnické nesváry, konfrontace a války. Důvody této teorie jsou následující: za prvé kromě západní civilizace osm z devíti definovaných civilizací není homogenních a v budoucnu nebudou schopny stmelení se do jednotné formy a do jednotného systému, za druhé různorodost státních forem. Tak např. islámská civilizace a její právní kultura je tvořena velkou vnitřní fragmentací, podobná roztříštěnost se objevuje i v hindské civilizaci, naopak buddhistická civilizace nemá a neměla v minulosti žádné politické aspirace, africká civilizace se zmítá v barbarských a genocidiích válkách, latinskoamerická civilizace má hluboké kořeny v civilizaci západní a tak je globalizaci nakloněna, japonská civilizace (i když si střeží své kulturní dědictví) je jedním z předních aktérů procesu globalizace, společně s čínskou civilizací, která prochází úspěšnou modernizací původně konfuciánského politického systému, a to zejména v oblasti lidských práv. (Hunting v díle Fic 1995:78-81, 89)

Další teorie tvrdí, že nový světový řád bude založen na integraci Evropy, na globalizaci lidské činnosti v obchodu, v technice, v komunikacích a zejména v demokratizaci politických systémů.

Velký krok, jenž vede ke sjednocení Evropy je postupný a dlouhodobý plán, který vede k zavedení jednotné měny ve všech členských státech Evropské unie. Hlavním důvodem tohoto dlouhodobého procesu byl nedostatečný přístup na mezinárodní peněžní trhy, který jednoznačně bránil další integraci hospodářského světa a tržního hospodářství jednotlivých států. (Fic 1999:54)

V globalizující se Evropě vznikají nové principy mezinárodního práva, které uznává nadřazenost lidských práv, jež jsou kodifikována v hlavních dokumentech OSN. Dominantním charakteristickým rysem tohoto evropského pořádku jsou nadnárodní instituce a proces, které značně zasahují do suverénních práv národních států, jež je tvoří, aby zaručily jednotlivcům maximální využití celé řady lidských práv, tak jak jsou kodifikovány OSN a zákony Evropské unie. (Fic 1995:70)

Nové právo Evropské unie legalizuje použití ozbrojených mechanismů kolektivní bezpečnosti, které tak mohou zasáhnout do vnitřních záležitostí států, jejichž vlády porušují konvence etnickými čistkami, genocidou, masovým

vražděním civilního obyvatelstva, např. z politických nebo náboženských důvodů. Právě proto, v rámci mezinárodního práva, zřídil Výbor pro bezpečnost při OSN v roce 1993 Mezinárodní trestní tribunál OSN v Haagu, který zabraňuje a trestá pachatele těchto zločinů.

Problematika migrace a azylu je komplexním fenoménem mezinárodního významu, který má zásadní dopady na nejrůznější oblasti společenského, hospodářského a politického života země. Tyto dopady mohou být negativního charakteru, v souvislosti s bezpečnostními riziky a nelegální migrací, ale mohou mít i pozitivní přínos, jako jeden z nástrojů řešení nepříznivého společensko-ekonomického vývoje, jenž je poznamenán stárnutím světové populace.

V současné době si nelze nevšimnout, v důsledku již zmíněné migrace, na bázi personálního principu, v komunitách přistěhovalců z asijského či afrického kontinentu, více či méně uplatňování prvků spojených s jejich právními kulturami. Tímto způsobem jsou do evropského právního systému transformovány normy chování, s jejichž projevy se dnes a denně, v důsledku vývojových tendencí, se budeme čím dál tím častěji setkávat.

Z této práce tak vyplývá narůstající význam role poznání právních kultur, jejich porovnání, specifikace prvků práva a jeho institutů, jednak mezi právními kulturami, jednak v rámci jednotlivých států téže kultury a osvojení si zvláštností platné právní úpravy, což nám umožní globální poznávání práva různých právních kultur, jež se v dnešním globalizačním tendencemi ovlivněném světě, prolínají.

RESUMÉ

V úvodu své diplomové práce jsem si dovolila přiblížit hlavní, klíčový pojem celé práce a tím je globalizace a s tímto jevem spojené globalizační procesy.

Tato práce je rozčleněna do několika na sebe navazujících kapitol. V první kapitole se věnuji charakteristickým znakům a integračním tendencím globalizujícího se světa. Zmiňuji se zde též o důsledcích internacionalizace jako je, zejména, hospodářský rozmach, rozvoj technologií a nejdůležitější důsledek internacionalizace a tím je rozvoj lidských práv.

Druhá kapitola obsahuje charakteristiku právních kultur, jejich popis a stručný historický vývoj. Dále zde zmiňuji společenský proces, jenž je označován jako migrace, problémy s ním spojené a důsledky, které z imigračního procesu vyplývají. Blíže se zmiňuji o politice multikulturalismu a o politice asimilace.

V třetí kapitole se snažím ve stručnosti přiblížit vývojové perspektivy práva v zemích Evropské unie, především pak vývojové perspektivy práva v České republice. K větší názornosti jsem využila statistiky a tabulky Ministerstva vnitra České republiky, které jsou přílohou diplomové práce.

ANOTACE

Vyhnalová, Kateřina: Prolínání právních kultur jako součást procesu globalizace, diplomová práce, Brno, UTB 2009, 6775 s.

Diplomová práce se zabývá globalizačními tendencemi vývoje společnosti, zejména pak prolínáním právních kultur jako důsledek procesu globalizace.

Klíčová slova

globalizace, Evropská unie, migrace, právní kultura, prolínání právních kultur

Annotation

Vyhnalová, Kateřina: Diffusion juridical culture like ingredient of the process globalization, thesis, Brno, UTB 2009, 67 pages.

The thesis with engage global animus evolution companies, primarily after culture like educt of the process globalization.

Keywords

globalization, European union, migration, juridical culture, diffusion juridical culture

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné prameny:

1. Abeceda fondů Evropské unie. Praha: MMR ČR, 2007, 29 s.
2. Česká republika vstupuje do Schengenu. Praha: MV ČR, 2007, 17 s.
3. Globalizace a globální problémy. Sborník konference Fóra VŠ učitelů. Praha: Univerzita Karlova, 2006, 99 s., ISBN 80-87076-00-1
4. Jak funguje Evropská unie. Lucemburk: Úřad pro úřední tisk, 2007, 46 s., ISBN 92-79-03649-1
5. Národní menšiny v Brně. Brno: MMB, 2007, 40 s.
6. Rovné příležitosti pro ženy a muže. Praha: MV ČR, 2005, 46 s.
7. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin č. 273/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů a doplňků
8. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a doplňků
9. Zprávy Evropské komise ze Štrasburku

Literatura:

10. Bade, K. J. Evropa v pohybu. Evropská migrace dvou staletí. Praha: NLN, 2005, 497 s., ISBN 80-7106-559-5
11. Beck, U. Co je to globalizace? Omyly a odpovědi. Brno: CDK, 2007, 191 s., ISBN 978-80-7325-123-9
12. Bělohradský, V. Kapitalismus a občanské ctnosti. Praha: Československý spisovatel, 1992, 142 s., ISBN 80-202-0368-0
13. Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 323 s., ISBN 80-86432-13-0
14. Drgonec, J. Právní kultúry Ázie a Afriky. Bratislava: VEDA, 1991, 240 s., ISBN 80-224-0227-3
15. Eller, O. a Jílek, D. Rukověť mezinárodního práva. Brno: IMS, 2006 131 s.
16. Fic, V. M. Nové uspořádání světa. Brno: VUTIOM, 1999, 97 s., ISBN 80-214-1464-2
17. Harvánek, J. a kol. Základy právní teorie II. Brno: Masarykova univerzita, 1992, 109 s., ISBN 80-210-0512-2

18. Hungr, P. Teorie práva. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 92 s., ISBN 80-210-0892-X
19. Hungr, P. Teorie práva II. Brno: IMS, 2006, 100 s.
20. Knapp, V. Velké právní systémy. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1996, 227 s., ISBN 80-7179-089-3
21. Kubů, L., Hungr, P., Osina, P. Teorie práva. Praha: Linde, 2007, 336 s., ISBN 978-80-7201-637-2
22. Müller, K. B. Evropa a občanská společnost. Projekt evropské identity. Praha: SLON, 2008, 238 s., ISBN 978-80-86429-84-7
23. Radvan, E. Poznámky k vypracování odborného textu. Brno: IMS, 2007
24. Sekot, A. Sociologické texty ke studiu oboru Sociální pedagogika. Brno: IMS, 2003, 55 s.
25. Týč, V. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. Praha: Linde, a.s., 2001, 335 s., ISBN 80-7201-296-7

Časopisy, denní tisk:

26. CEP – Newsletter, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, 2008
27. časopis Demografie, Praha, 2007
28. časopis VÝBĚR, Praha, 1989
29. deník DNES, Praha, 2007
30. deník RESPEKT, Praha, 2006
31. magazín Hospodářských novin, Praha, 2006

Internetové stránky:

32. www.demografie.info
33. www.europa.eu
34. www.ihned.cz
35. www.inforum.cz
36. www.iustin.cz
37. www.juristic.cz
38. www.mpsv.cz
39. www.mvcr.cz
40. www.novinky.cz
41. www.vlada.cz

PŘÍLOHY

Příloha 1 Srovnávací tabulka (Zdroj: www.mvcr.cz, Komise k provádění směrnic, ze dne 12.7.2004)

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah		Poznámka
bod 1.	Členské státy by měly přijmout organizační či jiné kroky, nezbytné pro včasné a účinné řešení zásadních příčin přetrvávajících neplnění zákonných závazků provádět směrnice týkající se vnitřního trhu správně a včas.			Usnesení bod I odst. 1	Vláda s c h v a l u j e Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, uvedené v příloze č. 1 tohoto usnesení,		
bod 2.	Členské státy by měly posoudit osvědčené postupy uvedené v příloze a s ohledem na své vnitrostátní institucionální tradice přijmout postupy, které povedou, nebo by měly vést, ke zlepšení rychlosti nebo kvality provádění směrnic týkajících se vnitřního trhu.			čl. 1 odst. 1 čl. 1 odst. 2	Tyto metodické pokyny stanoví postup ministerstev a ostatních orgánů státní správy (dále jen „orgány státní správy“) při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii. Tyto metodické pokyny upravují a) základní pravidla používaná při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, b) postup orgánů státní správy při zajišťování a hodnocení slučitelnosti právních předpisů České republiky s právem Evropské unie, c) postup při evidenci stavu a průběhu plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii prostřednictvím Informačního systému pro aproximaci práva (dále jen „ISAP“).		
bod 3.	Členské státy by měly včas zveřejnit seznam směrnic týkajících se vnitřního trhu, které nebyly zcela provedeny do vnitrostátního práva včas, a uvědomit podniky a občany, že i přes toto neprovedení mohou mít za určitých okolností z neprovedených směrnic zákonná práva; tyto informace by měly být k dispozici alespoň na vládních internetových stránkách.			Usnesení bod II odst. 2	Vláda u k l á d á ministru a předsedovi Legislativní rady vlády zajistit do 30. června 2006 přizpůsobení databázi Informačního systému pro aproximaci práva tak, aby mohly být průběžně, způsobem umožňujícím dálkový přístup, zveřejňovány přehledy směrnic Evropských společenství, které nebyly včas transponovány do právního řádu České republiky;		
bod 4.	Členské státy by měly zajistit, aby v případě předložení návrhu prováděcích ustanovení národnímu parlamentu bylo k takovému návrhu přiloženo prohlášení, že se má za to, že jsou v souladu s právem Společenství a zcela nebo částečně provádějí určitou směrnicí.			čl. 17	Vládě se v zásadě předkládají jen plně slučitelné návrhy právních předpisů České republiky. Skutečnost, že je návrh plně slučitelný, potvrdí předkladatel v důvodové zprávě nebo odůvodnění k návrhu. Zároveň může přiložit kromě rozdílové tabulky podle přílohy č. 5 Legislativních pravidel vlády i aktuální srovnávací tabulky vypracované podle čl. 6 těchto metodických pokynů.		

Srovnávací tabulka

Celex kód: 32005H0309		Úřední věstník: L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52		
Název: Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnice, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název: Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení		Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
		LPV čl. 4 odst. 3	<i>Soulad navrhovaného řešení se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii prokazuje orgán, který věcný záměr vypracoval. Ve věcném záměru uvede, které akty práva EU, judikaturu nebo obecné právní zásady, popřípadě i legislativní záměry a návrhy aktů práva EU, jsou ve věcném záměru zohledněny, dále uvede lhůtu, do které musí být dotčené akty práva EU implementovány v právním řádu České republiky, zejména lhůtu pro transpozici promítnutých směrnic. Nezhodnotí-li předkladatel věcného záměru celou osobní a věcnou působnost dotčených aktů práva EU, protože některá jejich ustanovení byla nebo budou zohledněna jinými právními předpisy České republiky, uvede konkrétně, která ustanovení aktů práva EU jsou ve věcném záměru zohledněna. Ve věcném záměru dále uvede organizační nároky, jakož i ekonomické a institucionální důsledky připravované právní úpravy, není-li toto vyhodnocení součástí hodnocení podle odstavce 1 písm. e) a dále i výsledky jednání a konzultací s orgány Evropské unie o věcech týkajících se zamýšlené úpravy, včetně závěrů a závazků, které z těchto jednání vyplynuly. Jinak tento orgán ve věcném záměru uvede, že akty práva Evropské unie se na danou oblast nevztahují.</i>	
		LPV čl. 9 odst. 2 písm. e	<i>Obecná část důvodové zprávy obsahuje zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, její slučitelnosti s akty práva Evropské unie, judikaturou nebo obecnými zásadami, popřípadě i legislativními záměry a návrhy aktů práva EU s tím, že zhodnocení se provede způsobem podle čl. 4 odst. 2 a 3 nebo se uvede, že akty práva Evropské unie se na danou oblast nevztahují; v důvodové zprávě se uvedou též organizační nároky, jakož i ekonomické a institucionální důsledky navrhované právní úpravy, není-li toto vyhodnocení součástí hodnocení podle písmene f) a dále i výsledky jednání a konzultací s orgány Evropské unie o věcech týkajících se navržené právní úpravy, včetně závěrů a závazků, které z těchto jednání vyplynuly.</i>	
bod 5.	Pokud členské státy oznamují Komisi národní prováděcí ustanovení, měly by Komisi předložit prohlášení, že dle jejich nejlepšího vědomí dotyčná ustanovení odpovídají právu Společenství, a prohlášení, zda danou směrnicí provádějí zcela či částečně.	čl. 7 odst. 1	Odbor kompatibility provádí notifikaci právních předpisů České republiky transponujících směrnice (dále jen „transpoziční předpis“) Evropské komisi. Podklady pro splnění notifikační povinnosti vypracovává a předává odboru kompatibility gestor, který odpovídá za správnost jejich obsahu.	

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka	
				čl. 7 odst. 2	Jednotlivé transpoziční předpisy jsou notifikovány Evropské komisi průběžně tak, jak nabývají platnosti. Po nabytí platnosti každého transpozičního předpisu, transponujícího směrnici nebo její část, ke které přijal gesci, gestor ke směrnici neprodleně, maximálně ve lhůtě 15 pracovních dnů, jako podklad pro provedení notifikace aktualizuje srovnávací tabulku tak, že na pravé straně tabulky k ustanovením směrnice, které byly předpisem transponovány, uvede celá znění příslušných ustanovení transpozičního předpisu. Aktualizovanou srovnávací tabulku vloží do databáze ISAP č. 2. Gestor současně udělí odboru kompatibility písemně souhlas s provedením notifikace transpozičního předpisu a výslovně prohlásí, zda transpozice směrnice je již dokončena, anebo zda bude pokračovat přípravou a přijímáním dalších předpisů. Pokud gestor v této souvislosti zjistí, že nebylo dosaženo zamýšlené úrovně a rozsahu transpozice, zahájí neprodleně práce na odstranění tohoto stavu. Tuto skutečnost zohlední ve srovnávací tabulce. Gestor uděluje odboru kompatibility souhlas s provedením notifikace dopisem, jehož vzor je uveden v příloze II k těmto metodickým pokynům.		
				čl. 7 odst. 3	Odbor kompatibility kontroluje podklady pro provedení notifikace z hlediska splnění formálních náležitostí a požadavků na provedení notifikace, zejména formální správnosti a úplnosti. Případné připomínky sdělí odbor kompatibility gestorovi nejpozději do 10 pracovních dnů od obdržení všech podkladů pro provedení notifikace. Nemá-li k podkladům pro provedení notifikace připomínky, provede ve stejné lhůtě notifikaci transpozičního předpisu do databáze Evropské komise. Gestor je povinen připomínky odboru kompatibility bez odkladu vypořádat.		
bod 6.	Členské státy by se měly zdržet doplňování vnitrostátní prováděcí legislativy o podmínky nebo požadavky, které nejsou pro provedení dané směrnice nezbytné, pokud takové podmínky nebo požadavky mohou překážet cílům, o které daná směrnice usiluje.			čl. 20 odst. 1	Transpoziční předpisy musí naplňovat cíl a účel stanovený transponovanou směrnicí.		
				čl. 20 odst. 2	Obsah transpozičního předpisu musí být jasný, srozumitelný, přehledný a jednoznačný, aby nevznikaly pochybnosti o rozsahu a obsahu práv a povinností fyzických a právnických osob, kterých se transpoziční předpis dotýká. Transpoziční předpis nesmí obsahovat podmínky nebo požadavky, které nejsou pro promítnutí směrnice nezbytné, pokud mohou překážet výsledku, jehož má být podle směrnice dosaženo nebo mohou způsobit, že směrnice nebude promítnuta v předepsané lhůtě. Transpoziční předpis dále musí respektovat systematiku právního řádu České republiky a být ústavně		

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii	
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny	
Doporučení				Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
				čl. 20 odst. 3	Odchýlení od ustanovení směrnice je možné, pokud takový postup právo Evropské unie výslovně umožňuje nebo pokud to z jeho povahy vyplývá.	
				čl. 20 odst. 4	Transpozici provedenou tak, že úprava obsažená v transpozičním předpisu má širší osobní, věcnou, popř. místní působnost, než transponovaná směrnice, lze provést, pokud není v rozporu s právem Evropské unie .	
bod 7.	Tam, kde je na vnitrostátní úrovni provedení směrnice součástí širšího legislativního procesu, by členské státy měly zajistit, že to nepovede k promeškání lhůty pro provedení.			čl. 6 odst. 2	Předkladatelé jsou povinni zahájit práce na přípravě návrhů implementačních předpisů neprodleně po té, co byl vyjasněn rozsah a způsob implementace příslušného předpisu Evropské unie. Gestor dbá na to, aby příprava implementačních předpisů mohla být započata již během procesu přijímání návrhu předpisu Evropské unie, nejpozději však po vyhlášení předpisu Evropské unie v Úředním věstníku Evropské unie.	
				čl. 14 odst. 2	Předkladatel implementačního předpisu vypracuje a předloží návrh tak, aby implementační předpisy nabyly účinnosti nejpozději dnem, který je stanoven v příslušném předpise Evropské unie pro jeho řádnou implementaci. V případě potřeby je nutno brát v úvahu i přiměřenou legisvakanci lhůtu.	
				Usnesení bod II odst. 1	Vláda u k l á d á 1. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy	
				písm. c	aby v případě, kdy předkládají vládě návrh zákona, který je pouze implementační, a co do obsahu jednoduchý, navrhli v usnesení vlády vyslovení souhlasu Poslaneckou sněmovnou s tímto vládním návrhem zákona již v prvním čtení,	

Srovnávací tabulka

Celex kód: 32005H0309		Úřední věstník: L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52		
Název: Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název: Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení		Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
Příloha	URČENÉ POSTUPY ČLENSKÝCH STÁTŮ, KTERÉ NAPOMÁHAJÍ SPRÁVNĚMU A VČASNĚMU PROVEDENÍ SMĚRNIC TÝKAJÍCÍCH SE VNITŘNÍHO TRHU DO VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA			
1.	Ustanovení správného a včasného provádění trvalou politickou a operační prioritou			
1.1.	Jeden výše postavený člen vlády na ministerské úrovni je jmenován odpovědným za sledování provádění všech směrnic týkajících se vnitřního trhu ve vnitrostátním právu a za zlepšování situace v provádění v členském státu. Tento člen vlády má při provádění tohoto úkolu viditelnou podporu předsedy vlády a ministrům a správě je jasné, že vláda považuje správné a včasné provedení za prioritu.			<i>Výkonem této činnosti je pověřen ministr a předseda Legislativní rady vlády.</i>
1.2.	Všichni ministři pravidelně dostávají ode všech ministerstev / vládních orgánů zprávu o stavu provádění (např. jednou měsíčně). Stav provádění je pravidelně projednáván na schůzích ministrů.	čl. 10 odst. 1	Na základě údajů v databázích ISAP je vládě České republiky jednou za tři měsíce předkládána zpráva o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků vyplývajících ze členství České republiky v Evropské unii. Součástí zprávy musí být informace o stavu transpozice směrnic v závislosti na lhůtách pro její provedení, a je-li to třeba, rovněž návrh na uložení úkolu k nápravě nedostatků.	
		čl. 10 odst. 2	Jedenkrát měsíčně jsou vláda České republiky a gestoři informováni o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii prostřednictvím statistických výkazů z databází ISAP.	
1.3.	Na zajištění správného a včasného provádění jsou přiděleny dostatečné zdroje.			
2.	Zajištění stálého sledování a koordinace provádění směrnic týkajících se vnitřního trhu na správní a politické úrovni			
2.1.	Jedno ministerstvo nebo vládní orgán je odpovědný za sledování provádění jako celku. Koordinuje provádění s ministerstvy a podfederálními a regionálními orgány a orgány s přenesenou působností odpovědnými za provádění a je mu zasílán harmonogram provádění. Zajišťuje pravidelné projednávání postupu provádění s ministerstvy na vysoké správní úrovni (např. jednou měsíčně). Pravidelně podává zprávu (např. jednou měsíčně) ministrovi odpovědnému za sledování provádění. Také jedná jako národní koordinátor pro styk s Komisí ve věci stavu provádění za daný členský stát.	čl. 10 odst. 1	Na základě údajů v databázích ISAP je vládě České republiky jednou za tři měsíce předkládána zpráva o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků vyplývajících ze členství České republiky v Evropské unii. Součástí zprávy musí být informace o stavu transpozice směrnic v závislosti na lhůtách pro její provedení, a je-li to třeba, rovněž návrh na uložení úkolu k nápravě nedostatků.	
		čl. 10 odst. 2	Jedenkrát měsíčně jsou vláda České republiky a gestoři informováni o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii prostřednictvím statistických	

Srovnávací tabulka

Celex kód: 32005H0309		Úřední věstník: L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52		
Název: Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název: Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení		Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
		čl. 11 odst. 1	výkazů z databází ISAP. Odbor kompatibility svolává podle potřeby, zpravidla jedenkrát měsíčně, pracovní skupinu složenou ze zástupců orgánů státní správy, na které jsou projednávány otázky upravené těmito metodickými pokyny a další otázky týkající se plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, včetně organizačně-technických otázek spojených s provozem a fungováním ISAP.	
		čl. 11 odst. 2	Návrh na svolání pracovní skupiny, jejímž předmětem má být řešení problému, který se týká více orgánů státní správy, může být odboru kompatibility podán rovněž kterýmkoliv z dotčených orgánů státní správy.	
		čl. 7 odst. 1	Odbor kompatibility provádí notifikaci právních předpisů České republiky transponujících směrnice (dále jen „transpoziční předpis“) Evropské komisi. Podklady pro splnění notifikační povinnosti vypracovává a předává odboru kompatibility gestor, který odpovídá za správnost jejich obsahu.	
2.2.	Každé ministerstvo a každý správní podfederální nebo regionální orgán nebo orgán s přenesenou působností určí představitele, kteří jsou odpovědní za sledování provádění na dotyčném ministerstvu nebo orgánu a jednájí jako styčný bod. Mezi těmito představiteli je vytvořena národní informační síť.	čl. 27	Orgány státní správy určí kontaktní osobu odpovědnou za vypracování srovnávacích tabulek a jejich aktualizace, sledování průběhu implementace předpisů Evropské unie v jejich působnosti a komunikaci a předávání informací a údajů odboru kompatibility podle těchto metodických pokynů.	
2.3.	Jsou vydány pokyny, které stanoví, jakým způsobem by mělo být provádění uskutečněno, a zajistí společný přístup k provádění v rámci celé správy.	Usnesení bod I odst. 1	Vláda s c h v a l u j e Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, uvedené v příloze č. 1 tohoto usnesení,	
		čl. 1 odst. 1	Tyto metodické pokyny stanoví postup ministerstev a ostatních orgánů státní správy (dále jen „orgány státní správy“) při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii.	
		čl. 1 odst. 2	Tyto metodické pokyny upravují a) základní pravidla používaná při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, b) postup orgánů státní správy při zajišťování a hodnocení	

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii	
Doporučení			Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka	
			slučitelnosti právních předpisů České republiky s právem Evropské unie, c) postup při evidenci stavu a průběhu plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii prostřednictvím Informačního systému pro aproximaci práva (dále jen „ISAP“).		
2.4.	O provádění je vedena ústřední vnitrostátní databáze. K této databázi mají přístup všechna ministerstva, podfederální a regionální správní orgány a orgány s přenesenou působností, které jsou do provádění zapojeny. Pro každou směrnici obsahuje: odkazy a předmět směrnice; ministerstvo nebo jiný vládní orgán odpovědný za provedení a osoby odpovědné v rámci ministerstva nebo vládního orgánu; seznam dalších ministerstev a vládních orgánů zapojených do provádění a odpovědné osoby; zdroje potřebné pro provádění; lhůtu pro provedení; opatření, která musí být pro provedení dané směrnice přijata; plánovaný harmonogram provádění (včetně jakýchkoli projednání v parlamentu); stav vývoje; jakékoli potíže při provádění a zda bylo zahájeno řízení pro porušení Smlouvy pro opožděné či nesprávné provedení. Je možné kdykoli zjistit výsledky provádění členského státu jako celku a podle jednotlivých ministerstev.	čl. 1 odst. 2 písm. c	Tyto metodické pokyny upravují c) postup při evidenci stavu a průběhu plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii prostřednictvím Informačního systému pro aproximaci práva (dále jen „ISAP“).		
		čl. 3 odst. 1	Ke každému předpisu Evropské unie se přiděluje pouze jeden gestor. Přidělování gescí a evidenci gestorů zajišťuje odbor kompatibility. Přidělování gescí je prováděno prostřednictvím databáze ISAP č. 1A.		
		čl. 5 odst. 1	Gestor k návrhu předpisu Evropské unie provádí analýzu dopadů na právní řád České republiky ve smyslu Směrnice vlády o postupu při zaslání návrhů legislativních aktů ES/EU a materiálů Evropské komise Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky, a to podle bodu 3 vzoru Rámcové pozice/Stanoviska pro Parlament ČR, uvedeného v příloze k této směrnici. V analýze uvede, pokud možno co nejkonkrétněji, které právní předpisy České republiky bude nutné v případě přijetí návrhu doplnit, změnit, zrušit nebo nahradit novými. Podle stavu projednávání návrhu gestor k návrhu předpisu Evropské unie analýzu průběžně upřesňuje a o jejích změnách informuje odbor kompatibility. Na základě dostupných dokumentů a informací získaných v průběhu procesu projednávání návrhu předpisu Evropské unie analýzu doplní ještě před vyhlášením předpisu v Úředním věstníku Evropské unie o co možná nejpodrobnější rozsah vyžadované nové právní úpravy v České republice a časový harmonogram jejího přijetí.		

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii
Doporučení		Metodické pokyny	
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah
			<p>Odbor kompatibility monitoruje analýzy dopadů návrhů právních předpisů Evropské unie na právní řád České republiky, vkládá do databázi ISAP relevantní údaje a zpracovává statistiky a přehled těchto dopadů pro účely informování vlády a gestorů, tvorby podkladů pro sestavení plánu legislativních prací vlády a k dalšímu využití.</p> <p>Pokud přijetím návrhu vznikne rozpor s mezinárodní smlouvou uzavřenou se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi, které nemají povahu smluv uvedených v článku 2 odst. 1 písm. e), uvede gestor k návrhu předpisu Evropské unie do analýzy i tuto skutečnost a popřípadě i způsob odstranění případného rozporu, je-li mu již znám.</p>
		čl. 5 odst. 2	<p>K zajištění informovanosti zasláá gestor k návrhu předpisu Evropské unie odboru kompatibility veškeré jím zpracované dokumenty k tomuto návrhu, jako jsou rámcové pozice, instrukce, zápisy z pracovních skupin Rady a jiné dokumenty, zejména pokud obsahují údaje, které se mohou týkat dopadů návrhu tohoto předpisu na právní řád České republiky, a to bezprostředně po jejich vypracování. Na vyžádání sdělí gestor k návrhu předpisu Evropské unie odboru kompatibility další relevantní údaje týkající se legislativních dopadů návrhů právních předpisů Evropské unie na právní řád České republiky.</p>
		čl. 5 odst. 3	<p>Orgány státní správy oznamují odboru kompatibility počátek a průběh přípravy návrhů nových předpisů Evropské unie v oboru své působnosti, o kterých se dozví. Informace o počátku a průběhu přípravy návrhů nových předpisů Evropské unie jsou evidovány v databázích ISAP.</p>
		čl. 9	<p>Je-li proti České republice vedeno řízení o porušení smlouvy⁴, popř. je-li Česká republika v takovém řízení odsouzena, informuje gestor informuje gestor současně s podáním informace vládnímu zmocněnci pro zastupování České republiky před Soudním dvorem Evropských společenství a Soudem prvního stupně odbor kompatibility o všech změnách, které v právním řádu České republiky v souvislosti s uvedeným řízením zamýšlí učinit, o návrzích právních předpisů České republiky, které je třeba přijmout, předpokládaném datu jejich předložení vládě a nabytí jejich účinnosti. Týká-li se řízení implementace předpisu Evropské unie, ke kterému byla zpracována srovnávací tabulka, provede aktualizaci srovnávací tabulky, ve které vyznačí zamýšlené změny.</p>
		čl. 25 odst. 1	<p>Odbor kompatibility souhrnně sleduje všechny připravované návrhy právních předpisů České republiky. Informace o těchto návrzích jsou</p>

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah		Poznámka
					ukládány do databází ISAP.		
				čl. 25 odst. 2	Předkladatelé informují odbor kompatibility o všech relevantních skutečnostech, které se týkají předkládání a přijímání návrhů právních předpisů České republiky, resp. jejich věcných záměrů. Poskytují bez vyžádání a bez odkladu zejména aktuální údaje o názvu legislativního úkolu, jeho předpokládaného předložení vládě a nabytí účinnosti a stavu přípravy nebo projednávání. Na vyžádání odboru kompatibility je předkladatel povinen sdělit další relevantní informace.		
2.5.	Odpovědnému ministerstvu nebo jinému vládnímu orgánu jsou před uplynutím lhůty pro provedení zasílány upomínky (např. tři měsíce před uplynutím lhůty a opět jeden měsíc před uplynutím lhůty).			čl. 10 odst. 1	Na základě údajů v databázích ISAP je vládě České republiky jednou za tři měsíce předkládána zpráva o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků vyplývajících ze členství České republiky v Evropské unii. Součástí zprávy musí být informace o stavu transpozice směrnic v závislosti na lhůtách pro její provedení, a je-li to třeba, rovněž návrh na uložení úkolu k nápravě nedostatků.		
2.6.	Po uplynutí lhůty se bezodkladně zasílá upomínka jak na správní, tak na ministerské úrovni a je informován národní parlament.			čl. 10 odst. 2	Jednou měsíčně jsou vláda České republiky a gestoři informováni o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii prostřednictvím statistických výkazů z databází ISAP.		
2.7.	Členské státy jsou samy aktivní a včas se snaží získat v otázkách provádění radu a pomoc Komise. Ke zjištění odpovědných zástupců se použije databáze styčných bodů zavedená Komisí.			čl. 6 odst. 1	Gestor posoudí rozsah a způsob implementace předpisu Evropské unie v České republice. Při tomto posuzování zejména zhodnotí, zda z předpisu Evropské unie vyplývají povinnosti České republiky, k jejichž splnění je nutné přijmout implementační předpisy. Jestliže je to nutné, navrhne současně, které implementační předpisy je třeba přijmout, jejich předkladatele nebo zpracovatele (dále jen „předkladatel“) a předpokládané termíny jejich předložení vládě a nabytí účinnosti. V případě pochybností o správném způsobu implementace předpisu Evropské unie požádá gestor Evropskou komisi o konzultaci. Gestor vychází z analýz dopadů na právní řád České republiky před vyhlášením předpisu Evropské unie v Úředním věstníku Evropské unie podle čl. 5 těchto metodických pokynů a z údajů vložených do databází ISAP.		
3.	Zajištění, že přípravy k provedení probíhají v ranném stádiu a za svůj cíl mají správné a včasné provedení						
3.1.	Plánovací harmonogram provádění se připravuje během projednávání směrnice daným ministerstvem nebo jiným vládním orgánem odpovědným za projednávání			čl. 5 odst. 1	Gestor k návrhu předpisu Evropské unie provádí analýzu dopadů na právní řád České republiky ve smyslu Směrnice vlády o postupu při zasílání		

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah		Poznámka
	<p>a v každém případě před přijetím směrnice. Plánovací harmonogram každé směrnice obsahuje: odkazy a předmět směrnice; ministerstvo nebo jiný vládní orgán odpovědný za provádění a osoby odpovědné v rámci ministerstva nebo vládního orgánu; seznam dalších ministerstev a vládních orgánů zapojených do provádění a odpovědné osoby; zdroje potřebné pro provedení; lhůtu pro provedení; porovnání stávajícího vnitrostátního práva a podmínek navrhované směrnice; opatření, která je třeba pro provedení dané směrnice přijmout; a plánovaný harmonogram provádění (včetně jakýchkoli projednávání v parlamentu). Tento plánovaný harmonogram je poslán ministerstvu nebo vládnímu orgánu odpovědnému za sledování provádění jako celku krátce (např. čtyři týdny) po vyhlášení dané směrnice v <i>Úředním věstníku Evropské unie</i>, aby byla zajištěna aktuálnost databáze o provádění.</p>				<p>návrhů legislativních aktů ES/EU a materiálů Evropské komise Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky, a to podle bodu 3 vzoru Rámcové pozice/Stanoviska pro Parlament ČR, uvedeného v příloze k této směrnici. V analýze uvede, pokud možno co nejkonkrétněji, které právní předpisy České republiky bude nutné v případě přijetí návrhu doplnit, změnit, zrušit nebo nahradit novými. Podle stavu projednávání návrhu gestor k návrhu předpisu Evropské unie analýzu průběžně upřesňuje a o jejích změnách informuje odbor kompatibility. Na základě dostupných dokumentů a informací získaných v průběhu procesu projednávání návrhu předpisu Evropské unie analýzu doplní ještě před vyhlášením předpisu v Úředním věstníku Evropské unie o co možná nejpodrobnější rozsah vyžadované nové právní úpravy v České republice a časový harmonogram jejího přijetí.</p> <p>Odbor kompatibility monitoruje analýzy dopadů návrhů právních předpisů Evropské unie na právní řád České republiky, vkládá do databázi ISAP relevantní údaje a zpracovává statistiky a přehled těchto dopadů pro účely informování vlády a gestorů, tvorby podkladů pro sestavení plánu legislativních prací vlády a k dalšímu využití.</p> <p>Pokud přijetím návrhu vznikne rozpor s mezinárodní smlouvou uzavřenou se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi, které nemají povahu smluv uvedených v článku 2 odst. 1 písm. e), uvede gestor k návrhu předpisu Evropské unie do analýzy i tuto skutečnost a popřípadě i způsob odstranění případného rozporu, je-li mu již znám.</p>		
				čl. 5 odst. 2	<p>K zajištění informovanosti zasílá gestor k návrhu předpisu Evropské unie odboru kompatibility veškeré jím zpracované dokumenty k tomuto návrhu, jako jsou rámcové pozice, instrukce, zápisy z pracovních skupin Rady a jiné dokumenty, zejména pokud obsahují údaje, které se mohou týkat dopadů návrhu tohoto předpisu na právní řád České republiky, a to bezprostředně po jejich vypracování. Na vyžádání sdělí gestor k návrhu předpisu Evropské unie odboru kompatibility další relevantní údaje týkající se legislativních dopadů návrhů právních předpisů Evropské unie na právní řád České republiky.</p>		
				čl. 6 odst. 1	<p>Gestor posoudí rozsah a způsob implementace předpisu Evropské unie v České republice. Při tomto posuzování zejména zhodnotí, zda z předpisu Evropské unie vyplývají povinnosti České republiky, k jejichž splnění je nutné přijmout implementační předpisy. Jestliže je to nutné, navrhne současně, které implementační předpisy je třeba přijmout, jejich předkladatele nebo zpracovatele (dále jen „předkladatel“) a předpokládané</p>		

Srovnávací tabulka

Celex kód: 32005H0309		Úřední věstník: L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52		
Název: Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnice, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název: Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení		Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
			<p>termíny jejich předložení vládě a nabytí účinnosti.</p> <p>V případě pochybností o správném způsobu implementace předpisu Evropské unie požádá gestor Evropskou komisi o konzultaci.</p> <p>Gestor vychází z analýz dopadů na právní řád České republiky před vyhlášením předpisu Evropské unie v Úředním věstníku Evropské unie podle čl. 5 těchto metodických pokynů a z údajů vložených do databází ISAP.</p>	
		čl. 25 odst. 2	<p>Předkladatelé informují odbor kompatibility o všech relevantních skutečnostech, které se týkají předkládání a přijímání návrhů právních předpisů České republiky, resp. jejich věcných záměrů. Poskytují bez vyžádání a bez odkladu zejména aktuální údaje o názvu legislativního úkolu, jeho předpokládaného předložení vládě a nabytí účinnosti a stavu přípravy nebo projednávání. Na vyžádání odboru kompatibility je předkladatel povinen sdělit další relevantní informace.</p>	
3.2.	Navrhování právních předpisů začíná před vyhlášením směrnice v <i>Úředním věstníku Evropské unie</i> nebo jakmile je vyhlášena.	čl. 5 odst. 1	<p>Gestor k návrhu předpisu Evropské unie provádí analýzu dopadů na právní řád České republiky ve smyslu Směrnice vlády o postupu při zasílání návrhů legislativních aktů ES/EU a materiálů Evropské komise Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky, a to podle bodu 3 vzoru Rámcové pozice/Stanoviska pro Parlament ČR, uvedeného v příloze k této směrnici. V analýze uvede, pokud možno co nejkonkrétněji, které právní předpisy České republiky bude nutné v případě přijetí návrhu doplnit, změnit, zrušit nebo nahradit novými. Podle stavu projednávání návrhu gestor k návrhu předpisu Evropské unie analýzu průběžně upřesňuje a o jejích změnách informuje odbor kompatibility. Na základě dostupných dokumentů a informací získaných v průběhu procesu projednávání návrhu předpisu Evropské unie analýzu doplní ještě před vyhlášením předpisu v Úředním věstníku Evropské unie o co možná nejpodrobnější rozsah vyžadované nové právní úpravy v České republice a časový harmonogram jejího přijetí.</p> <p>Odbor kompatibility monitoruje analýzy dopadů návrhů právních předpisů Evropské unie na právní řád České republiky, vkládá do databází ISAP relevantní údaje a zpracovává statistiky a přehled těchto dopadů pro účely informování vlády a gestorů, tvorby podkladů pro sestavení plánu legislativních prací vlády a k dalšímu využití.</p> <p>Pokud přijetím návrhu vznikne rozpor s mezinárodní smlouvou uzavřenou se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi, které nemají povahu smluv uvedených v článku 2 odst. 1 písm. e), uvede gestor k návrhu předpisu Evropské unie do analýzy i tuto skutečnost a popřípadě i způsob</p>	

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii
Doporučení		Metodické pokyny	
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah
			Poznámka
		odstranění případného rozporu, je-li mu již znám.	
		<p>čl. 6 odst. 1</p> <p>Gestor posoudí rozsah a způsob implementace předpisu Evropské unie v České republice. Při tomto posuzování zejména zhodnotí, zda z předpisu Evropské unie vyplývají povinnosti České republiky, k jejichž splnění je nutné přijmout implementační předpisy. Jestliže je to nutné, navrhne současně, které implementační předpisy je třeba přijmout, jejich předkladatele nebo zpracovatele (dále jen „předkladatel“) a předpokládané termíny jejich předložení vládě a nabytí účinnosti.</p> <p>V případě pochybností o správném způsobu implementace předpisu Evropské unie požádá gestor Evropskou komisi o konzultaci.</p> <p>Gestor vychází z analýz dopadů na právní řád České republiky před vyhlášením předpisu Evropské unie v Úředním věstníku Evropské unie podle čl. 5 těchto metodických pokynů a z údajů vložených do databází ISAP.</p>	
		<p>čl. 6 odst. 2</p> <p>Předkladatelé jsou povinni zahájit práce na přípravě návrhů implementačních předpisů neprodleně po té, co byl vyjasněn rozsah a způsob implementace příslušného předpisu Evropské unie. Gestor dbá na to, aby příprava implementačních předpisů mohla být započata již během procesu přijímání návrhu předpisu Evropské unie, nejpozději však po vyhlášení předpisu Evropské unie v Úředním věstníku Evropské unie.</p>	
3.3.	Ministerstvo nebo jiný vládní orgán odpovědný za provádění vypracuje tabulku zobrazující, jakým způsobem je každé ustanovení směrnice provedeno do vnitrostátního práva. Tato tabulka doprovází jakýkoli návrh vnitrostátních prováděcích právních předpisů při jeho předložení parlamentu nebo vládě, aby tak usnadnila jeho projednávání, a doprovází veškeré oznámení Komisi o vnitrostátních prováděcích právních předpisech.	čl. 6 odst. 5	<p>Výsledky posouzení předpisu Evropské unie zpracovává gestor do srovnávací tabulky, kde se na levé straně uvádí ustanovení předpisu Evropské unie a na pravé straně název implementačního předpisu a znění jeho příslušných ustanovení, které zohledňují ustanovení předpisu Evropské unie, respektive název návrhu implementačního předpisu, ve kterém budou ustanovení předpisu Evropské unie zohledněna. U návrhu implementačního předpisu uvede do srovnávací tabulky předpokládaný termín předložení tohoto návrhu vládě a nabytí jeho účinnosti. Vzor srovnávací tabulky je uveden v příloze I k těmto metodickým pokynům.</p> <p>Při zpracování srovnávací tabulky ke směrnici, která je již transponována nebo částečně transponována stávajícími právními předpisy České republiky, uvede gestor k příslušnému ustanovení směrnice na pravé straně srovnávací tabulky celé znění ustanovení právního předpisu České republiky transponujícího ustanovení směrnice spolu s hodnocením dosaženého stavu transpozice.</p> <p>Gestor vypracuje úvodní srovnávací tabulku do 20 pracovních dnů od přijetí gesce. Současně vloží srovnávací tabulku do databáze ISAP č. 2.</p>

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii	
Doporučení			Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka	
		čl. 6 odst. 8	Způsobí-li zohlednění právního předpisu Evropské unie rozpor s ustanovením mezinárodní smlouvy uzavřené mezi Českou republikou a třetím státem nebo mezinárodní organizací, která nemá povahu smlouvy uvedené v článku 2 odst. 1 písm. e), uvede gestor ve srovnávací tabulce, jsou-li mu tyto skutečnosti známy, jakým způsobem a v jaké časové lhůtě bude tento rozpor odstraněn. Gestor průběžně aktualizuje srovnávací tabulku tak, aby vždy odpovídala skutečnému stavu. Nastanou-li jakékoliv skutečnosti, které si vyžadají změnu údajů zanesených ve srovnávací tabulce, např. změnu názvů implementačních předpisů, předpokládaných termínů jejich předložení vládě apod., oznámí gestor tuto skutečnost odboru kompatibility a vloží neprodleně do databáze ISAP č. 2 aktualizovanou srovnávací tabulku. Srovnávací tabulku je gestor povinen aktualizovat vždy poté, co příslušný implementační předpis nabyl platnosti, a doplnit ji o text ustanovení, kterými byla implementace zajištěna. Aktualizaci srovnávací tabulky k předpisu Evropské unie je gestor povinen neprodleně zpracovat také tehdy, když dochází ke zrušení nebo nahrazení již dříve přijatého implementačního předpisu, popřípadě k jeho změnám, které se týkají implementace předpisu Evropské unie.		
		čl. 17	Vládě se v zásadě předkládají jen plně slučitelné návrhy právních předpisů České republiky. Skutečnost, že je návrh plně slučitelný, potvrdí předkladatel v důvodové zprávě nebo odůvodnění k návrhu. Zároveň může přiložit kromě rozdílové tabulky podle přílohy č. 5 Legislativních pravidel vlády i aktuální srovnávací tabulky vypracované podle čl. 6 těchto metodických pokynů.		
3.4.	Je třeba se vyhnout přidávání jakýchkoli dodatečných ustanovení, která nejsou pro provedení směrnice nezbytná. Pokud se tak stane, odpovědné ministerstvo nebo jiný odpovědný vládní orgán doloží, proč je to považováno za nezbytné, a prokáže, že to nezpůsobí zpoždění provedení.	čl. 20 odst. 1	Transpoziční předpisy musí naplňovat cíl a účel stanovený transponovanou směrnicí.		
		čl. 20 odst. 2	Obsah transpozičního předpisu musí být jasný, srozumitelný, přehledný a jednoznačný, aby nevznikaly pochybnosti o rozsahu a obsahu práv a povinností fyzických a právnických osob, kterých se transpoziční předpis dotýká. Transpoziční předpis nesmí obsahovat podmínky nebo požadavky, které nejsou pro promítnutí směrnice nezbytné, pokud mohou překážet výsledku, jehož má být podle směrnice dosaženo nebo mohou způsobit, že směrnice nebude promítnuta v předepsané lhůtě. Transpoziční předpis dále musí respektovat systematiku právního řádu České republiky a být ústavně		

Srovnávací tabulka

Celex kód: 32005H0309		Úřední věstník: L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52		
Název: Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název: Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení		Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
			konformní. Je-li to pro zajištění plného promítnutí možné, využívají se v transpozičním předpisu pojmy již zavedené v právním řádu České republiky. Příklady správné a nesprávné transpozice směrnic jsou uvedeny v příloze III.	
		čl. 20 odst. 3	Odchýlení od ustanovení směrnice je možné, pokud takový postup právo Evropské unie výslovně umožňuje nebo pokud to z jeho povahy vyplývá.	
		čl. 20 odst. 4	Transpozici provedenou tak, že úprava obsažená v transpozičním předpisu má širší osobní, věcnou, popř. místní působnost, než transponovaná směrnice, lze provést, pokud není v rozporu s právem Evropské unie.	
3.5.	Národní představitelé odpovědní za projednání směrnice se co nejvyšší měrou zapojí do jejího provádění ve vnitrostátním právu. Pokud to možné není, úzce spolupracují s těmi, kteří jsou za provádění odpovědní. Představitelé odpovědní za projednání směrnice v každém případě po celou dobu projednávání směrnice informují představitele, kteří ji budou provádět, aby bylo zajištěno řešení jakýchkoli případných problémů s prováděním ještě před přijetím dané směrnice.	čl. 6 odst. 4	Nemůže-li gestor zajistit náležitou implementaci předpisu Evropské unie sám ve své působnosti, navrhne s ohledem na povahu a obsah předpisu Evropské unie spolugestory a dohodne s nimi rozsah, v jakém se budou podílet na implementaci. V rozsahu dohodnutého podílu na implementaci odpovídají spolugestori společně s gestorem za plnění povinností vyplývajících z těchto metodických pokynů. V případě, že předkladatelem implementačního předpisu bude jiný orgán státní správy odlišný od gestora, stává se předkladatel zároveň spolugestorem k dotčenému předpisu Evropské unie. Na požádání gestora řeší odbor kompatibility jednáním otázku spojené s určováním spolugestorství a případné spory mezi gestorem a spolugestory, zejména jestliže se týkají rozsahu a způsobu implementace předpisu Evropské unie. Nedojde-li při tomto jednání k dohodě, předloží gestor věc k rozhodnutí vládě. Gestor vloží údaje o spolugestorech do příslušné databáze ISAP.	
		čl. 6 odst. 9	Na posouzení předpisu Evropské unie, zpracování srovnávací tabulky a jejích aktualizací se společně s gestorem podílejí spolugestori. Gestorovi zejména poskytnou zpracované relevantní části srovnávací tabulky tak, aby mohl dodržet lhůtu stanovenou v odstavci 5.	
3.6.	Představitelé jakéhokoli podfederálního, regionálního nebo vládního orgánu s přenesenou pravomocí, který bude směrnicí provádět, jsou během projednávání směrnice průběžně informováni.	čl. 5 odst. 1	Gestor k návrhu předpisu Evropské unie provádí analýzu dopadů na právní řád České republiky ve smyslu Směrnice vlády o postupu při zasílání návrhů legislativních aktů ES/EU a materiálů Evropské komise Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky, a to podle bodu 3 vzoru Rámcové pozice/Stanoviska pro Parlament ČR, uvedeného v příloze k této směrnici. V analýze uvede, pokud možno co nejkonkrétněji, které právní	

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah		Poznámka
					<p>předpisy České republiky bude nutné v případě přijetí návrhu doplnit, změnit, zrušit nebo nahradit novými. Podle stavu projednávání návrhu gestor k návrhu předpisu Evropské unie analýzu průběžně upřesňuje a o jejích změnách informuje odbor kompatibility. Na základě dostupných dokumentů a informací získaných v průběhu procesu projednávání návrhu předpisu Evropské unie analýzu doplní ještě před vyhlášením předpisu v Úředním věstníku Evropské unie o co možná nejpodrobnější rozsah vyžadované nové právní úpravy v České republice a časový harmonogram jejího přijetí.</p> <p>Odbor kompatibility monitoruje analýzy dopadů návrhů právních předpisů Evropské unie na právní řád České republiky, vkládá do databázi ISAP relevantní údaje a zpracovává statistiky a přehled těchto dopadů pro účely informování vlády a gestorů, tvorby podkladů pro sestavení plánu legislativních prací vlády a k dalšímu využití.</p> <p>Pokud přijetím návrhu vznikne rozpor s mezinárodní smlouvou uzavřenou se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi, které nemají povahu smluv uvedených v článku 2 odst. 1 písm. e), uvede gestor k návrhu předpisu Evropské unie do analýzy i tuto skutečnost a popřípadě i způsob odstranění případného rozporu, je-li mu již znám.</p>		
3.7.	Vnitrostátní prováděcí předpisy se oznamují Komisi v elektronické podobě.			čl. 7 odst. 1	Odbor kompatibility provádí notifikaci právních předpisů České republiky transponujících směrnice (dále jen „transpoziční předpis“) Evropské komisi. Podklady pro splnění notifikační povinnosti vypracovává a předává odboru kompatibility gestor, který odpovídá za správnost jejich obsahu.		<i>Notifikace generálnímu sekretariátu EK elektronikou cestou je již zavedenou praxí.</i>
4.	Úzká spolupráce s národními a regionálními parlamenty a parlamenty s přenesenou působností zapojení do provádění směrnic týkajících se vnitřního trhu k zajištění správného a včasného provedení						
4.1.	Parlamentům se zašlou návrhy směrnic, jakmile je předloží Komise, a průběžně jsou informovány o postupu projednávání směrnic.						<i>Upraveno ve Směrnici vlády o postupu při zaslání návrhů legislativních aktů ES/EU a materiálů Evropské komise Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky (příloha k usnesení vlády ze dne 13. dubna 2005 č. 415)</i>

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah		Poznámka
4.2.	Parlamenty pravidelně obdrží zprávy (např. každé tři měsíce) o průběhu provádění, o směrnicích, jejichž provedení se zpozdilo, nebo o řízení pro porušení Smlouvy zahájeném Komisí pro opožděné nebo nesprávné provedení.						<i>V praxi je toto ustanovení již naplňováno. Jak zástupci Parlamentního institutu, tak zástupci Kanceláře senátu se pravidelně účastní jednání pracovní skupiny pro aproximaci práva, mají k dispozici dokumenty vztahující se ke stavu transpozice směrnic a též přístup k Informačnímu systému pro aproximaci práva.</i>
4.3.	Spolu s návrhem vnitrostátních právních předpisů obdrží parlamenty harmonogram provádění, jasné označení lhůty, jakékoli vypracované srovnávací tabulky a vládní prohlášení, že dané vnitrostátní prováděcí opatření je považováno za vyhovující právu Společenství.			čl. 17	Vládě se v zásadě předkládají jen plně slučitelné návrhy právních předpisů České republiky. Skutečnost, že je návrh plně slučitelný, potvrdí předkladatel v důvodové zprávě nebo odůvodnění k návrhu. Zároveň může přiložit kromě rozdílové tabulky podle přílohy č. 5 Legislativních pravidel vlády i aktuální srovnávací tabulky vypracované podle čl. 6 těchto metodických pokynů.		
				LPV čl. 4 odst. 3	Soulad navrhovaného řešení se závazky vyplývajících pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii prokazuje orgán, který věcný záměr vypracoval. Ve věcném záměru uvede, které akty práva EU, judikaturu nebo obecné právní zásady, popřípadě i legislativní záměry a návrhy aktů práva EU, jsou ve věcném záměru zohledněny, dále uvede lhůtu, do které musí být dotčené akty práva EU implementovány v právním řádu České republiky, zejména lhůtu pro transpozici promítnutých směrnic. Nezhlední-li předkladatel věcného záměru celou osobní a věcnou působnost dotčených aktů práva EU, protože některá jejich ustanovení byla nebo budou zohledněna jinými právními předpisy České republiky, uvede konkrétně, která ustanovení aktů práva EU jsou ve věcném záměru zohledněna. Ve věcném záměru dále uvede organizační nároky, jakož i ekonomické a institucionální důsledky připravované právní úpravy, není-li toto vyhodnocení součástí hodnocení podle odstavce 1 písm. e) a dále i výsledky jednání a konzultací s orgány Evropské unie o věcech týkajících se zamýšlené úpravy, včetně závěrů a závazků, které z těchto jednání vyplynuly. Jinak tento orgán ve věcném záměru uvede, že akty práva Evropské unie se na danou oblast nevztahují.		

Srovnávací tabulka

Celex kód: 32005H0309		Úřední věstník: L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52		
Název: Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)		Název: Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Doporučení		Metodické pokyny		
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah	Poznámka
		LPV čl. 9 odst. 2 písm. e	Obecná část důvodové zprávy obsahuje zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, její slučitelnosti s akty práva Evropské unie, judikaturou nebo obecnými zásadami, popřípadě i legislativními záměry a návrhy aktů práva EU s tím, že zhodnocení se provede způsobem podle čl. 4 odst. 2 a 3 nebo se uvede, že akty práva Evropské unie se na danou oblast nevztahují; v důvodové zprávě se uvedou též organizační nároky, jakož i ekonomické a institucionální důsledky navrhované právní úpravy, není-li toto vyhodnocení součástí hodnocení podle písmene f) a dále i výsledky jednání a konzultací s orgány Evropské unie o věcech týkajících se navržené právní úpravy, včetně závěrů a závazků, které z těchto jednání vyplynuly,	
4.4.	Parlamenty včasné obdrží od vlády upozornění (např. tři měsíce před uplynutím lhůty pro provedení), že se blíží konec lhůty pro provedení. Jsou upozorněny, když lhůta uplyne.	Usnesení bod II odst. 1 písm. b	Vláda II. u k l á d á 1. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy pověřeným odůvodněním vládního návrhu zákona v Parlamentu České republiky, aby v případech, kdy je vládní návrh implementačního zákona komorou Parlamentu projednáván v delších než standardních lhůtách, upozornili tuto komoru na to, že se blíží konec lhůty k implementaci předpisu Evropské unie,	
4.5.	Vláda pobízí parlamenty, aby si vyhradily čas na včasné provedení směrnic.	Usnesení bod II odst. 1 písm. b písm. c	Vláda u k l á d á 1. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy pověřeným odůvodněním vládního návrhu zákona v Parlamentu České republiky, aby v případech, kdy je vládní návrh implementačního zákona komorou Parlamentu projednáván v delších lhůtách, než jsou obecné lhůty stanovené v jednacím řádu příslušné komory, upozornili tuto komoru na to, že se blíží konec lhůty k implementaci předpisu Evropské unie, aby v případě, kdy předkládají vládě návrh zákona, který je pouze implementační, a co do obsahu jednoduchý, navrhli v usnesení vlády vyslovení souhlasu Poslaneckou sněmovnou s tímto vládním návrhem zákona již v prvním čtení,	
5.	Rychle, viditelně a účinně přijaté opatření pro provádění směrnic, jejichž			

Srovnávací tabulka

Celex kód:	32005H0309	Úřední věstník:	L 098, 16/4/2005, str. 47 - 52	Název:	Metodické pokyny pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii		
Název:	Doporučení Komise ze dne 12. července 2004 k provádění směrnic, které se týkají vnitřního trhu, ve vnitrostátním právu (2005/309/ES)			Název:	Metodické pokyny		
Doporučení				Metodické pokyny			
Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah			Ustanovení (čl., odst., písm., atd.)	Obsah		Poznámka
	provedení je opožděné						
5.1.	K zajištění provedení, pokud možno co nejdříve po uplynutí lhůty pro provedení, se přijmou všechna nezbytná opatření.						
5.2.	Pokud se provedení jedné nebo více směrnic opozdí, jsou parlamenty pobídnuty k tomu, aby si vyhradily zvláštní čas a provedly takové směrnice co nejdříve a vyřešily veškeré procedurální příčiny zpoždění.			Usnesení bod II odst. 1 písm. b	Vláda u k l á d á 1. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy pověřeným odůvodněním vládního návrhu zákona v Parlamentu České republiky, aby v případech, kdy je vládní návrh implementačního zákona komorou Parlamentu projednáván v delších lhůtách, než jsou obecné lhůty stanovené v jednacím řádu příslušné komory, upozornili tuto komoru na to, že se blíží konec lhůty k implementaci předpisu Evropské unie,		
5.3.	Členské státy zveřejní seznam směrnic, které neprovedly včas, a uvědomí podniky a občany, že i přes neprovedení mohou mít za určitých okolností z neprovedených směrnic zákonná práva.			Usnesení bod II odst. 2	Vláda u k l á d á ministru a předsedovi Legislativní rady vlády zajistit do 30. června 2006 přizpůsobení databázi Informačního systému pro aproximaci práva tak, aby mohly být průběžně, způsobem umožňujícím dálkový přístup, zveřejňovány přehledy směrnic Evropských společenství, které nebyly včas transponovány do právního řádu České republiky;		
5.4.	Pokud dochází k trvalé neschopnosti provádět směrnice včas, přezkoumá členský stát, do jaké míry je možné zkrátit zákonodárné řízení pro provádění směrnic v parlamentu. Předpokládá se přijetí po jediném čtení nebo v rámci zkráceného řízení.						<i>Účelem metodických pokynů je stanovit jednotná pravidla a vytvořit předpoklady pro řádné a včasné plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, a to zejména z organizačního a věcného hlediska. Provést opatření v bodě 5.5. doporučení neumožňuje ústavní pořádek ČR.</i>
5.5.	Pokud dochází k trvalé neschopnosti provádět směrnice včas a pokud to umožňuje ústava členského státu nebo vnitřní právní řád, uváží se, že by se pro provádění použily vládní vyhlášky nebo nařízení.						